

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Κοινωνικές Διακρίσεις, Μετανάστευση, Ιδιότητα του Πολίτη

**«Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου:
Μνήμη, ταυτότητα, δημόσια κοινωνικότητα»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θεοφάνη Σταματοπούλου

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Έφη Γαζή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, επιβλέπουσα

Δέσποινα Καρακατσάνη, Καθηγήτρια, μέλος

Μάνος Σπυριδάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, μέλος

Συνολικός αριθμός λέξεων: 19.681

Κόρινθος, 15 Ιανουαρίου 2017

Copyright © 2017 Θεοφάνη Σταματοπούλου

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All Rights Reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας έκδοσης, εξολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση των μελετών για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τους συγγραφείς. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα των κειμένων εκφράζουν τους συγγραφείς και μόνο.

*Στη μνήμη
του Σμυρνιού παππού μου,
Έκτορα Κ. Παραδείση.*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κυρία Έφη Γαζή διότι χάρη στην καθοδήγηση, στις συμβουλές και στη στήριξή της η εργασία αυτή ολοκληρώθηκε εγκαίρως και σε κλίμα αγαστής συνεργασίας. Ευχαριστώ, επίσης, τους γονείς μου για τις θυσίες, τη βοήθεια και τη συμπαράστασή τους και τον σύζυγό μου για την υπομονή και κατανόηση που έδειξε σε όλη τη διάρκεια αυτής της προσπάθειάς μου. Τέλος, ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου τα παιδιά μου, Φίλιππο και Μάξιμο, για την ανιδιοτελή και απλόχερη αγάπη τους και τους ζητώ συγγνώμη που δεν ήμουν δίπλα τους όσο θα έπρεπε αυτόν τον ενάμιση χρόνο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θεματικούς άξονες της παρούσας έρευνας αποτελούν η μνήμη, η ταυτότητα και η δημόσια κοινωνικότητα. Στο πλαίσιο αυτό διερευνάται εάν ο πολιτιστικός σύλλογος «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου» που έχει ιδρυθεί από Μικρασιάτες πρόσφυγες πρώτης και δεύτερης γενιάς, κατοίκους της Ιωνίας Κορίνθου, συμβάλλει στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των δεύτερης γενιάς Μικρασιατών της συνοικίας. Ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, αρχικά μελετήθηκε η βιβλιογραφία που αφορά στην ιστορική διάσταση του θέματος καθώς και βιβλιογραφία και μελέτες σχετικά με τις έννοιες που πραγματεύεται αυτή η έρευνα τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και συγκεκριμένα για τους Μικρασιάτες πρόσφυγες. Στη συνέχεια μελετήθηκε το αρχείο του συλλόγου και το δημοσιευμένο από αυτόν υλικό από όπου αντλήθηκαν στοιχεία για τον προσφυγικό πληθυσμό της Ιωνίας Κορίνθου και για τον ίδιο τον σύλλογο ενώ διεξάχθηκε ποιοτική έρευνα με επτά δομημένες συνεντεύξεις, έξι σε Μικρασιάτες δεύτερης γενιάς μέλη του συλλόγου – εκ των οποίων δύο συμμετέχουν και στο διοικητικό του συμβούλιο – και μία στο άτομο μη μικρασιατικής καταγωγής που συνέβαλε στην ίδρυσή του. Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψε ότι οι ερωτώμενοι αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως πρόσφυγες και τη Μικρά Ασία τόσο ως τόπο καταγωγής των γονέων τους και δικό τους όσο και ως κοιτίδα ελληνικού πολιτισμού και ιστορίας. Στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης συμβάλλει σημαντικά ο υπό μελέτη σύλλογος, ο οποίος θεωρείται σημείο σύνδεσης με τις «αλησμόνητες πατρίδες» αλλά και φορέας διατήρησης της μνήμης και της μικρασιατικής ταυτότητας των ερωτώμενων. Τέλος, χωρίς να αναμένεται, αναδείχθηκε από τις συνεντεύξεις και η ιδιαίτερη σχέση του συλλόγου και των ερωτώμενων με τη θρησκεία και την εκκλησία. Η διάσταση αυτή μόνο ακροθιγώς αναφέρεται στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας καθώς δεν αποτελεί αντικείμενό της αλλά θα μπορούσε να αποτελέσει την αφετηρία για περαιτέρω μελέτη και έρευνα.

Λέξεις-κλειδιά: Μικρά Ασία, μνήμη, ταυτότητα, προσφυγική ταυτότητα, δημόσια κοινωνικότητα.

ABSTRACT

The thematic lines of this research comprise memory, identity and public sociality. In this context, it is investigated whether the "Asia Minor Corinth Shelter" cultural association, founded by first and second generation Asia Minor refugees who are residents of the Ionia area of Corinth, helps in maintaining the memory and identity of the district's second generation of Asia Minor Greeks. As to the methodology followed, the literature relating to the historical dimension of the subject was initially studied, as was the literature and studies on the concepts addressed in this research, both on a theoretical level and particularly regarding Asia Minor refugees. The association's records and the material it has published were then examined, with data drawn regarding the refugee population of the Ionia area of Corinth and the association itself, while a qualitative research was conducted with seven structured interviews, six with second generation Asia Minor association members - of which two also participate in its board - and with a person of non-Asia Minor origin, who had contributed to its founding. The analysis of the interviews showed that the respondents perceived themselves as refugees and considered Asia Minor as the place of origin of both themselves and their parents, as well as a cradle of Greek culture and history. The studied association has significantly contributed to the formulation of this perception, as it is deemed a connection point with the "*unforgettable homelands*" and a carrier for the conservation of the memory and the Asia Minor identity of the respondents. Finally, without expecting it, the interviews also highlighted the special relationship of the association and the respondents with religion and the church. This dimension is only briefly mentioned in this work, as it is not its object, but could be a starting point for further study and research.

Key words: Asia Minor, memory, identity, refugee identity, public sociality.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	1
1. Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα.....	10
1.1. Ιστορική αναδρομή.....	10
1.2. Αφιξη και διασπορά στην ελληνική επικράτεια.....	11
1.3. Αποκατάσταση.....	12
1.4. Σχέσεις με τους γηγενείς.....	18
1.5. Ενσωμάτωση και επιρροή στην ελληνική κοινωνία.....	19
1.6. Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες της Ιωνίας Κορίνθου.....	21
2. Ο πολιτιστικός σύλλογος «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου».....	28
2.1. Ίδρυση, διοίκηση και λειτουργία του συλλόγου.....	28
2.2. Το οίκημα του συλλόγου και το μνημείο των Μικρασιατών προσφύγων.....	29
2.3. Η δράση και οι δραστηριότητες του συλλόγου.....	31
2.3.1. Πολιτιστικές εκδηλώσεις.....	31
2.3.2. Εκδόσεις.....	35
2.3.3. Τμήματα.....	37
2.3.4. Λοιπές δραστηριότητες.....	39
2.4. Μελλοντικοί στόχοι και επιδιώξεις.....	40
Συμπεράσματα.....	42
Πηγές-Βιβλιογραφία.....	57
Παράρτημα.....	64

Εισαγωγή

Η Μικρασιατική Καταστροφή και η μετέπειτα υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης αποτελούν ιστορικά ορόσημα για την Ελλάδα αφού με αυτές έσβησε οριστικά η Μεγάλη Ιδέα (Λούβη, 2010: 51) και ένα εκατομμύριο και πλέον πρόσφυγες έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα (Λαμψίδης, 1982: 113). Το 1928 απογράφηκαν στην τότε επαρχία Κορινθίας 3.743 Μικρασιάτες πρόσφυγες (Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, 1933: 411-433) ενώ στην πόλη της Κορίνθου διέμεναν 2.500 περίπου πρόσφυγες σε τρεις συνοικισμούς εκ των οποίων ο μεγαλύτερος ήταν αυτός του Αγίου Σπυρίδωνα. Η περιοχή αυτή βρισκόταν βορειανατολικά της πόλης της Κορίνθου και οικιστικά ήταν αποκομμένη από αυτήν. Σήμερα, ωστόσο, αποτελεί μέρος της και έχει μετονομαστεί σε «Ιωνία Κορίνθου» προς τιμήν των μικρασιατικής καταγωγής κατοίκων της. Παρ' όλα τα μειονεκτήματά της ως προς τη μορφολογία του εδάφους και τις ελλείψεις σε έργα υποδομής, οι πρώτοι κάτοικοί της με προσωπική εργασία κατόρθωσαν να την ανοικοδομήσουν και να τη μετατρέψουν σε μία όμορφη συνοικία της οποίας ο προσφυγικός χαρακτήρας ακόμα και σήμερα είναι φανερός (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Αρκετές δεκαετίες αργότερα οι Μικρασιάτες πρόσφυγες πρώτης και δεύτερης γενιάς της συνοικίας ίδρυσαν τον πολιτιστικό σύλλογο «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου», ο οποίος λειτουργεί επίσημα από το 1991 (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος) και στους καταστατικούς του σκοπούς αναφέρονται μεταξύ άλλων η μελέτη και η προβολή της ζωής και σκέψης των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και των απογόνων τους που ζουν στον Κορινθιακό και στον υπόλοιπο ελληνικό χώρο, η μελέτη της ιστορίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και η μελέτη, η διατήρηση και η διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς τους (Καταστατικό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Ο σύλλογος έχει έντονη παρουσία στην πολιτιστική ζωή της Κορίνθου καθώς διοργανώνει πολλές εκδηλώσεις με θέμα τη Μικρά Ασία και κυρίως τη Μικρασιατική Καταστροφή ενώ ανάμεσα στις δράσεις του συγκαταλέγονται η έκδοση εφημερίδας και ημερολογίου και η λειτουργία τμημάτων παραδοσιακών χορών, κεντητικής παραδοσιακών φορεσιών, χορωδίας και γυμναστικής (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Ο βασικότερος, ωστόσο, μελλοντικός στόχος του είναι η ίδρυση του «Μουσείου Μικρασιατικών Κειμηλίων» στο οποίο θα εκτίθενται όλα τα αντικείμενα που ο σύλλογος έχει συλλέξει σχεδόν από την αρχή της λειτουργίας του (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Στο πλαίσιο αυτό, οι θεματικές στις οποίες εστιάζει η παρούσα έρευνα είναι η μνήμη, η ταυτότητα και η δημόσια κοινωνικότητα ως μία διαδικασία κατά την οποία τα άτομα δημιουργούν σχέσεις με αφετηρία μια πολιτισμικά ορισμένη συνάφεια και αναπτύσσουν ποικίλες μορφές συλλογικής δράσης τις οποίες επενδύουν με πολιτισμικά νοήματα συγκροτώντας έτσι συλλογικές ταυτότητες και υποκειμενικότητες (Αβδελά, 2015: 22). Ειδικότερα, ο σκοπός της είναι να εξετάσει το ζήτημα της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών δεύτερης γενιάς της Ιωνίας Κορίνθου μέσα από το πρίσμα της συμμετοχής τους στον ανωτέρω σύλλογο. Πιο συγκεκριμένα, το ερευνητικό ερώτημα που επιχειρείται να απαντηθεί είναι εάν ο σύλλογος αυτός ως έκφραση της δημόσιας κοινωνικότητας συμβάλλει στη διατήρηση της ταυτότητας και της μνήμης της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας.

Η σημαντικότητα της έρευνας αυτής έγκειται στο ότι από τη σχετική βιβλιογραφία δεν φαίνεται να έχουν διεξαχθεί μελέτες για τον προσφυγικό πληθυσμό της περιοχής της Κορινθίας και ιδιαίτερα των κατοίκων του προσφυγικού οικισμού που τώρα ονομάζεται «Ιωνία Κορίνθου». Εκτός αυτού, οι μελέτες και τα κείμενα που έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα αφορούν σε Μικρασιάτες πρόσφυγες πρώτης και λιγότερο δεύτερης γενιάς άλλων περιοχών και δεν εστιάζουν αποκλειστικά στη συμβολή των σύγχρονων συλλογικοτήτων στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των απογόνων τους¹. Η μόνη μελέτη που διαχειρίζεται το θέμα αυτό αφορά στους πόντιους πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη και καλύπτει τη χρονική περίοδο από τη Μικρασιατική Καταστροφή μέχρι το 2000 (Δέλτσου, 2004). Θεωρήθηκε, λοιπόν, ιδιαίτερα ενδιαφέρον και χρήσιμο να ερευνηθεί η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα στη συγκεκριμένη περιοχή σε σχέση με τη συλλογικότητα που έχουν συστήσει εκεί οι απόγονοι των Μικρασιατών προσφύγων.

Εκτός, όμως, από το ερευνητικό ενδιαφέρον, στην επιλογή του θέματος συνέβαλαν και προσωπικοί και συναισθηματικοί λόγοι της ερευνήτριας καθώς πρόκειται για Μικρασιάτισσα τρίτης γενιάς από την πλευρά της μητέρας της. Οι ιστορίες του Σμυρνιού παππού και τα τραγούδια για τη Μικρά Ασία της γιαγιάς, η οποία παρ' όλο που δεν είχε

¹ Βλ. Εξεργιζόγλου, Χ. (2015). Προσφυγική μνήμη και δημόσια κοινωνικότητα στον Μεσοπόλεμο. Στο: Ε. Αβδελά, Χ. Εξεργιζόγλου και Χ. Λυριντζής, επιμ., *Μορφές δημόσιας κοινωνικότητας στην Ελλάδα του εικοστού αιώνα*, 1^η εκδ. [ebook] Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, pp. 217-236. Διαθέσιμο στο: http://www.public-sociality.uoc.gr/ebook/Dimosia_Koinonikotita.pdf [Τελευταία πρόσβαση 1.12.2016], Hirschon, R. (2006). *Κληρονόμοι της Μικρασιατικής Καταστροφής. Η κοινωνική ζωή των Μικρασιατών προσφύγων στον Πειραιά*. 2η εκδ. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Μουρατίδης, Σ. (2005). *Πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, Πόντου και Ανατολικής Θράκης στην Κέρκυρα (1922-1932)*. Αθήνα: Θεμέλιο, Ποτηρόπουλος, Π. (2003). *Νέα Μηχανιώνα. Από τις «χαμένες πατρίδες» στην πατρίδα του «Σήμερα»*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press

μικρασιατική καταγωγή είχε ενταχθεί πλήρως στο προσφυγικό στοιχείο της συνοικίας, αποτέλεσαν σημείο αναφοράς της παιδικής της ηλικίας και σε συνάρτηση με το γεγονός ότι η μητέρα της είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου του υπό μελέτη συλλόγου έδωσαν την αφορμή για τη διερεύνηση των ζητημάτων της δημόσιας κοινωνικότητας, της μνήμης και της ταυτότητας των απογόνων των Μικρασιατών προσφύγων της περιοχής.

Ομάδα στόχος είναι οι Μικρασιάτες δεύτερης γενιάς της Ιωνίας Κορίνθου, τέκνα των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή ή/και την ανταλλαγή των πληθυσμών σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λοζάνης. Ο λόγος που δικαιολογεί αυτήν την επιλογή είναι ότι σε σύγκριση με τους πρόσφυγες πρώτης γενιάς ζητήματα διατήρησης της προσφυγικής ταυτότητας και μνήμης τίθενται περισσότερο για αυτούς καθώς και η καταγωγή τους είναι μικρασιατική αλλά οι ίδιοι μεγάλωσαν στην Ελλάδα κάτω από διαφορετικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες από ό,τι οι γονείς τους. Η παιδική τους ηλικία είναι σημαδεμένη από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την προσφυγιά μέσω των αφηγήσεων των παππούδων και των γονέων τους. Τώρα, όμως, που οι Μικρασιάτες πρώτης γενιάς έχουν σχεδόν όλοι φύγει από τη ζωή και αυτοί που ζουν ακόμα ήρθαν στην Ελλάδα σε βρεφική ηλικία και δεν έχουν μνήμες από τα γεγονότα της εποχής εκείνης, διακυβεύεται η δυνατότητα διατήρησης της μνήμης και της ταυτότητας αυτής της πληθυσμιακής ομάδας.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία αξιοποιώντας το οικογενειακό και κοινωνικό δίκτυο της ερευνήτριας και επιλέγοντας άτομα που εξυπηρετούν τους ειδικούς σκοπούς της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2008: 64) και γι' αυτόν, ακριβώς, τον λόγο δεν είναι επιδίωξη αυτής της έρευνας η γενίκευση των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων της στον ευρύτερο πληθυσμό (Cohen, Manion and Morrison, 2000: 103). Δεξαμενή του δείγματος αποτέλεσε ο κατάλογος με τα εγγεγραμμένα μέλη του συλλόγου μεταξύ αυτών και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του. Τα μέλη του συλλόγου είναι άνδρες και γυναίκες με μεγάλο εύρος στις ηλικίες και διαφόρων μορφωτικών επιπέδων. Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τα κριτήρια του τόπου κατοικίας και του χρόνου άφιξης των γονέων τους στην Ελλάδα ενώ το μέγεθός του εξαρτήθηκε από την προθυμία τους να συμμετέχουν στην έρευνα. Προτιμήθηκαν, λοιπόν, άτομα τα οποία είναι μόνιμοι κάτοικοι της Ιωνίας Κορίνθου και όχι άλλων περιοχών της πόλης ή της ευρύτερης περιοχής ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες ύπαρξης ισχυρότερων δεσμών με τον σύλλογο και των οποίων οι γονείς

εγκαταστάθηκαν στη συνοικία αμέσως μετά την Καταστροφή.

Οι μεθοδολογικοί άξονες στους οποίους στηρίζεται η εργασία είναι τρεις: η βιβλιογραφική επισκόπηση, η αρχειακή έρευνα και η ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις. Ως προς τον πρώτο άξονα, μελετήθηκε η βιβλιογραφία που σχετίζεται με την ιστορική διάσταση του θέματος και συγκεκριμένα τα γεγονότα πριν τη Μικρασιατική Καταστροφή, την ανταλλαγή των πληθυσμών με τη Συνθήκη της Λοζάνης και την προσφυγική εμπειρία, δηλαδή την άφιξη των προσφύγων στην Ελλάδα, την αποκατάστασή τους, τη σχέση τους με τους γηγενείς και την ενσωμάτωσή τους στην ελληνική πραγματικότητα. Οι Verma και Beard στο Bell (2010: 103) τονίζουν ότι ένας από τους σκοπούς της βιβλιογραφικής επισκόπησης είναι και η εξήγηση των σχέσεων μεταξύ συγκεκριμένων γεγονότων και είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι, σύμφωνα με τον Hart, συμβάλλει στην κατανόηση του θέματος και των βασικών σημείων που χρήζουν ανάλυσης (Bell, 2010: 103). Γι' αυτόν τον λόγο μελετήθηκε, επιπλέον, η βιβλιογραφία σχετικά με τις έννοιες της μνήμης, της ταυτότητας και της δημόσιας κοινωνικότητας γενικά αλλά και ειδικά για τους Μικρασιάτες πρόσφυγες όπως επίσης και οι αντίστοιχες έρευνες που έχουν γίνει για αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα.

Για τη συλλογή των στοιχείων που σχετίζονται με τον πληθυσμό των Μικρασιατών που εγκαταστάθηκαν στην Ιωνία Κορίνθου μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και τις συνθήκες εγκατάστασής τους καθώς και για τις εκδηλώσεις και δράσεις του συλλόγου πραγματοποιήθηκε έρευνα στο αρχείο του και σε δημοσιευμένο από αυτόν υλικό όπως η εφημερίδα του. Γι' αυτό το είδος έρευνας ο Ιωσηφίδης (2008: 167) αναφέρει ότι αποτελεί την κατεξοχήν ιστορική έρευνα «που αποσκοπεί στην εξέταση, ταξινόμηση και ανάλυση ιστορικών πηγών πάσης φύσεως που είναι οργανωμένες από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή και από ιδιώτες με τη μορφή αρχείων». Το αρχείο του συλλόγου αποτελείται από χειρόγραφες σημειώσεις, βιβλία πρακτικών, αποκόμματα εφημερίδων, καταλόγους που έχει αποκτήσει από άλλους φορείς, καρτ ποστάλ και παλιές φωτογραφίες, διάφορα ιδιωτικά και δημόσια έγγραφα που καλύπτουν την περίοδο πριν την Καταστροφή και μέχρι την εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή, αλληλογραφία που αφορά στον ίδιο τον σύλλογο και στις δραστηριότητές του και πολλά άλλα έγγραφα τεκμήρια. Το σύνολο, ωστόσο, αυτού του αρχειακού υλικού βρίσκεται διασκορπισμένο στις βιβλιοθήκες, στους αποθηκευτικούς χώρους του συλλόγου ακόμα και σε οικίες των μελών του διοικητικού συμβουλίου του, είναι αταξινομητο και σε αρκετές περιπτώσεις σε κακή κατάσταση. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το

συγκεκριμένο και πυκνό χρονοδιάγραμμα για τη συγγραφή της εργασίας δεν επέτρεψαν την ενδελεχή μελέτη του παρά την ελεύθερη πρόσβαση που είχε η ερευνήτρια σε αυτό λόγω των οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών της με τον σύλλογο. Όπως υπογραμμίζει και ο Φίλιας (1996: 182) σχετικά με την έρευνα των γραπτών τεκμηρίων, επιλέχθηκαν και μελετήθηκαν τα στοιχεία εκείνα που είχαν άμεση σχέση με τον σκοπό της παρούσας έρευνας και κρίθηκε ότι συνέβαλαν στην απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος.

Ο τρίτος μεθοδολογικός άξονας αφορά στην ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις. Επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος καθώς μέσω αυτής δίνεται η δυνατότητα στον ερευνητή να έρθει σε επαφή με τα υποκείμενα της έρευνας και να εμπλακεί στην κοινωνική τους ζωή, διαμορφώνοντας μαζί τους νοήματα και σηματοδοτώντας έννοιες ενώ με τη μέθοδο αυτή ερευνώνται σε βάθος φαινόμενα και καταστάσεις (Ιωσηφίδης, 2008: 24-27) και διερευνώνται και ερμηνεύονται κοινωνικές κατασκευές και πολιτισμικές ταυτότητες (Λεοντίδου, 2006: 11). Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ως έναν βαθμό δόθηκε η δυνατότητα διείσδυσης στην προσωπικότητα των υποκειμένων και κατανόησης των επιρροών που αυτά έχουν δεχτεί και που σχετίζονται με την αντίληψη της προσφυγικής ταυτότητας και κατ' επέκταση της συμβολής ή μη του εν λόγω πολιτιστικού συλλόγου στη συγκρότησή της αλλά και στη διατήρηση της μνήμης της ομάδας στόχου. Επιπλέον, δεδομένου ότι η ποιοτική μέθοδος εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους τα άτομα κατασκευάζουν, ερμηνεύουν και νοηματοδοτούν τις εμπειρίες τους (Gerson and Horowitz, 2002: 199), κρίθηκε ότι η συγκεκριμένη μέθοδος θα δώσει όσο το δυνατόν επαρκέστερη απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που έχει ήδη τεθεί. Τέλος, η ποιοτική μέθοδος επιλέχθηκε διότι δίνει τη δυνατότητα της λεπτομερούς διερεύνησης του υπό έρευνα ζητήματος και της ανακάλυψης πτυχών του που δεν είχαν προβλεφθεί κατά τον αρχικό σχεδιασμό της έρευνας (Ιωσηφίδης, 2008: 23) κάτι το οποίο διαπιστώθηκε και κατά την επεξεργασία των συνεντεύξεων στην προκειμένη περίπτωση.

Η ποιοτική έρευνα διεξάχθηκε με συνεντεύξεις και συγκεκριμένα με δομημένες συνεντεύξεις στις οποίες καθορίστηκαν εξ αρχής το περιεχόμενο και η σειρά των ερωτήσεων η οποία τηρήθηκε για όλους τους ερωτώμενους (Cohen, Manion and Morrison, 2000: 271). Ο λόγος που οδήγησε στην επιλογή της συνέντευξης είναι διότι αυτή επιτρέπει στον ερευνητή μέσα από τις εμπειρίες των ερωτώμενων να αντιληφθεί τον κοινωνικό κόσμο και τα κοινωνικά φαινόμενα και, παράλληλα, παρέχει την ευκαιρία να διερευνηθούν θέματα που δεν είχαν προβλεφθεί από την αρχή (Ιωσηφίδης, 2008:

113). Επιπλέον, επειδή η παρούσα έρευνα εστιάζει στις προσωπικές αντιλήψεις και ιδέες των ερωτώμενων σχετικά με τον σύλλογο, θεωρήθηκε ότι η συνέντευξη θα ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στις απαιτήσεις της (Ιωσηφίδης, 2008: 114). Η δομημένη συνέντευξη συγκεκριμένα επιλέχθηκε διότι δίνει τη δυνατότητα να διερευνηθούν λεπτομερέστερα τα ζητήματα που αφορούν στον χαρακτήρα, στη δράση και στη φυσιολογία του υπό μελέτη συλλόγου. Εκτός αυτού, αυτό το είδος συνέντευξης διευκολύνει την οργάνωση και την ανάλυση των δεδομένων και καθιστά ευκολότερη τη σύγκριση των απαντήσεων (Cohen, Manion and Morrison, 2000: 271) ενώ πιστεύεται πως σε συνδυασμό και με άλλες παραμέτρους αυξάνει την αξιοπιστία της όλης διαδικασίας (Cohen, Manion and Morrison, 2000: 121).

Για τους σκοπούς της έρευνας συντάχθηκε οδηγός συνέντευξης και με βάση αυτόν διεξάχθηκαν συνεντεύξεις στα μέλη του συλλόγου εκ των οποίων κάποια είναι και μέλη του διοικητικού συμβουλίου του. Ο οδηγός που ήταν κοινός και για τις δύο κατηγορίες ερωτώμενων περιλαμβάνει τέσσερις ομάδες ερωτήσεων εκ των οποίων κάποιες είχε νόημα να τεθούν μόνο στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Η πρώτη ομάδα αποτελείται από ερωτήσεις σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων που αποσκοπούν στη σκιαγράφηση του προφίλ της ομάδας στόχου. Η δεύτερη ομάδα απευθύνεται αποκλειστικά στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν στη σύσταση, στη λειτουργία και στους στόχους του συλλόγου. Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων επιχειρεί να ανιχνεύσει τη σχέση του ατόμου με τον σύλλογο και την ένταση των δεσμών του με αυτόν. Και σε αυτήν την ομάδα περιλαμβάνεται πολύ περιορισμένος αριθμός ερωτήσεων που απευθύνονται μόνο στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Η τελευταία ομάδα με κοινές ερωτήσεις για όλους επικεντρώνεται στις σκέψεις, στα συναισθήματα και στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τα άτομα τον ρόλο του συλλόγου. Στόχος του οδηγού συνέντευξης ήταν μετά το πέρας των συνεντεύξεων και την απομαγνητοφώνησή τους να προκύψουν αποτελέσματα που να συμβάλουν στην κατά το δυνατόν πληρέστερη απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος.

Οι ερωτήσεις είναι όλες ανοικτού τύπου δεδομένου ότι παρέχουν την ελευθερία στους ερωτώμενους να διαμορφώσουν οι ίδιοι τις απαντήσεις τους με όποιο τρόπο επιθυμούν (Ιωσηφίδης, 2008: 115) και να αναπτύξουν κατ' αυτόν τον τρόπο ελεύθερα τις απόψεις τους κάτι που ήταν και το ζητούμενο στην παρούσα έρευνα. Παράλληλα, περιλαμβάνει ερωτήσεις γνώμης ώστε να διερευνηθεί λεπτομερέστερα η αντίληψή τους για τον εν

λόγω σύλλογο, ερωτήσεις απόδειξης που απαιτούσαν την αιτιολόγηση των απόψεων των ερωτώμενων και ερωτήσεις επεξεργασίας και αποσαφήνισης με σκοπό να δοθούν βαθύτερες ερμηνείες και διευκρινίσεις στα λεγόμενά τους (Ιωσηφίδης, 2008: 116-118). Τέλος, κατά τη σύνταξη του οδηγού καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια ώστε να μειωθεί το πιθανό άγχος των ερωτώμενων και να αισθάνονται οι ίδιοι άνετα. Γι' αυτόν τον λόγο προηγούνται οι ερωτήσεις που θεωρούνται «εύκολες» και έπονται οι ερωτήσεις που απαιτούν περισσότερη σκέψη και ίσως απαντώνται με μεγαλύτερη δυσκολία, όπως προτείνουν και οι Cohen, Manion και Morrison (2000: 280).

Για την εξεύρεση των πιθανών ερωτώμενων χρησιμοποιήθηκε το οικογενειακό και κοινωνικό δίκτυο της ερευνήτριας και κατ' αυτόν τον τρόπο ξεπεράστηκε το δύσκολο πρώτο στάδιο των συνεντεύξεων σχετικά με την εξασφάλιση της βοήθειας ξένων (Gerson and Horowitz, 2002: 209). Οι συνεντεύξεις διεξάχθηκαν όλες τον Νοέμβριο του 2016 στην Ιωνία Κορίνθου και στην οικία των ερωτώμενων πλην μίας που έγινε σε φιλικό σπίτι της ερωτώμενης. Έγιναν συνολικά επτά συνεντεύξεις. Οι δύο αφορούσαν σε μέλη του διοικητικού συμβουλίου και οι τέσσερις σε απλά μέλη του συλλόγου και των δύο φύλων ηλικίας 67 με 93 ετών. Η έβδομη συνέντευξη αποφασίστηκε να γίνει μετά την απομαγνητοφώνηση των έξι πρώτων και αφού διαπιστώθηκε ότι στην ίδρυση του συλλόγου σημαντικό ρόλο έπαιξε ο επί πολλές δεκαετίες κληρικός της ενορίας της συνοικίας και ότι η σχέση των ερωτώμενων με την εκκλησία είναι ιδιαίτερα στενή. Το εν λόγω άτομο ναι μεν είναι μέλος του συλλόγου αλλά δεν είναι μικρασιατικής καταγωγής και ως εκ τούτου δεν πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις που τέθηκαν κατά τον προσδιορισμό του δείγματος. Ωστόσο, επειδή το όνομά του αναφέρθηκε σε αρκετές από τις συνεντεύξεις κρίθηκε απαραίτητο να διερευνηθούν και οι δικές του απόψεις σχετικά με τον σύλλογο και τον ρόλο του και πράγματι αποδείχτηκαν πολύ ενδιαφέρουσες. Σε αυτήν την περίπτωση εκ των πραγμάτων κάποιες από τις ερωτήσεις του οδηγού της συνέντευξης δεν έγιναν καθόλου ενώ άλλες τέθηκαν με διαφορετικό τρόπο. Δυστυχώς, δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθούν περισσότερες συνεντεύξεις αφού από κάποιο σημείο και έπειτα ήταν δύσκολο να βρεθούν υποψήφιοι καθώς οι περισσότεροι αρνούσαν να συμμετέχουν είτε για πρακτικούς λόγους που είχαν να κάνουν με τη διαχείριση του χρόνου τους είτε για ψυχολογικούς καθώς δήλωναν ότι «δεν είναι καλοί στα λόγια». Παρ' όλα αυτά, το πλήθος των συνεντεύξεων κατέστησε τη διαδικασία απομαγνητοφώνησης και ανάλυσής τους πιο διαχειρίσιμη και κρίνεται ότι απέδωσε ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Κατά μέσο όρο, η διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν 25

λεπτά και όλες ολοκληρώθηκαν ομαλά. Πριν την έναρξη της κάθε συνέντευξης, οι ερωτώμενοι ενημερώνονταν προφορικά από την ερευνήτρια για το περιεχόμενο των μεταπτυχιακών σπουδών της και τον σκοπό της έρευνας και διαβεβαιώνονταν για την ανωνυμία, την εχεμύθεια και την εμπιστευτικότητα που περιβάλλει τη διαδικασία και γι' αυτόν τον λόγο, άλλωστε, κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων αναφέρονται μόνο με τα αρχικά τους. Τέλος, υπέγραψαν δήλωση συναίνεσης σχετικά με την ηχογράφησή της και την παραχώρηση της άδειας χρήσης της για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων διαπιστώθηκε ότι οι ερωτώμενοι ήταν αρκετά πρόθυμοι να μιλήσουν κάτι το οποίο δεν αναμενόταν από την ερευνήτρια. Ως εκ τούτου, υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες κάποιες ερωτήσεις δεν τέθηκαν καθόλου καθώς καλύφθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων απαντήσεων. Η ανάγκη αυτή των συμμετεχόντων να μιλήσουν εδράζεται σε μια βαθύτερη ανάγκη να επικοινωνήσουν και να τους καταλάβουν οι άλλοι (Φίλιας, 1996: 142) και στην προκειμένη περίπτωση να διηγηθούν βιώματα που καθόρισαν τη ζωή και τον χαρακτήρα τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την πρώτη επαφή με τους ερωτώμενους πολλοί εξέφρασαν τον φόβο ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της συνέντευξης και μάλιστα αναρωτιούνταν «αν θα τα πουν καλά». Σε άλλους ο φόβος αυτός εκδηλωνόταν μετά το τέλος της με την ερώτηση «τα είπα καλά;» ή «είσαι ευχαριστημένη;». Και στις δύο περιπτώσεις η ερευνήτρια κατέβαλε προσπάθεια να τους καθησυχάσει αναφέροντας ότι δεν υπάρχει σωστό και λάθος αλλά το ζητούμενο είναι η αυθόρμητη και ειλικρινής απάντησή τους στις ερωτήσεις καθώς και ότι κάθε απάντηση έχει τη χρησιμότητά της και στο σύνολό τους θα βοηθήσουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα. Στη συνέχεια, οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και ύστερα από λεπτομερή μελέτη αναλύθηκαν υπό το πρίσμα της σχετικής βιβλιογραφίας ώστε να σχηματιστεί μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη (Σπυριδάκης, 2006: 76) και τεκμηριωμένη εικόνα για το εξεταζόμενο ζήτημα με παράθεση συγκεκριμένων φράσεων των ερωτώμενων (Λεοντίδου, 2006: 14) ενώ η ανάλυση είχε ως γνώμονα κυρίως την «αποφυγή της μεροληψίας και των προκαταλήψεων» από την πλευρά της ερευνήτριας παρά την αναζήτηση μιας αντικειμενικής αλήθειας (Χωριανόπουλος, 2006: 169).

Τέλος, ως προς τη δομή της η εργασία αποτελείται από τρία κεφάλαια. Στο πρώτο περιγράφεται το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Μικρασιατικής Καταστροφής, της άφιξης, εγκατάστασης και αποκατάστασης των προσφύγων καθώς και στοιχεία για τους Μικρασιάτες πρόσφυγες της Ιωνίας Κορίνθου. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο

πολιτιστικός σύλλογος και κυρίως τα θέματα που αφορούν στην ίδρυση, στη στέγαση, στις εκδηλώσεις και δράσεις του καθώς και στους μελλοντικούς του στόχους και επιδιώξεις. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων, παρατίθενται συνοπτικά τα συμπεράσματα της έρευνας και διατυπώνονται οι προβληματισμοί που προέκυψαν για περαιτέρω μελέτη και διερεύνηση.

Κεφάλαιο 1: Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα

1.1. Ιστορική αναδρομή

Μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών στις 28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920 με την Οθωμανική Αυτοκρατορία ανατέθηκε στην Ελλάδα η προσωρινή διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης (Κολιόπουλος et al., χ.χ.: 85) ενώ είχε προηγηθεί η απόβαση Ελλήνων στρατιωτών στη Σμύρνη και η κατάληψη της πόλης και μιας περιοχής 17.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων γύρω από αυτήν κατόπιν εντολής του Συμβουλίου του Παρισίου τον Απρίλιο του 1919 (Λούβη και Ξιφαράς, χ.χ.: 101). Αυτή η αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στόχο είχε τόσο την κατοχύρωση των εδαφικών διεκδικήσεων της Ελλάδας όσο και την προστασία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας (Βερέμης και Κολιόπουλος, 2006: 360). Ωστόσο, η απώλεια εδαφών εκ μέρους της Τουρκίας και η ταπεινωτική μεταχείρισή της από τους Συμμάχους ευνόησε την ανάπτυξη στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας ενός εθνικιστικού κινήματος υπό την καθοδήγηση του Μουσταφά Κεμάλ, ο οποίος επιδίωξε την οργάνωση ενός ισχυρού στρατού αμφισβητώντας δυναμικά την παρουσία των ελληνικών στρατευμάτων στη Μικρά Ασία (Κολιόπουλος et al., χ.χ.: 87-88).

Οι πρώτες ελληνικές στρατιωτικές επιχειρήσεις τον Ιούνιο του 1921 στην ενδοχώρα της Μικράς Ασίας στέφθηκαν με ανέλπιστη επιτυχία (Βουρνάς, 2005: 215) αλλά σύντομα η κατάσταση ανατράπηκε. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους πραγματοποιήθηκε μεγάλη επίθεση προωθώντας τις ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις μέχρι τον Σαγγάριο ποταμό με χιλιάδες απώλειες σε νεκρούς και τραυματίες για τον ελληνικό στρατό (Λούβη και Ξιφαράς, χ.χ.: 107) όπως επίσης και σε πολεμικό υλικό (Βουρνάς, 2005: 217). Ωστόσο, η τουρκική αντίσταση ήταν ισχυρή και ο ελληνικός στρατός αναγκάστηκε να υποχωρήσει στη νοητή γραμμή που ενώνει τις πόλεις Εσκή Σεχίρ-Κιουτάχεια-Αφιόν Καραχισάρ όπου και παρέμεινε ολόκληρο τον επόμενο χρόνο (Λούβη και Ξιφαράς, χ.χ.: 107).

Ο Μουσταφά Κεμάλ, εκμεταλλευόμενος την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα (Βουρνάς, 2005: 229) και ενισχυμένος οικονομικά, διπλωματικά και στρατιωτικά, αντεπιτέθηκε τον Αύγουστο του 1922. Η ελληνική άμυνα δεν άργησε να καταρρεύσει και η υποχώρηση άρχισε (Λούβη και Ξιφαράς, χ.χ.: 107). Οι τουρκικές δυνάμεις προέλαυσαν προς τα παράλια και σάρωσαν τον ταλαιπωρημένο και στερημένο τροφίμων

και πολεμοφοδίων ελληνικό στρατό (Βουρνάς, 2005: 229). Στις 27 Αυγούστου οι κεμαλικοί μπήκαν στη Σμύρνη, η πόλη παραδόθηκε στις φλόγες και στη σφαγή και μεγάλος αριθμός των νέων σε ηλικία Ελλήνων κατοίκων της κρατήθηκαν ως αιχμάλωτοι και στάλθηκαν στα στρατόπεδα εργασίας στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας όπου εξοντώθηκαν από τις κακουχίες και την πείνα (Βουρνάς, 2005: 240-241). Όσοι Έλληνες κατάφεραν να γλυτώσουν πήραν υποχρεωτικά τον δρόμο της προσφυγιάς (Λούβη και Ξιφαράς, χ.χ.: 107).

Την αποτυχία της ελληνικής εκστρατείας στη Μικρά Ασία ακολούθησε η υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης το 1923 με την οποία επισημοποιήθηκε η τουρκική κυριαρχία στη Μικρά Ασία και στην Ανατολική Θράκη και παραχωρήθηκαν στην Τουρκία η Ίμβρος και η Τένεδος. Στη Συνθήκη αυτή ενσωματώθηκε και η ελληνοτουρκική σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών η οποία προέβλεπε τη μετοίκηση στην Ελλάδα όλων των ορθόδοξων χριστιανών της Τουρκίας και την αντίστροφη πορεία για τους μουσουλμάνους της Ελλάδας. Από την ανταλλαγή εξαιρέθηκαν το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης, οι Έλληνες της Πόλης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης (Λούβη και Ξιφαράς, χ.χ.: 109). Η ανταλλαγή πληθυσμών στο πλαίσιο της παραπάνω ελληνοτουρκικής σύμβασης είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα παρ' όλο που και από τις δύο εμπλεκόμενες πληθυσμιακές ομάδες υπήρξαν προσπάθειες παραμονής τους στον τόπο γέννησής τους οι οποίες απέβησαν άκαρπες ενώ το κριτήριο της θρησκείας ήταν αυτό που καθόριζε ποιος μένει και ποιος φεύγει χωρίς τη δυνατότητα επανόδου, αν και υπήρξαν και εξαιρέσεις όπως αυτή των αλβανόφωνων μουσουλμάνων (Τσιτσελίκης, 2006).

1.2. Αφιξη και διασπορά στην ελληνική επικράτεια

Οι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία κατέφθασαν τον Σεπτέμβρη του 1922 σε μια Ελλάδα οικονομικά ασθενή εξαιτίας του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και της Μικρασιατικής Εκστρατείας που είχαν απομυζήσει τα κρατικά ταμεία (Λαμψίδης, 1982) και μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει τους ελληνορθόδοξους των δυτικών και βορειοδυτικών παραλίων της Μικράς Ασίας, οι οποίοι βρισκόνταν στο επίκεντρο των πολεμικών συγκρούσεων και των οποίων ο διωγμός ολοκληρώθηκε με την καταστροφή της Σμύρνης, δηλαδή πολύ πριν την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης (Σταματόπουλος, 2011: 85-86). Πράγματι, τον Σεπτέμβρη του 1922 πολλά πλοία μετέφεραν πρόσφυγες, κυρίως γυναίκες, παιδιά και ηλικιωμένους, στον Πειραιά,

στα νησιά και αλλού (Αλλαμάνη et al, 1978: 247) οι οποίοι άφηναν τα σπίτια τους και τις περιουσίες τους σε κατάσταση πανικού (Αλβανός, 2011:49). Η δεύτερη αφορά στους ελληνορθόδοξους κατοίκους της Ανατολίας και κυρίως της Καππαδοκίας, οι οποίοι αποτελούσαν την ομάδα στόχο της σύμβασης για την ανταλλαγή των πληθυσμών και των οποίων η αποχώρηση από τα πατρογονικά τους εδάφη ολοκληρώθηκε μέσα στο 1924 (Σταματόπουλος, 2011: 85-86). Αυτή η ομάδα ήρθε στην Ελλάδα πιο οργανωμένα και ο τρόπος αποχώρησής τους τους επέτρεψε να μεταφέρουν τα αρχεία των κοινοτήτων τους, ιερά λείψανα και μεγάλο μέρος της κινητής τους περιουσίας ενώ είχαν και το περιθώριο να πουλήσουν την περιουσία που δεν μπορούσαν να κουβαλήσουν (Αλβανός, 2011: 49-50).

Η απογραφή του 1928 αποκαλύπτει ότι στην Ελλάδα απογράφηκαν συνολικά 1.221.850 πρόσφυγες (Λαμψίδης, 1982: 113). Οι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία ήταν 626.954 και από αυτούς οι 37.728 είχαν έρθει στην Ελλάδα πριν τη Μικρασιατική Καταστροφή. Οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία (232.319) και στη Στερεά Ελλάδα και στην Εύβοια (233.895) ενώ στην Πελοπόννησο εγκαταστάθηκαν 22.386 Μικρασιάτες πρόσφυγες και από αυτούς οι 6.443 στους νομούς Αργολίδας και Κορινθίας (Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, 1933: 411-433).

1.3. Αποκατάσταση

α) Εμπλεκόμενοι φορείς

Ο κρατικός μηχανισμός και κυρίως τα υπουργεία Πρόνοιας και Γεωργίας διαδραμάτισαν κυρίαρχο ρόλο στον τομέα της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων ιδρύοντας διάφορους φορείς και επιτροπές (Καραμούζη, 1997: 25) όπως το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων που ιδρύθηκε το φθινόπωρο του 1922 και μέχρι το 1925, οπότε και διαλύθηκε, είχε συμβάλει σημαντικά στην ανέγερση προσφυγικών συνοικισμών κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα (Κατσάπης, 2011: 151). Το 1927 ιδρύθηκε η Υπηρεσία Διαχείρισης Προσφυγικών Συνοικισμών, η οποία ανέλαβε να ολοκληρώσει το ημιτελές έργο του Ταμείου και να κατασκευάσει νέες κατοικίες με χρήματα από τις αποζημιώσεις του γερμανικού κράτους (Παλούκης, 2011: 97).

Ωστόσο, η ελληνική κυβέρνηση σύντομα αντιλήφθηκε ότι δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει την κατάσταση με ίδια μέσα και απευθύνθηκε στην Κοινωνία των Εθνών προκειμένου να επιτύχει τη σύναψη δανείου για την αποκατάσταση των προσφύγων και

την παροχή τεχνικής βοήθειας για την υλοποίησή της. Ως αποτέλεσμα, η Δημοσιονομική Επιτροπή της Κοινωνίας των Εθνών κατόπιν εκτίμησης της οικονομικής κατάστασης της χώρας εισηγήθηκε τη χορήγηση δανείου και τη σύσταση ενός αυτόνομου διεθνούς οργανισμού που θα επέβλεπε την όλη διαδικασία και ακολούθως υπογράφηκε το Πρωτόκολλο για την ίδρυση της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ), η οποία αποτέλεσε τον κύριο μοχλό για την προσφυγική αποκατάσταση μέχρι τη διάλυσή της το 1930. Η ΕΑΠ έλαβε αυξημένους υλικούς πόρους, χρήματα υπό μορφή δανείων καθώς και γαίες για την υλοποίηση του έργου της (Κατσάπης, 2011: 140-142) ενώ διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αστική και αγροτική με την πρώτη να είναι αντικείμενο περισσότερο της κρατικής πρωτοβουλίας. Επιπλέον, η αστική αποκατάσταση περιορίστηκε κατά κύριο λόγο στην ανέγερση σπιτιών σε περιοχές επιλεγμένες ειδικά για αυτόν τον σκοπό στην περιφέρεια αστικών κέντρων (Βουτυρά, 2006: 241-242) ενώ η αγροτική στην παροχή όχι μόνο στέγης αλλά και γης και εργασίας (Αλβανός, 2011: 60).

Τέλος, σημαντική ήταν και η συνεισφορά διεθνών οργανισμών και φιλανθρωπικών οργανώσεων όπως ο Αμερικάνικος Ερυθρός Σταυρός, η American Near East Foundation, το American's Women's Hospital και άλλες (Παλούκης, 2011: 89).

β) Αστική αποκατάσταση

Η προσφυγική αποκατάσταση βασίστηκε στην αρχή της διάκρισης των προσφύγων σε αστούς και αγρότες. Η διάκριση αυτή δεν αντιστοιχούσε, όμως, στην προέλευση ή στην επαγγελματική ενασχόληση των προσφύγων στην πατρίδα που εγκατέλειψαν αλλά στο είδος της αποκατάστασης που επιλέχθηκε για αυτούς κατά την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα (Βουτυρά, 2006: 241-242).

Το πρώτο ουσιαστικό μέτρο που ελήφθη για την προσωρινή στέγαση των χιλιάδων προσφύγων που κατέφθαναν καθημερινά στο λιμάνι του Πειραιά τον Σεπτέμβρη του 1922 (Χαραλαμπίδης, 2011: 9) ήταν αυτό της επίταξης ακινήτων αρχικά ακατοίκητων και στην πορεία και κατοικημένων (Κατσάπης, 2011: 137-138) για τέσσερις μήνες μόνο αλλά η πραγματικότητα επέβαλε διαφορετική προσέγγιση και έτσι ο περιορισμός αυτός άρθηκε το 1923. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του μέτρου της επίταξης ήταν ο προσδιορισμός της αποζημίωσης του ιδιοκτήτη και ο καταβάλλων την αποζημίωση. Για το πρώτο ορίστηκε ειδική επιτροπή ωστόσο οι αποζημιώσεις δεν επαρκούσαν και δεν καταβάλλονταν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ως προς το δεύτερο, η αποζημίωση

προερχόταν από τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά ο διαχωρισμός των προσφύγων σε άπορους, εν μέρει ευπορούντες και εύπορους υποχρέωνε τον πρόσφυγα να καταβάλει ο ίδιος το ποσό της αποζημίωσης, εφόσον η ειδική επιτροπή τον κατάτασσε στην τρίτη κατηγορία (Γκιζέλη, 1997: 75-77).

Η αναγκαστική συγκατοίκηση γηγενών και προσφύγων έπρεπε να αντιμετωπιστεί το συντομότερο δυνατό για να εξαλειφθούν τα προβλήματα που δημιουργούσε και να αποτραπούν τα χειρότερα (Χαραλαμπίδης, 2011: 12). Έτσι, ανέλαβε αρχικά το Ταμείο Περιθαλψής Προσφύγων το έργο της αστικής αποκατάστασης των Μικρασιατών προσφύγων με την ανέγερση προσφυγικών συνοικισμών. Ο πρώτος συνοικισμός που κατασκεύασε το Ταμείο ήταν το Παγκράτι που ήταν επί της ουσίας και ο πρώτος αστικός συνοικισμός στην περιοχή της πρωτεύουσας. Τα επόμενα χρόνια κατασκευάστηκαν και άλλοι προσφυγικοί συνοικισμοί γύρω από την Αθήνα και τον Πειραιά εκεί όπου υπήρχε νερό ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των νέων κατοίκων (Κατσάπης, 2011: 151-152) ενώ οι εκτάσεις που απαιτούνταν για την κατασκευή τους εξασφαλιζόνταν μέσω αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, κυρίως μεγάλων αλλά και μικρότερων ιδιοκτησιών (Χαραλαμπίδης, 2011: 13-14). Η οικιστική πολιτική που ακολούθησε το Ταμείο περιλάμβανε έργα που άρχιζαν από την επιφάνεια του εδάφους και τελείωναν στη σκεπή της κατασκευής. Παραχωρούσε ένα δωμάτιο σε κάθε οικογένεια με την καταβολή ενός είδους ενοικίου φιλοδοξώντας να επιστρέψει με αυτόν τον τρόπο το κρατικό δάνειο που του είχε χορηγηθεί για την κάλυψη των αναγκών του. Η μορφή των οικημάτων που ανεγέρθηκαν δεν ήταν ενιαία και στην ουσία επρόκειτο για παραγκουπόλεις (Παλούκης, 2011: 91-92) ενώ οι συνθήκες διαβίωσης σε αυτές ήταν άθλιες (Χαραλαμπίδης, 2011: 18).

Ο ρόλος της ΕΑΠ στην αστική αποκατάσταση ήταν περιορισμένος παρ' όλο που κατά τη διατύπωση των αρχών της απέδιδε ίση αξία στην αστική και στην αγροτική αποκατάσταση. Τα σπίτια που παρέδιδε ήταν κτιστά χωρίς ενιαίο αρχιτεκτονικό μοντέλο και τα υλικά κατασκευής τους άλλαζαν με την πάροδο των ετών, στην αρχή από πλίνθους ή λάσπη και αργότερα από μπετόν ή οπτόλιθο και τσιμεντόλιθους ή τούβλα ενώ αργότερα εισήγαγε ένα πρώιμο είδος λαϊκής πολυκατοικίας. Το είδος των σπιτιών άλλαζε και αυτό από συνοικισμό σε συνοικισμό ενώ οι εύποροι πρόσφυγες προσλάμβαναν δικούς τους αρχιτέκτονες. Πάντως, η ποιότητα των παρεχόμενων οικιών δεν ήταν η καλύτερη και η ανέγερση προσφυγικών συνοικισμών δεν συνοδεύτηκε από τα απαραίτητα έργα υποδομής και στην περίπτωση της ΕΑΠ. Τα οικήματα αυτά είτε

ενοικιάζονταν είτε πωλούνταν στους πρόσφυγες. Και όταν σπάνια παραχωρούνταν δωρεάν, ήταν για σύντομο χρονικό διάστημα μετά το πέρας του οποίου ο ένοικος ήταν υποχρεωμένος να καταβάλει την αξία του οικοδομήματος (Παλούκης, 2011: 94-97). Συνολικά, την πρώτη δεκαετία μέχρι το 1930 δημιουργήθηκαν σε όλη την Ελλάδα 125 συνοικισμοί σε αστικές περιοχές με 27.456 κατοικίες ενώ για την περίοδο 1924-1940 από το υπουργείο Πρόνοιας κατασκευάστηκαν 36.500 κατοικίες (Καραμούζη, 1997: 25-27).

Σημαντική διάσταση της αστικής αποκατάστασης ήταν και η ένταξη των προσφύγων στο εργατικό δυναμικό των πόλεων. Η Κοινωνία των Εθνών ξεχώριζε τους πρόσφυγες που κατάφεραν να μεταφέρουν πολύ μεγάλα χρηματικά ποσά στην Ελλάδα και μαζί με αυτά την προνομιούχο θέση που είχαν στη Μικρά Ασία. Έτσι με τα χρήματα, την τεχνογνωσία και τις διασυνδέσεις που διέθεταν, οι πρόσφυγες αυτοί εντάχθηκαν στην πρωτοπορία του εμπορίου, της βιομηχανίας και του τραπεζικού τομέα. Πολλοί άλλοι μπόρεσαν απλά να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες ενώ η πολυπληθέστερη ομάδα προσφύγων κατάφερε μόλις και μετά βίας να επιβιώσει (Κατσάπης, 2011: 157). Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1928, η πλειοψηφία των ανδρών απορροφήθηκε στη βιομηχανία κυρίως δέρματος, ξύλου και τροφίμων, στη μηχανουργία, στο εμπόριο και στις οικοδομές ενώ οι γυναίκες στην πλειονότητά τους απασχολούνταν στη βιομηχανία καπνού, στην υφαντουργία, στην ταπητουργία και ως υπηρετικό προσωπικό. Ειδικότερα οι γυναίκες πρόσφυγες εξαιτίας της απουσίας του πατέρα από την οικογένεια εργάζονταν ως καθαρίστριες, πλύστρες ή σε άλλες ευκαιριακές εργασίες ενώ οι εργαζόμενες σε μεγάλες βιομηχανικές μονάδες καταλάμβαναν θέσεις ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού με στόχο ένα χαμηλό αλλά σταθερό ημερομίσθιο. Υπήρχε, όμως, και μία μεγάλη ομάδα προσφύγων που δεν είχαν κάποια συγκεκριμένη ειδίκευση, άλλαζαν διαρκώς επάγγελμα και αποτελούσαν μια ασταθή επαγγελματική τάξη ιδιαίτερα κατά τον πρώτο καιρό της άφιξής τους στην Ελλάδα (Ρηγίνος, 1997: 233-238).

Τέλος, χαρακτηριστικό του εργασιακού τοπίου την εποχή εκείνη ήταν ο κατακερματισμός της παραγωγής σε μικρά εργαστήρια καθώς οι άνδρες πρόσφυγες που εγκαθίσταντο στα αστικά κέντρα δημιουργούσαν πολυάριθμες μικρές επιχειρήσεις επιδιώκοντας τη σταδιοδρομία του ελεύθερου επαγγελματία με τη χρηματική υποστήριξη που λάμβαναν με τη μορφή επαγγελματικού δανείου από την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος (Ρηγίνος, 1997: 233-238).

γ) Αγροτική αποκατάσταση

Το 1923 ο πρόεδρος της ΕΑΠ δήλωσε ότι οι πρόσφυγες αποτελούσαν ένα νέο ανθρωπινό κεφάλαιο για τη χώρα που θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί τη γη που εγκατέλειπαν οι μουσουλμάνοι ανταλλάξιμοι με σκοπό την αγροτική ανάπτυξή της. Με αυτόν τον τρόπο η χώρα θα αποκτούσε μια εκσυγχρονισμένη παραγωγική βάση στον αγροτικό τομέα (Παλούκης, 2011: 84). Από αυτή τη δήλωση είναι σαφής ο προσανατολισμός της ΕΑΠ στην αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων και η προτεραιότητα που έδωσε σε αυτήν έναντι της αστικής.

Η επιλογή αυτής της πολιτικής καθορίστηκε από πρακτικούς και πολιτικούς λόγους. Καταρχάς, στα βόρεια της Ελλάδας υπήρχαν τεράστιες αξιοποιήσιμες εκτάσεις γης και αυτές ήταν και η αιτία που οι περισσότεροι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία και στη Θράκη εξασφαλίζοντας τα αγροτικά χέρια που απαιτούνταν για την εκμετάλλευση αυτών των πολύ εύφορων και ταυτόχρονα αραιοκατοικημένων περιοχών της χώρας (Παλούκης, 2011: 53). Επιπλέον, η εγκατάσταση προσφύγων στη βόρεια Ελλάδα αποτέλεσε εργαλείο για την εθνική ομογενοποίηση της περιοχής (Κατσάπης, 2011: 144-145) ενώ θεωρήθηκε ότι έτσι κατοχυρώνονταν αποτελεσματικότερα τα σύνορα της χώρας με τη Βουλγαρία, η οποία έθετε υπό αμφισβήτηση την ελληνική κυριαρχία στην περιοχή και τη νομιμότητα αυτής (Αλβανός, 2011: 56). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο που σχεδιαζόταν η αποκατάσταση των προσφύγων ήταν διάχυτος ο φόβος μιας εν δυνάμει κοινωνικής επανάστασης δυνητικοί συμμετέχοντες στην οποία θεωρούνταν και οι πρόσφυγες των αστικών κέντρων. Ως άμυνα σε αυτό το ενδεχόμενο κρίθηκε η δημιουργία χιλιάδων «νοικοκυραίων» προσφύγων μέσω της αγροτικής αποκατάστασής τους (Κατσάπης, 2011: 144-145). Πρακτικά, όμως, η αγροτική αποκατάσταση θεωρήθηκε ότι ήταν η κατάλληλη μέθοδος που θα μπορούσε να παράξει αποτελέσματα ως προς την επίτευξη της αυτάρκειας των προσφύγων το συντομότερο δυνατό δεδομένου ότι είχε αυξηθεί ο αριθμός των ανέργων στα αστικά κέντρα ενώ η απότομη αύξηση του πληθυσμού δημιούργησε μεγαλύτερες ανάγκες για τρόφιμα (Αλβανός, 2011: 52-53). Παράλληλα, με τον τρόπο αυτό διευκολύνθηκε η σύναψη του προσφυγικού δανείου καθώς θεωρήθηκε ότι οι αγρότες πρόσφυγες ήταν πιο εύκολο να αποπληρώσουν τα χρέη τους σε σχέση με τους αστούς πρόσφυγες γεγονός που αποτελούσε εγγύηση για τους δανειστές ότι θα αποπληρωθούν οι σχετικές πιστώσεις (Αλβανός, 2011: 52-53).

Για την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων παραχωρήθηκαν στην ΕΑΠ, εκτός από χρηματικούς πόρους, και γαίες από το ελληνικό δημόσιο (Κατσάπης, 2011: 142) ενώ η όλη διαδικασία ρυθμιζόταν από το νομοθετικό διάταγμα της 13^{ης} Ιουλίου 1923 «Περί αγροτικής εγκαταστάσεως προσφύγων» που μεταξύ άλλων όριζε τους δικαιούχους, τον τρόπο της εγκατάστασης, τον καθορισμό και την παραχώρηση των κτημάτων, τον τρόπο στέγασης, τη χορήγηση δανείων και την εξόφλησή τους και τον καθορισμό των ενοικίων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 1923).

Το πρώτο στάδιο αφορούσε στην επιλογή της κατάλληλης τοποθεσίας, η οποία γινόταν με τη συνεργασία της ΕΑΠ και των εκπροσώπων των προσφυγικών ομάδων (Κατσάπης, 2011: 147-148). Ήταν, ωστόσο, συχνό το φαινόμενο οι πρόσφυγες να μετακινούνται ώστε να διαπιστώσουν οι ίδιοι τις προοπτικές που προσέφερε η προς επιλογή περιοχή (Αλβανός, 2011: 60). Τα κριτήρια αυτής της επιλογής ήταν δύο. Πρώτον, η περιοχή έπρεπε να μοιάζει ως προς τη γεωγραφία και το κλίμα με την πατρίδα τους στη Μικρά Ασία και δεύτερον ιδιαίτερη σημασία είχε η ειδίκευση που είχαν οι πρόσφυγες σε συγκεκριμένες καλλιέργειες με στόχο η επιλεγμένη περιοχή να τους επιτρέψει να ενασχοληθούν με γεωργικές ασχολίες που τους ήταν γνώριμες. Πολλές φορές, όμως, σημαντικό ρόλο έπαιζε και η ίδια η επιθυμία των προσφύγων να εγκατασταθούν με ανθρώπους που προέρχονταν από την ίδια περιοχή ή ακόμα καλύτερα συγχωριανούς τους (Κατσάπης, 2011: 147-148).

Το επόμενο βήμα αφορούσε στην παραχώρηση γεωργικών κλήρων και κατάλληλων εφοδίων στους πρόσφυγες για να μπορέσουν να καλλιεργήσουν τη γη τους. Το μέγεθος του κλήρου εξαρτιόταν από τα μέλη της προσφυγικής οικογένειας, τις διαθέσιμες γαίες και το είδος της καλλιέργειας για το οποίο προοριζόταν με αποτέλεσμα να υπάρχουν αποκλίσεις ως προς το μέγεθος του παραχωρούμενου κλήρου από περιοχή σε περιοχή. Επιπλέον, η κατασκευή των οικημάτων στα οποία στεγάζονταν οι αγρότες πρόσφυγες είτε γινόταν απευθείας από την ΕΑΠ είτε από τους ίδιους τους πρόσφυγες αφού πρώτα τους χορηγούνταν τα απαραίτητα οικοδομικά υλικά. Οι πρόσφυγες καλούνταν να αποπληρώσουν με δόσεις την αξία του παραχωρούμενου κλήρου και του οικήματος, ενώ λάμβαναν τίτλο απλής κατοχής ο οποίος μετατρέποταν σε τίτλο πλήρους κυριότητας μετά την αποπληρωμή του χρέους (Αλβανός, 2011: 61). Ειδικότερα, μέχρι το 1930 δημιουργήθηκαν 2.085 αγροτικοί οικισμοί στους οποίους εγκαταστάθηκαν 145.127 οικογένειες. Από αυτούς τους οικισμούς μόνο είκοσι βρίσκονταν στην Πελοπόννησο ενώ οι περισσότεροι ήταν στη Μακεδονία και κυρίως στη Θράκη (Κατσάπης, 2011: 149).

Τέλος, παράλληλα με τη γη και τη στέγη, η ΕΑΠ διένειμε ζώα, γεωργικά εργαλεία, σπόρους και λιπάσματα, οργάνωσε κτηνοτροφικές μονάδες και εκχέρσωσε χωράφια με σκοπό την αύξηση των καλλιεργήσιμων γαιών (Αλβανός, 2011: 63-64). Την ίδια περίοδο έγιναν και μεγάλα έργα υποδομής για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των προσφύγων. Κατασκευάστηκαν δρόμοι, γέφυρες και υδραγωγεία, χτίστηκαν σχολεία και έγιναν έργα για την ιατρική φροντίδα αυτών των πληθυσμών σε συνδυασμό με ένα τεράστιο πρόγραμμα τεχνικών έργων με στόχο την απόδοση και άλλων γαιών προς εκμετάλλευση (Κατσάπης, 2011: 150).

1.4. Σχέσεις με τους γηγενείς

Οι πρώτες εντάσεις στη σχέση των γηγενών και των προσφύγων γεννήθηκαν κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα και προκλήθηκαν από την αναγκαστική επίταξη κατοικούμενων οικιών και την εξίσου αναγκαστική συγκατοίκηση των δύο αυτών στοιχείων. Από τη μία η αίσθηση παραβίασης της ιδιωτικότητας των ντόπιων και από την άλλη οι φθορές που δημιουργούνταν στα επιταγμένα ακίνητα προκαλούσαν τις οργισμένες αντιδράσεις πολιτών, σωματείων αλλά και δημόσιων υπηρεσιών που έδειχναν ξεκάθαρα την έντονη δυσφορία τους για την παρεμπόδιση της ελεύθερης ενασχόλησης με τις δραστηριότητές τους εξαιτίας της παρουσίας των προσφύγων (Κατσάπης, 2011: 138-139).

Αυτή η συγκατοίκηση υπήρξε και η αρχή της φήμης σχετικά με τα ελεύθερα ήθη των γυναικών από τη Μικρά Ασία, ένα στερεότυπο που ακολούθησε τις Μικρασιάτισσες για πολλά χρόνια (Κατσάπης, 2011: 138-139). Την ίδια φήμη είχαν και οι προσφυγικοί συνοικισμοί στη συνέχεια, οι οποίοι θεωρούνταν απειλή για την ηθική τάξη. Τα διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, ο διαφορετικός τρόπος διασκέδασης και η κοινωνικότητα των Μικρασιατών προσφύγων ερμηνεύθηκαν ως σημάδια ηθικής έκπτωσης και ο τύπος της εποχής υπερτόνιζε αυτή τη διαφορετικότητα και ενίσχυε το αρνητικό στερεότυπο της φιλήδονης προσφυγοπούλας. Ωστόσο, άλλα γηγενή λαϊκά στρώματα αντιλαμβάνονταν αυτόν τον διαφορετικό τρόπο ζωής ως πολιτισμικό πλούτο και δεν διέβλεπαν σε αυτόν τους ίδιους κινδύνους ηθικής παρακμής (Χαραλαμπίδης, 2011).

Αντιμέτωποι ήρθαν, επίσης, οι πρόσφυγες με τους ντόπιους στο θέμα της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων και συγκεκριμένα των ανταλλάξιμων γαιών καθώς οι γηγενείς ακτήμονες θεωρούσαν ότι η γη αυτή δικαιωματικά τους ανήκε. Από την άλλη, όμως, και στους πρόσφυγες είχαν υποσχεθεί ότι θα αποζημιωθούν για τις περιουσίες που άφησαν

στη Μικρά Ασία με αποτέλεσμα τις συχνά βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των δύο αυτών ομάδων. Την ένταση στις σχέσεις τους επέτειναν και οι παράνομες αγοραπωλησίες περιουσιών μεταξύ των ντόπιων και των ανταλλάξιμων μουσουλμάνων πριν την αναχώρησή τους για την Τουρκία που περιέπλεκαν το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους και δημιουργούσαν προβλήματα στην παραχώρησή τους στην ΕΑΠ (Αλβανός, 2011: 70-73). Προστριβές υπήρξαν, όμως, και μεταξύ των προσφύγων και των ντόπιων που ανήκαν στην εργατική τάξη των πόλεων καθώς οι εργοδότες επέλεγαν να προσλαμβάνουν πρόσφυγες λόγω του ότι εργάζονταν με μικρότερες απολαβές ενώ δεν είχαν συνδικαλιστική εμπειρία που τους καθιστούσε δυνητικούς απεργοσπάστες (Χαραλαμπίδης, 2011: 31-32). Το γεγονός αυτό δημιουργούσε εντάσεις στον εργασιακό χώρο αφού οι ντόπιοι εργάτες έβλεπαν τα ημερομίσθια να συμπιέζονται και τα εργατικά κεκτημένα μέσω του συνδικαλιστικού κινήματος να συρρικνώνονται (Παλούκης, 2011: 108).

Τέλος, και η πολιτική τοποθέτηση των Μικρασιατών προσφύγων τους έφερε αντιμέτωπους με τους γηγενείς (Κατσάπης, 2011: 166). Ιδιαίτερα η ενσωμάτωσή τους στο δίπτυχο βενιζελικοί - αντιβενιζελικοί πυροδότησε αντιπαραθέσεις καθώς με την άφιξή τους στη χώρα διατάραξαν τους συσχετισμούς των πολιτικών δυνάμεων όπως είχαν διαμορφωθεί μέχρι εκείνη την περίοδο. Οι πρόσφυγες ταυτίστηκαν καταρχάς με τον βενιζελικό χώρο, κυρίως επειδή απέδιδαν τη Μικρασιατική Καταστροφή στην αντιβενιζελική παράταξη και στον βασιλιά. Κατ' αυτόν τον τρόπο σχηματίστηκε η εικόνα του πρόσφυγα βενιζελικού και του παλαιοελλαδίτη αντιβενιζελικού και η ταύτιση αυτή έγινε φανερή στις εκλογές του 1928 κατά τις οποίες τα ποσοστά στις προσφυγικές περιοχές ήταν συντριπτικά υπέρ της βενιζελικής παράταξης (Χαραλαμπίδης, 2011: 34-36).

1.5. Ενσωμάτωση και επιρροή στην ελληνική κοινωνία

Οι συνοικισμοί στους οποίους εγκαταστάθηκαν οι Μικρασιάτες πρόσφυγες αποτελούσαν μία νησίδα στον πολεοδομικό και κοινωνικό ιστό των πόλεων και έθεταν τα όρια μιας ξεχωριστής κοινωνικής ομάδας, αυτής των προσφύγων (Αναγνωστοπούλου, 1997). Εντός των οικιστικών αυτών δομών αναπτύχθηκε ισχυρό αίσθημα αλληλεγγύης που ομογενοποιούσε τους πρόσφυγες ανεξάρτητα από τον τόπο καταγωγής τους και τη γλώσσα καθώς προκρίνονταν η προσφυγιά και η Μικρά Ασία ως στοιχεία συνοχής ενώ η κοινή μικρασιατική καταγωγή τους τους βοήθησε να καλλιεργήσουν ένα αίσθημα

υπερηφάνειας και ανωτερότητας απέναντι στους γηγενείς. Αυτά τα αισθήματα ώθησαν τους πρόσφυγες να διεκδικήσουν τη θέση τους μέσα στην ελληνική κοινωνία και να επιβάλουν την ιδιότητά τους ως πρόσφυγες ως μία πραγματικότητα που έπρεπε να ενσωματωθεί στον κοινωνικό ιστό και όχι να απομονωθεί (Αναγνωστοπούλου, 1997: 257-258).

Πράγματι, οι Μικρασιάτες πρόσφυγες ενσωματώθηκαν στην ελληνική κοινωνία και επηρέασαν από κάθε άποψη τη ζωή της χώρας. Καταρχάς, η ανάγκη στέγασής τους, αν και σε πολλές περιπτώσεις καλύφθηκε από αμφίβολες πολεοδομικές επιλογές, προκάλεσε τη μεγέθυνση των μέχρι τότε μικρών και άναρχα δομούμενων αστικών κέντρων (Λαμψίδης, 1982: 165). Οι αλλαγές που επήλθαν στον πολεοδομικό χαρακτήρα των πόλεων έγιναν έντονα ορατές στην Αθήνα όπου μετά το 1922 εγκαταλείφθηκε η σχεδιασμένη ανάπτυξη της πόλης και εντάχθηκαν με ταχύτατους ρυθμούς περιοχές του ανατολικού λεκανοπεδίου ενώ ενδιαφέρον προκαλεί και το γεγονός ότι την ίδια περίοδο αυξήθηκε η κατασκευή πολυώροφων κτιρίων με το 1/3 αυτών να ανοικοδομούνται με τη συμμετοχή εύπορων Μικρασιατών προσφύγων (Μαρμαράς, 1997: 65-66).

Στον τομέα της οικονομίας και της ανάπτυξης η επιρροή των Μικρασιατών προσφύγων ήταν πολυεπίπεδη. Την περίοδο 1925-1939 η κατά κεφαλήν εθνική παραγωγή αυξήθηκε εντυπωσιακά ενώ το 1938 το εθνικό εισόδημα είχε διπλασιαστεί (Παλούκης, 2011: 77). Η καλλιεργήσιμη γη και η αξία της αγροτικής παραγωγής διπλασιάστηκαν και αυτές παρά το γεγονός ότι φαίνεται ότι η στρεμματική απόδοση μειώθηκε. Η αγροτική αυτή ανάπτυξη προκάλεσε, όμως, τη συρρίκνωση της νομαδικής κτηνοτροφίας καθώς υποβαθμίστηκε ο ορεινός χώρος υπέρ των πεδινών περιοχών (Παλούκης, 2011: 75). Επιπλέον, εξίσου σημαντική είναι η επίδραση στον τομέα της βιομηχανίας αφού η αξία της βιομηχανικής παραγωγής αυξήθηκε (Λαμψίδης, 1982: 156-158) ενώ εισήχθη νέα τεχνολογία κυρίως στην ταπητουργία, στην υφαντουργία, στις κεραμικές και μεταλλουργικές εργασίες και στην παραγωγή μεταξιού. Οι βιομηχανίες που υπήρχαν ήδη επωφελήθηκαν διότι οι πρόσφυγες πέρα από τις γνώσεις τους στο εμπόριο και τις ικανότητές τους αποτελούσαν ένα αυξανόμενο αγοραστικό και εργατικό δυναμικό (Hirschon, 1997: 168).

Παρ' όλα αυτά, διατυπώνεται και η άποψη ότι η άφιξη των προσφύγων φαίνεται να διέκοψε την τάση που υπήρχε για συγκεντροποίηση του κεφαλαίου σε όλους τους τομείς της οικονομίας ενώ δεν αποδεικνύεται ότι η εγκατάστασή τους στα αστικά κέντρα οδήγησε σε ανάλογη αύξηση της απασχόλησης στον τομέα αυτό (Κατσάπης, 2011: 158).

Υποστηρίζεται, μάλιστα, ότι οι μεταβολές, είτε θετικές είτε αρνητικές, σε τομείς της οικονομίας όπως η βιομηχανία και η γεωργία οφείλονται σε έναν συνδυασμό παραγόντων και συγκυριών και δεν μπορούν να αποδοθούν αποκλειστικά στην άφιξη των προσφύγων η συμβολή των οποίων στην ελληνική οικονομία δεν θεωρείται τόσο καταλυτική όσο την παρουσιάζουν οι υποστηρικτές αυτής της οπτικής (Κωστής, 1992).

Ωστόσο, σημαντική θεωρείται ότι ήταν η επιρροή των προσφύγων και στην εθνική πολιτική σκηνή. Καταρχάς, με την άφιξή τους στην Ελλάδα προστέθηκαν 300.000 ψηφοφόροι σε ένα εκλογικό σώμα 800.000 ατόμων που έπαιζαν καθοριστικό ρόλο σε διάφορα πολιτικά γεγονότα όπως το δημοψήφισμα του 1924 με το οποίο καταργήθηκε η μοναρχία (Βερέμης και Κολιόπουλος, 2006: 496). Παράλληλα, η πόλωση μεταξύ των φιλελεύθερων-βενιζελικών και των φιλοβασιλικών-αντιβενιζελικών συνεχίστηκε μεν, αλλά μετά την ακύρωση από τον Βενιζέλο της χορήγησης των εκκρεμών αποζημιώσεων τη δεκαετία του 1930 σημειώθηκε άνοδος του Κομμουνιστικού Κόμματος στις εκλογές του 1933 με την υποστήριξη των προσφύγων, απόρροια της δυσαρέσκειάς τους απέναντι στη βενιζελική πολιτική. Ιδιαίτερη άνοδο γνώρισε από την ίδια περίοδο και μετά η Αριστερά στις προσφυγικές συνοικίες με αποτέλεσμα την αλλαγή των πολιτικών συσχετισμών στη χώρα (Hirschon, 1997: 169).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η άμεση ή έμμεση συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στον πολιτισμό της Ελλάδας. Στα μαγαζιά που άνοιξαν οι πρόσφυγες επικράτησε ένα άλλο είδος διασκέδασης με μουσική και τραγούδια που ανήκαν στον ίδιο παραδοσιακό κορμό με τα δημοτικά, τα λαϊκά και τα ρεμπέτικα. Μάλιστα, οι Μικρασιάτες μουσικοί καθιέρωσαν ένα ιδιαίτερο στυλ στο παίξιμο, στη σύνθεση και στην ερμηνεία που αργότερα ονομάστηκε «Σμυρναϊκή Σχολή» (Παπαδάκης, 2011: 128-129). Εκτός αυτού, ο ξεριζωμός και η προσφυγιά εμφανίζονται ως θέματα στα ελληνικά τραγούδια για πολλές δεκαετίες (Κουμουζής, 2011: 155). Στη λογοτεχνία, οι χαμένες πατρίδες, η προσφυγιά και η νοσταλγία για αυτά που χάθηκαν εμπνέουν ποιητές και λογοτέχνες, Μικρασιάτες και μη, και το ίδιο ισχύει και για τις εικαστικές τέχνες και τον κινηματογράφο (Κουμουζής, 2011: 150-153).

1.6. Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες της Ιωνίας Κορίνθου

Η απογραφή του 1928 κατέγραψε στην επαρχία Κορινθίας 3.743 Μικρασιάτες πρόσφυγες, εκ των οποίων οι 421 ήρθαν πριν τη Μικρασιατική Καταστροφή και οι υπόλοιποι μετά (Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, 1933: 411-433) ενώ στην

ίδια την πόλη της Κορίνθου διέμεναν περίπου 2.500 Μικρασιάτες πρόσφυγες (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Σπουδαίο κίνητρο για την επιλογή της Κορινθίας ως τόπο εγκατάστασής τους υπήρξε η διαδεδομένη αμπελοκαλλιέργεια και μάλιστα της σουλτανίνας που θα τους εξασφάλιζε εύκολα εργασία δεδομένου ότι στη Μικρά Ασία πολλοί από αυτούς ήταν σταφιδοκαλλιεργητές (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Είναι γεγονός πως στην ευρύτερη περιοχή της Σμύρνης το 1915 η αμπελοκαλλιέργεια καταλάμβανε 1.000.000 στρέμματα (Σωφρονιάδου, 2013: 351). Μερικοί από αυτούς, πάλι, είχαν έρθει στην Κόρινθο ήδη μία φορά κατά τον διωγμό του 1914-1919 και είχαν αναπτύξει δεσμούς με τον τόπο και τους κατοίκους της. Αυτοί είχαν μείνει στην περιοχή μέχρι το 1919 όταν ο ελληνικός στρατός αποβιβάστηκε στη Σμύρνη οπότε και επέστρεψαν στη Μικρά Ασία. Το 1922 οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι κατέληξαν πάλι στην Κόρινθο. Τέλος, μέχρι το 1930 εγκαταστάθηκαν στην πόλη και άλλοι Μικρασιάτες πρόσφυγες στο πλαίσιο αναζήτησης συγγενικών και φιλικών τους προσώπων (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Στον νομό Κορινθίας ανεγέρθηκαν προσφυγικοί συνοικισμοί στο Ξυλόκαστρο, στο Βραχάτι, στο Κιάτο, στο Βέλο, στο Δερβένι, στο Χιλιομόδι και στο Λουτράκι. Στην πόλη της Κορίνθου δημιουργήθηκαν τρεις συνοικισμοί, αυτός του Αγίου Σπυρίδωνα – μετέπειτα απλά Συνοικισμός και τώρα Ιωνία Κορίνθου – που ήταν και ο μεγαλύτερος με 556 οικογένειες και δύο μικρότεροι με 60 συνολικά οικογένειες στα Αγιαννιώτικα και στη Βρυσούλα (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Οι πρόσφυγες της Κορινθίας προέρχονταν από τρεις περιοχές της Μικράς Ασίας. Οι περισσότεροι ήρθαν από την Ιωνία και κυρίως τη Σμύρνη και τα Καράμπουργνα, αλλά και ολόκληρη τη Χερσόνησο της Ερυθραίας μέχρι και το βόρειο άκρο της απέναντι από τη Χίο και μιλούσαν ελληνικά και τούρκικα. Η πλειοψηφία τους ήταν σταφιδοκαλλιεργητές, εργάτες στα μεταλλεία των περιοχών αυτών, έμποροι και ψαράδες. Η δεύτερη ομάδα ήταν οι «Νικομηδειώτες», κάτοικοι της Βιθυνίας (Νικομήδεια, Μιχαλίτσα, Προύσα, Κίος, Κουβούκλια στην Προποντίδα), που ασχολούνταν με την καλλιέργεια μεταξοσκώληκα, καπνών και οπωροφόρων και μιλούσαν οι περισσότεροι μόνο ελληνικά. Η τρίτη ομάδα αποτελείτο από αυτούς που ήρθαν το 1923 με την ανταλλαγή πληθυσμών από την Κιλικία, την Παμφυλία και την Καπαδοκία και ήταν κυρίως τουρκόφωνοι (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Οι συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων κατά την άφιξή τους στην Κόρινθο και για αρκετά χρόνια αργότερα ήταν πολύ άσχημες, όπως άλλωστε και για όλους σχεδόν τους Μικρασιάτες πρόσφυγες στις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας. Η πλειοψηφία τους ζούσε σε σκηνές στην κεντρική πλατεία και στους δρόμους της πόλης, σε δημόσια κτίρια και σε νοικιασμένα πρόχειρα καταλύματα που υπήρχαν στις αυλές των σπιτιών των γηγενών (Σωφρονιάδου, 2013: 351). Η περιοχή για την ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού του Αγίου Σπυρίδωνα, ο οποίος πήρε την ονομασία του από την ομώνυμη εκκλησία που υπήρχε ήδη εκεί και σήμερα ανήκει στο νεκροταφείο της Ιωνίας Κορίνθου (Ε.Β., προφορική μαρτυρία), παραχωρήθηκε στην ΕΑΠ από τα υπουργεία Γεωργίας και Πρόνοιας το 1928 και στη συνέχεια συντάχθηκε κτηματογραφικό διάγραμμα από τον μηχανικό Αχ. Φιλήντρα το 1929 (Σωφρονιάδου, 2013: 382). Η περιοχή που επιλέχθηκε βρισκόταν βορειανατολικά της πόλης της Κορίνθου, οικιστικά ήταν αποκομμένη αλλά διοικητικά ανήκε σε αυτήν (Αρχειό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου) και η ανοικοδόμησή της είχε ήδη ξεκινήσει μετά την προσωρινή παραχώρηση των οικοπέδων αφού στο ανωτέρω διάγραμμα απεικονίζονταν μικρά κτίσματα 25-50 τετραγωνικών μέτρων ενώ το εμβαδό των οικοπέδων ήταν 200-250 τετραγωνικά μέτρα (Σωφρονιάδου, 2013: 382). Το μέρος στο οποίο εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες ήταν βραχώδες, με λόφους, άδενδρο και με αμμώδες έδαφος, το διέσχιζαν ρέματα ενώ το νερό ήταν υφάλμυρο. Έργα υποδομής δεν προβλέφθηκαν με αποτέλεσμα η περιοχή να έχει σοβαρές ελλείψεις και τα έργα για την κάλυψή τους συνήθως γίνονταν με προσωπική εργασία των προσφύγων (Αρχειό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Χαρακτηριστικά οι δρόμοι της Ιωνίας Κορίνθου παρέμεναν χωμάτινοι μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 70' οπότε και ασφαλτοστρώθηκαν. Το ίδιο ισχύει και για τη ρυμοτομία της περιοχής που μαρτυρά ακόμα και σήμερα τον προσφυγικό χαρακτήρα της αφού δεν διαθέτει τα χαρακτηριστικά της ρυμοτομίας της υπόλοιπης πόλης (Σωφρονιάδου, 2013: 383).

Ως προς την αποκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων της Ιωνίας Κορίνθου ισχύει ότι και για τους υπόλοιπους πρόσφυγες στην Ελλάδα. Αρχικά λάμβαναν παραχωρητήριο από την ΕΑΠ που ανέφερε το όνομα του πρόσφυγα, τον αριθμό του παραχωρούμενου οικοπέδου και το γεγονός ότι οριστικό συμβόλαιο θα συνταχθεί με την εξόφληση του καθορισμένου τιμήματος (Αρχειό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου), το οποίο οι πρόσφυγες πλήρωναν με δόσεις (Σωφρονιάδου, 2013: 383). Η ανοικοδόμηση των σπιτιών γινόταν είτε από την ΕΑΠ είτε από τους πρόσφυγες στους οποίους έδιναν την απαραίτητη ξυλεία και 25.000 δρχ. για τις αμοιβές των μαστόρων (Αρχειό

Μικρασιατικής Στέγης). Τα σπίτια που έχτισαν οι πρόσφυγες στην Ιωνία Κορίνθου ήταν πλίνθινα ή μπαγδατί, δηλαδή κατασκευασμένα με ξύλινο σκελετό με οριζόντιες σανίδες ή καλάμια που σοβατίζονταν και από τις δύο πλευρές ή μόνο από την εσωτερική με την εξωτερική πλευρά να επενδύεται με οριζόντιες σανίδες. Οι προσφυγικές κατοικίες είχαν δύο με τρία δωμάτια, υπόγειο, τουαλέτα συνήθως έξω από το σπίτι και ξύλινη στέγη καλυμμένη με κεραμίδια (Σωφρονιάδου, 2013: 388) ενώ στην αυλή υπήρχε πηγάδι 25-30 μέτρων που συνήθως κάλυπτε τις ανάγκες για νερό και των γειτονικών σπιτιών (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Το σχέδιο της περιοχής περιλάμβανε και χώρους για την ανέγερση εκκλησίας, σχολείου και αγοράς, η οποία όμως δεν χτίστηκε ποτέ και στη θέση της βρίσκεται σήμερα η πλατεία Σταύρου Ηλιόπουλου (Σωφρονιάδου, 2013: 383). Η πρώτη εκκλησία, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου, ήταν ξύλινη, κατασκευάστηκε με προσωπική εργασία των προσφύγων της συνοικίας και πρώτος ιερέας σε αυτήν ήταν ο Μικρασιάτης Λάσκαρης Βερδελής που είχε χειροτονηθεί από τον Χρυσόστομο Σμύρνης (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Το 1952 ανατέθηκε από την τότε εκκλησιαστική επιτροπή στον Αθηναίο αρχιτέκτονα και μηχανικό Γ. Πετριτσόπουλο να χτίσει καινούριο ναό στη θέση του παλιού (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Η θεμελίωσή του έγινε το 1958 και αποπερατώθηκε το 1959 με προσωπική εργασία και υλική προσφορά των προσφύγων (Σωφρονιάδου, 2013: 396). Στα δε θεμέλια του ναού κτίστηκαν πολλές εικόνες και κειμήλια από τη Μικρά Ασία ενώ κράτησαν τις μεγαλύτερες από αυτές και τα πολυτιμότερα κειμήλια ώστε να κοσμήσουν τον νέο ναό (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Ανάμεσα σε αυτά υπάρχουν ένα δυσκοπότερο, ένα ευαγγέλιο και μια μεγάλη εικόνα της Παναγίας, η Παναγία η Καραμπουρνιώτισσα, που βρίσκεται στο τέμπλο του σημερινού ναού (Σωφρονιάδου, 2013: 384-385).

Το σχολείο που προβλεπόταν και στο σχέδιο της ΕΑΠ αρχικά ήταν και αυτό ξύλινο και κατασκευάστηκε σχεδόν από την αρχή της εγκατάστασης των προσφύγων στην περιοχή. Στα μέσα της δεκαετίας του 1930 κτίστηκε το κτίριο του σχολείου που αργότερα επεκτάθηκε. Το αρχικό σχέδιο προέβλεπε την ίδρυση διθέσιου δημοτικού σχολείου. Ωστόσο τελικά κατασκευάστηκε τριώροφο κτίριο προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες εξαθέσιου σχολείου δεδομένου ότι, όπως επισήμαναν οι ίδιοι οι πρόσφυγες, σχεδόν όλοι τους ήταν πολύτεκνοι (Σωφρονιάδου, 2013: 386) ενώ στο σχολείο υπηρέτησαν και Μικρασιάτες δάσκαλοι όπως ο Κωνσταντίνος Ευστρατιάδης από την Πόλη και αργότερα η κόρη του, Βασιλική Ευστρατιάδου (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Το

σχολείο είχε δύο προαύλια σε δύο επίπεδα με την πάνω αυλή να ενώνεται με το κτίριο με πεζογέφυρα, τέσσερις αίθουσες στον πρώτο όροφο, δύο αίθουσες και γυμναστήριο στο ισόγειο και βοηθητικούς χώρους στον όροφο που επικοινωνούσε με την κάτω αυλή (Σωφρονιάδου, 2013: 386-387).

Το 1929 οι πρόσφυγες της Ιωνίας Κορίνθου ίδρυσαν την ποδοσφαιρική ομάδα «Άρης Κορίνθου» στην οποία έπαιζαν προσφυγόπουλα. Το 1937 η Παγώνα, σύζυγος Νικολάου Λαδά, δώρισε στον ιερό ναό Κοίμησης της Θεοτόκου τέσσερα στρέμματα από τον παρακείμενο αγρό της ένα μέρος των οποίων παραχωρήθηκε από τον ναό για την ανέγερση γηπέδου. Το γήπεδο με τις κερκίδες και τα αποδυτήρια κτίστηκε τη δεκαετία του 50' πάλι με προσωπική εργασία των προσφύγων οπότε η Ιωνία Κορίνθου απέκτησε το δικό της χώρο άθλησης και στέγασε την ποδοσφαιρική της ομάδα (Σωφρονιάδου, 2013: 392-396). Η στολή των παικτών ήταν κίτρινη και μαύρη ενώ το 1952 η ομάδα κέρδισε το κύπελο της Αργολιδοκορινθίας (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Τέλος, οι πρόσφυγες ίδρυσαν σύστημα προσκόπων και φιλαρμονική ενώ το 1947 ιδρύθηκε στην Ιωνία Κορίνθου σύλλογος με την επωνυμία «Προοδευτικός και Μορφωτικός Σύλλογος η Ανόρθωσις» του οποίου οι εκπρόσωποι ήταν όλοι Μικρασιάτες πρόσφυγες (Σωφρονιάδου, 2013: 392-396).

Ο σεισμός του 1928 ισοπέδωσε την Κόρινθο και κατά την ανοικοδόμησή της πολλοί πρόσφυγες βρήκαν δουλειές στις οικοδομές και έγιναν κτίστες, σοβατζήδες, ελαιοχρωματιστές κ.α. Οι περισσότεροι, όμως, συνέχισαν να ασχολούνται με το επάγγελμα που είχαν και πριν την Καταστροφή. Έβγαζαν τα προς το ζην ως έμποροι ενώ άλλοι έγιναν ζαχαροπλάστες και καφεκόπτες, ψαράδες και κυρίως αμπελοκαλλιεργητές και γεωργοί. Αρχικά, εργάζονταν στα κτήματα ντόπιων αλλά στη συνέχεια και με μεγάλη οικονομία κατάφεραν να αποκτήσουν δική τους γη. Συχνά οι εκτάσεις που αγόραζαν ήταν ακατάλληλες αλλά με μεγάλη προσπάθεια, σκληρή δουλειά και υπομονή και με καλλιεργητικές μεθόδους φερμένες από τη Μικρά Ασία τις μετέτρεπαν σε κτήματα οπωροφόρων και σταφίδας και σε περιβόλια (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Οι περισσότεροι πρόσφυγες αγόραζαν γη μεταξύ της Ιωνίας Κορίνθου και του Ισθμού όπου, πράγματι, η γη ήταν πιο άγονη και άρα η αξία της μικρότερη (Σωφρονιάδου, 2013: 392). Υπήρχαν, όμως, και αυτοί που, για να επιβιώσουν οι ίδιοι και οι οικογένειές τους, έκαναν δουλειές υποδεέστερες από αυτές που είχαν στην πατρίδα τους (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Οι Μικρασιάτισσες γυναίκες εργάστηκαν, κυρίως, ως μαγειρίσσες, πλύστρες ή modίστρες στις οικογένειες των ντόπιων με χαμηλό

ημερομίσθιο. Βοηθούσαν, όμως, και στα κτήματα της οικογένειας ή ως εποχιακές εργάτριες στον τρύγο, στον θερισμό και στο μάζεμα των ελιών ενώ πολλές έγιναν υφάντρες και πλέχτρες. Ακόμα και τα παιδιά της προσφυγικής οικογένειας εργάζονταν ως λούστροι και λιανοπωλητές ή μαθητευόμενοι σε ντόπιους επαγγελματίες (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Ο τρόπος ζωής των προσφύγων της Ιωνίας Κορίνθου δεν διέφερε και πολύ από αυτόν των υπολοίπων προσφύγων που ήρθαν στην Ελλάδα μετά την Καταστροφή. Ήταν ιδιαίτερα εργατικοί και προσηλωμένοι στις οικογένειές τους. Τα σπίτια τους ήταν πάντα καθαρά και μέσα στο πράσινο με φυτά και δέντρα που φρόντιζαν οι ίδιοι να φυτέψουν σε γλάστρες και στις αυλές τους. Σχεδόν κάθε σπίτι είχε οικόσιτα ζώα από τα οποία προμηθεύονταν γάλα, αυγά και που και που κρέας. Το εσωτερικό των σπιτιών ήταν διακοσμημένο με κεντήματα που έφτιαχναν οι Μικρασιάτισσες γυναίκες και από την κουζίνα αναδύονταν μυρωδιές μικρασιατικών συνταγών από τις οποίες μοσχοβολούσε η γειτονιά. Τα προσφυγόπουλα έπαιζαν τα απογεύματα στους δρόμους μέχρι να επιστρέψουν οι γονείς από τη δουλειά ενώ οι σχέσεις των προσφύγων μεταξύ τους ήταν βασισμένες στην αλληλεγγύη και στην αλληλοβοήθεια (Σ.Α., προφορική μαρτυρία). Η ζωή τους ήταν δύσκολη αλλά δεν έλειπαν οι γιορτές με μεγαλύτερη όλων τον Δεκαπενταύγουστο που γιόρταζε και η ενορία της συνοικίας. Την παραμονή περνούσε η υδροφόρα του Δήμου και κατέβρεχε τους χωμάτινους δρόμους για να μην σηκώνεται σκόνη από τους προσκυνητές ενώ στον εσπερινό ο ναός γέμιζε ασφυκτικά και μετά το πέρας του οι πρόσφυγες διασκέδαζαν στα γύρω καφενεία και στην ταβέρνα που υπήρχε στην κεντρική πλατεία της συνοικίας. Τις ημέρες του Δεκαπενταύγουστου στην Ιωνία Κορίνθου οι πρόσφυγες έβρισκαν την ευκαιρία να αναβιώσουν τις παραδόσεις της πατρίδας τους μέσα από τραγούδια και χορούς που τα συνόδευαν βιολιά, τουμπερλέκια και σαντούρια (Σωφρονιάδου, 2013: 397).

Τέλος, όσον αφορά στις σχέσεις των προσφύγων με τους Κορίνθιους μετά την άφιξή τους και κατά τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους αυτές δεν ήταν ιδιαίτερα καλές. Αντιμετωπίζονταν με καχυποψία και δεν έλειπαν οι άσχημοι χαρακτηρισμοί. Τους αποκαλούσαν «Τουρκόσπορους» και σε αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι αρκετοί από τους πρόσφυγες μιλούσαν τούρκικα (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Και οι πρόσφυγες, βέβαια, κρυφά αποκαλούσαν τους ντόπιους «βλάχους» διότι τους θεωρούσαν πολιτισμικά κατώτερους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των σχέσεων των Κορίνθιων με τους πρόσφυγες της Ιωνίας Κορίνθου είναι αφενός οι ποδοσφαιρικοί αγώνες μεταξύ

του «Άρη Κορίνθου» και ομάδων των ντόπιων όπως ο «Αχιλλέας Κορίνθου» και αφετέρου οι εκλογικές αναμετρήσεις μέχρι το 1936. Στην πρώτη περίπτωση οι Κορίνθιοι έλεγαν «πάμε να παίξουμε με τους Τούρκους του Συνοικισμού» και στη δεύτερη οι φιλοβενιζελικοί στην πλειοψηφία τους πρόσφυγες, όταν έχανε ο Βενιζέλος, κλείνονταν στα σπίτια τους και άκουγαν τους ντόπιους να χτυπούν τις πόρτες των σπιτιών τους φωνάζοντας κατά των «τουρκόσπορων» που ψήφισαν τον Βενιζέλο. Αποκορύφωμα των επεισοδίων ήταν η εκλογική ήττα του Βενιζέλου το 1932 μετά την οποία σημειώθηκαν έφοδοι σε σπίτια και ξυλοδαρμοί πολλών προσφύγων της Ιονίας Κορίνθου (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Αργότερα, βέβαια, τα πράγματα άλλαξαν και οι Μικρασιάτες μπήκαν και σε άλλους πολιτικούς χώρους ενώ από τη δεκαετία του 40' και μετά οι σχέσεις των δύο πληθυσμιακών ομάδων βελτιώθηκαν σημαντικά και σήμερα οι μικρασιατικής καταγωγής κάτοικοι της πόλης χαίρουν ιδιαίτερης εκτίμησης (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Κεφάλαιο 2: Ο πολιτιστικός σύλλογος «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου»

2.1. Ίδρυση, διοίκηση και λειτουργία του συλλόγου

Στην Ιωνία Κορίνθου λειτουργεί επίσημα από το 1991 ο πολιτιστικός σύλλογος «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου», ο οποίος απευθύνεται κυρίως σε Μικρασιάτες ή άτομα Μικρασιατικής καταγωγής. Οι πρώτες συζητήσεις γίνονταν ήδη από το 1989 και στις 3 Οκτωβρίου του ίδιου έτους αρκετοί κάτοικοι της Ιωνίας Κορίνθου, όπως μετονομάστηκε ο προσφυγικός συνοικισμός που δημιουργήθηκε με την άφιξη των προσφύγων στην περιοχή της Κορίνθου, συγκεντρώθηκαν στο γραφείο του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου και αποφάσισαν την ίδρυση του εν λόγω συλλόγου, την ανάθεση της σύνταξης καταστατικού σε μία τριμελή προσωρινή διοίκηση και την εγγραφή μελών. Η δεύτερη συνέλευση των κατοίκων της περιοχής λαμβάνει χώρα στις 18 Ιουνίου 1991 με τα ίδια ακριβώς θέματα, το πρακτικό της οποίας καθώς και το συνταχθέν καταστατικό υπογράφηκε από 96 ιδρυτικά μέλη (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος).

Το καταστατικό του συλλόγου που έλαβε αύξοντα αριθμό 880/22-8-1991 στο βιβλίο σωματείων του Πρωτοδικείου Κορίνθου και τροποποιήθηκε στις 18/11/1999 ορίζει ότι έδρα του συλλόγου είναι η πόλη της Κορίνθου και οι σκοποί του (άρθρο 2) είναι μεταξύ άλλων: η μελέτη και η προβολή της Μικρασιατικής ζωής και σκέψης των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και των απογόνων τους που ζουν στον Κορινθιακό και στον υπόλοιπο ελληνικό χώρο, η μελέτη της ιστορίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, η μελέτη, η διατήρηση και η διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς και η δημιουργία νέας μορφής λαϊκής και καλλιτεχνικής έκφρασης, η καθιέρωση ετήσιων βραβείων και υποτροφιών στα παιδιά των μελών του συλλόγου κ.α.. Αυτοί οι σκοποί εκπληρώνονται (άρθρο 3) με το κτίσιμο και τη διατήρηση Μικρασιατικού Πνευματικού Κέντρου, την πραγματοποίηση εκδηλώσεων, την έκδοση εντύπων, περιοδικών και βιβλίων, τη διοργάνωση και συμμετοχή σε διεθνείς συναντήσεις, την οργάνωση και λειτουργία βιβλιοθήκης, τη συγκέντρωση και έκθεση ιστορικού και λαογραφικού υλικού από τη ζωή των Ελλήνων της Μικράς Ασίας τόσο στη Μικρά Ασία όσο και στην Ελλάδα και τη δημιουργία διαφόρων τμημάτων μουσικής, χορού, θεάτρου, χορωδίας κ.α. (Καταστατικό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

Ανώτατο όργανο του συλλόγου είναι η Γενική Συνέλευση αλλά αυτός διοικείται

ουσιαστικά από εννεαμελές συμβούλιο οι εκλογές για την ανάδειξη του οποίου γίνονται τον μήνα Ιανουάριο κάθε δύο χρόνια ενώ τα καθήκοντα και η λειτουργία του αναλύονται εκτενώς στο άρθρο 11 του καταστατικού. Το διοικητικό συμβούλιο εκλέγει με τη σειρά του τον Πρόεδρο, δύο Αντιπροέδρους, τον Γραμματέα, τον Ταμεία και τέσσερα μέλη (Καταστατικό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Οι πρώτες αρχαιρεσίες έγιναν στις 15 Δεκεμβρίου 1991 οπότε και αναδείχθηκε με μυστική ψηφοφορία με ενιαίο ψηφοδέλτιο και μονοσταυρία το πρώτο διοικητικό συμβούλιο του συλλόγου που ήταν εξαμελές πριν την τροποποίηση του καταστατικού (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος). Μέλη του συλλόγου (άρθρο 4) μπορούν να γίνουν όσοι κατάγονται από τη Μικρά Ασία, την Ανατολική Θράκη και τον Πόντο ή είναι απόγονοι και σύζυγοι ή φίλοι αυτών αρκεί να έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους ενώ τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους ορίζονται στο άρθρο 5 του καταστατικού (Καταστατικό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Η διατύπωση αυτή επιτρέπει, δηλαδή, και τη συμμετοχή ατόμων μη μικρασιατικής καταγωγής όπως είναι για παράδειγμα πολλοί και πολλές σύζυγοι Μικρασιατών δεύτερης ή και τρίτης γενιάς. Μέχρι σήμερα ο σύλλογος έχει 1.003 εγγεγραμμένα μέλη εκ των οποίων, όμως, 160 και πλέον έχουν αποβιώσει ενώ νέα μέλη εγγράφονται αλλά με πολύ βραδύτερους ρυθμούς (Μητρώο μελών Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Τέλος, πόρους του συλλόγου (άρθρο 12) αποτελούν οι ετήσιες συνδρομές (1.000 δρχ. παλαιότερα και σήμερα 5 ευρώ) και οι εισφορές των μελών κατόπιν απόφασης της γενικής συνέλευσης, οι χορηγίες, οι δωρεές ή οι κρατικές επιχορηγήσεις καθώς και έσοδα από εκδηλώσεις και δραστηριότητες του συλλόγου (Καταστατικό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Ο σύλλογος λαμβάνει χορηγίες κυρίως από τον Δήμο Κορινθίων, την περιφέρεια Πελοποννήσου και ενίοτε από άλλους φορείς για την κάλυψη εξόδων σχετικών με τις δράσεις του (Ε.Β., προφορική μαρτυρία), οι οποίες αναφέρονται είτε σε ειδική στήλη της εφημερίδας που εκδίδει ο σύλλογος είτε στην πρόσκληση όταν αφορούν στην επιχορήγηση κάποιας εκδήλωσης.

2.2. Το οίκημα του συλλόγου και το μνημείο των Μικρασιατών προσφύγων

Οι πρώτες συνεδριάσεις του συλλόγου λάμβαναν χώρα σε αίθουσα του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κορίνθου και στη συνέχεια στις οικίες των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Η πρώτη συζήτηση για την εξεύρεση κατάλληλης στέγης έγινε επίσημα στη συνεδρίαση της 30^{ης} Ιουνίου 1992 οπότε και αποφασίστηκε η προσωρινή εγκατάσταση του συλλόγου σε ένα εγκαταλελειμμένο και μισοερειπωμένο ακίνητο επί της οδού Κωνσταντινουπόλεως και Έρμου στην Ιωνία Κορίνθου, η ιδιοκτήτρια του οποίου είχε

αποβιώσει και ο νόμιμος κληρονόμος του ακόμα δεν είχε ανευρεθεί. Αποφασίστηκε, επίσης, το κτίριο να επισκευαστεί και να συντηρηθεί καθώς μέχρι την ημέρα εκείνη αποτελούσε εστία μόλυνσεως και παρακμής για τη συνοικία (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος). Σήμερα, ο σύλλογος συνεχίζει να στεγάζεται στο κτίριο αυτό κατόπιν σχετικής άδειας κατάληψης για χρήση που εκδόθηκε από την τότε Νομαρχία Κορίνθου δεδομένου ότι οι κληρονόμοι της θανούσης ιδιοκτήτριας ακόμα δεν έχουν βρεθεί αλλά, επιπλέον, ενοικιάζει και την αίθουσα «Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης» κάτω από τον Ιερό Ναό της συνοικίας για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων του (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Το οίκημα αυτό κτίστηκε μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή από τους ίδιους τους Μικρασιάτες πρόσφυγες ιδιοκτήτες του σε γωνιακό οικόπεδο που παραχωρήθηκε σε αυτούς από την ΕΑΠ μαζί με 25.000 δρχ. και την απαιτούμενη ξυλεία και αποτελείται από δύο δωμάτια χτισμένα μπαγδατί και ένα μικρότερο πλίνθινο δωμάτιο που κατεδαφίστηκε και κτίστηκε εκ νέου κατά την αποκατάσταση του κτιρίου, η οποία κόστισε 600.000 δρχ. και ολοκληρώθηκε το 1993, ενώ ως βοηθητικός χώρος χρησιμοποιείται το υπόγειο με είσοδο από την πίσω πλευρά του κτιρίου. Περιβάλλεται από μικρό κήπο και στο πίσω μέρος του υπάρχει ακόμα το πηγάδι που εξυπηρετούσε τις ανάγκες ύδρευσης της παλιάς του ιδιοκτήτριας. Επειδή πρόκειται για ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος οίκημα, αφού είναι από τα λίγα προσφυγικά σπίτια που έχουν απομείνει στην Ιωνία Κορίνθου, η διαδικασία αποκατάστασης και αναπαλαίωσης του ήταν απαιτητική και χρονοβόρος λαμβάνοντας υπόψη ότι ακόμα και για την επισκευή της στέγης ανακτήθηκαν παλαιά κεραμίδια από παλαιότερα προσφυγικά και εγκαταλελειμμένα κτίσματα της περιοχής (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Στο εσωτερικό του κτιρίου τα περισσότερα έπιπλα ήταν κατεστραμμένα και ελάχιστα μπόρεσαν να συντηρηθούν και να διασωθούν ενώ η σημερινή επίπλωση αποτελείται κυρίως από δωρεές των κατοίκων της συνοικίας. Στο ένα δωμάτιο διαφυλάσσονται είδη λαϊκής τέχνης, παραδοσιακές φορεσιές και αντικείμενα φερμένα από τη Μικρά Ασία, φωτογραφίες από τις περιοχές εκείνες και της Ιωνίας Κορίνθου την εποχή της εγκατάστασης των προσφύγων αλλά κι αργότερα και πορτρέτα των Μικρασιατών προσφύγων και των προγόνων τους, παλαιά έγγραφα όπως συμβόλαια αγοραπωλησιών και δηλώσεις περιουσίας, καρτ ποστάλ της εποχής με ιδιόχειρα σημειώματα προσφύγων από και προς συγγενείς εγκατεστημένους σε άλλες χώρες, χάρτες κ.α.. Στο δεύτερο δωμάτιο στεγάζεται η βιβλιοθήκη του συλλόγου και το αρχείο του σχετικά με τη

λειτουργία του αλλά και τους Μικρασιάτες της Κορίνθου (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Στην παρακείμενη πλατεία Σταύρου Ηλιόπουλου βρίσκεται το μνημείο των Μικρασιατών προσφύγων, ένα γλυπτό που φιλοτεχνήθηκε με πρωτοβουλία και μέριμνα του συλλόγου και αναδεικνύει τον μικρασιατικό χαρακτήρα της περιοχής. Οι πρώτες ενέργειες για την κατασκευή του ξεκίνησαν το 1996 και μέχρι την τοποθέτησή του στο σημείο που βρίσκεται σήμερα πέρασε περίπου μία δεκαετία ενώ οι αρχικές προτάσεις που υποβλήθηκαν από διάφορους καλλιτέχνες απορρίφθηκαν καθώς δεν ενσάρκωναν το όραμα του συλλόγου που επιθυμούσε το μνημείο να είναι αφιερωμένο στη Μικρασιάτισσα μάνα. Τελικά και κατόπιν πολλών συναντήσεων με τον γλύπτη Γεώργιο Τσιάρα στον οποίο ανατέθηκε εντέλει η κατασκευή του, η κύρια οριζόντια σύνθεση από ορείχαλκο απεικονίζει «Το δράμα», τη Μικρασιατική οικογένεια, δηλαδή, που διώκεται από τα πατρογονικά εδάφη και ενώ ακολουθεί την πορεία της Εξόδου και κατευθύνεται προς τη Δύση, το βλέμμα των ενηλίκων στρέφεται προς την Ανατολή. Στα αριστερά της σύνθεσης αυτής υψώνεται κίονας στην κορυφή του οποίου στέκεται μία ολόγλυφη γυναικεία φιγούρα που κρατάει ψηλά στα χέρια της ένα μωρό. Αυτό είναι «Το Έπος» και συμβολίζει την αναγέννηση της Ελλάδας με τον ερχομό των προσφύγων. Αριστερά και δεξιά αυτών των δύο αναπαραστάσεων βρίσκονται πλάκες, στις οποίες αναγράφονται πόλεις της Μικράς Ασίας στη μία και τα στοιχεία του γλύπτη και το έτος κατασκευής στην άλλη. Τέλος, μπροστά από το μνημείο απλώνεται κυκλική ορχήστρα όπου πραγματοποιούνται κάποιες από τις εκδηλώσεις του συλλόγου (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος). Στο αρχικό σχέδιο του γλύπτη περιλαμβανόταν και τάφος περιμετρικά του μνημείου η οποία συμβόλιζε το Αιγαίο που, όμως, δεν κατασκευάστηκε ποτέ (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Το μνημείο ανεγέρθηκε υπό την επίβλεψη τριμελούς επιτροπής της τότε Νομαρχίας Κορίνθου, κόστισε 37.000.000 δρχ. και χρηματοδοτήθηκε κυρίως από το Υπουργείο Πρόνοιας και τον Δήμο Κορινθίων. Τέλος η παραχώρηση και η διαμόρφωση του χώρου της πλατείας και η κατασκευή του βάθρου πάνω στο οποίο τοποθετήθηκε το μνημείο έγιναν από τον Δήμο Κορινθίων (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

2.3. Η δράση και οι δραστηριότητες του συλλόγου

2.3.1. Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Η πρώτη εμφάνιση του συλλόγου στην πολιτιστική ζωή της Κορίνθου έγινε το 1991 επί τη ευκαιρία της καθιέρωσης από το Υπουργείο Παιδείας της 14^{ης} Σεπτεμβρίου ως ημέρας

μνήμης για τις Αλύτρωτες Πατρίδες. Στο πρακτικό της 10^{ης} Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους ο σύλλογος αποφάσισε για την Κυριακή 15 Σεπτεμβρίου να ετοιμάσει δίσκο μνημόσυνου για τα θύματα της Μικρασιατικής Καταστροφής και τους αποθανόντες κατοίκους της συνοικίας που ήλθαν από τις χαμένες πατρίδες, να εκφωνηθεί ομιλία από τη γραμματέα της προσωρινής διοίκησης τότε, να απαγγελθούν ποιήματα και να προσφερθεί καφές στους παρευρισκόμενους στην εκδήλωση στη βεράντα έξω από τον Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Ιωνία Κορίνθου (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος). Έκτοτε η πολιτιστική, και όχι μόνο, δράση του συλλόγου είναι σταθερή και ιδιαίτερα έντονη.

α) Τα «Μικρασιατικά»

Το 1994 ο σύλλογος αποφάσισε την πραγματοποίηση τριήμερων εκδηλώσεων τον μήνα Σεπτέμβριο με στόχο την ευαισθητοποίηση των συμπολιτών του γύρω από την τραγωδία της Μικρασιατικής Καταστροφής και τη γνωριμία τους με τον πολιτισμό του Ελληνισμού της Ανατολής. Οι εκδηλώσεις αυτές ονομάστηκαν τότε «Εκδηλώσεις μνήμης Ελληνισμού της Ανατολής» και το 1997 μετονομάστηκαν σε «Μικρασιατικά». Πραγματοποιούνται ανελλιπώς στα μέσα Σεπτεμβρίου κάθε έτους, μήνα της καταστροφής της Σμύρνης, και διαρκούν τρεις μέρες, από Παρασκευή έως και Κυριακή. Ο στόχος των εκδηλώσεων όλα αυτά τα χρόνια παραμένει αναλλοίωτος και η θεματολογία τους αφορά στις χαμένες πατρίδες, στη Μικρασιατική Καταστροφή και στα δεινά των Ελλήνων της Μικράς Ασίας την περίοδο εκείνη. Η δομή του προγράμματος της εκδήλωσης παραμένει σταθερή κάθε χρόνο. Την πρώτη ημέρα των εκδηλώσεων στο δημοτικό θέατρο της πόλης ή στην πλατεία Ελ. Βενιζέλου «Φλοίσβος» εκφωνούνται ομιλίες από καταξιωμένους ανθρώπους της πολιτικής, του πολιτισμού και των γραμμάτων, όπως καθηγητές πανεπιστημίων, εκδότες εφημερίδων με θέμα τη Μικρά Ασία, δημοσιογράφους, συγγραφείς, βουλευτές και άλλους εκ των οποίων πολλοί είναι μικρασιατικής καταγωγής. Στη συνέχεια ακολουθεί θέαμα με τραγούδια και χορούς από τη Μικρά Ασία και άλλα μέρη της Ελλάδας. Τη δεύτερη ημέρα στην πλατεία Σταύρου Ηλιόπουλου στην Ιωνία Κορίνθου αναπαρίστανται έθιμα των Μικρασιατών (μικρασιατικός γάμος, έθιμο του Κλήδονα κ.α.) και μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή και άλλων προσκεκλημένων πολιτιστικών συλλόγων από όλη την Ελλάδα. Τέλος, την Κυριακή, μετά τη Θεία Λειτουργία στον Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου, τελείται μνημόσυνο των προγόνων που απεβίωσαν τόσο στη Μικρά Ασία όσο και στην Κόρινθο, εκφωνείται ομιλία και στη συνέχεια εν πομπή και με τη συνοδεία της

Φιλαρμονικής του Δήμου Κορινθίων μεταφέρονται από τον ναό στο μνημείο των Μικρασιατών προσφύγων οι ιερές εικόνες που έφεραν οι πρόσφυγες μαζί τους κατά την Καταστροφή όπου τελείται τρισάγιο και κατατίθενται στεφάνια από τις Αρχές του τόπου. Τα «Μικρασιατικά» κλείνουν το βράδυ της Κυριακής με παραδοσιακά μικρασιατικά τραγούδια και χορούς από τα τμήματα του συλλόγου και άλλους προσκεκλημένους καλλιτέχνες (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

β) «Η Πόλις εάλω»

Ετήσια είναι και η εκδήλωση που διοργανώνεται από τον σύλλογο με αφορμή την επέτειο για την άλωση της Κωνσταντινούπολης ως ένα σημαντικό γεγονός της ιστορίας της Εγγύς Ανατολής που συνδέεται άμεσα με την αντίληψη της ελληνικότητας των Αλησμόνητων Πατρίδων (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Η πρώτη τέτοια δράση αποφασίστηκε τον Μάιο του 1992 και αφορούσε στην τηλεοπτική παρουσίαση-αφιέρωμα για την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, τις επιπτώσεις, τα αίτια και τον Ελληνισμό μετά από αυτήν σε τοπικό τηλεοπτικό σταθμό (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος), η οποία, δυστυχώς, δεν υπάρχει στο αρχείο του συλλόγου. Έκτοτε η μονοήμερη αυτή εκδήλωση πραγματοποιείται προς το τέλος Μαΐου κάθε έτους υπό την αιγίδα της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας και του Δήμου Κορινθίων και περιλαμβάνει ομιλίες και παραδοσιακά τραγούδια και χορούς. Τα θέματα των ομιλιών ποικίλουν και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς γίνεται προσπάθεια ώστε να έρθει σε επαφή το κοινό με ιστορικά στοιχεία και προσωπικότητες της Πόλης που δεν είναι ευρέως γνωστά. Ενδεικτικά αναφέρονται ως θέματα των ομιλιών: «Όσα προηγήθηκαν μέχρι την Άλωση» το 1997, «Οδοιπορικό στο Πέραν της Ρωμοσύνης» το 2003, «Τα σύγχρονα προβλήματα του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της ομογένειας» το 2005, «Η σημασία της αντίστασης των Ρωμίων κατά την πολιορκία της Κωνσταντινουπόλεως» το 2007, «Ο Μέγας Δούξ Λουκάς Νοταράς και η εποχή του» το 2008, «Η άλωση της Πόλης με τη λογοτεχνική ματιά του Στέφαν Τσβάιχ» το 2009, «Η ζωοδοτική δύναμη της Ελληνικής Παιδείας της Πόλης για το Γένος» το 2012, «Από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης ... στα μεγάλα Κατεχόμενα. Βόρειος Ήπειρος, Πόντος, Μικρασία, Κύπρος» το 2014 κ.α.. Στην εκδήλωση αυτή συνήθως συμμετέχουν χορωδίες και χορευτικά συγκροτήματα πολιτιστικών συλλόγων του Νομού Κορινθίας και άλλων νομών καθώς και οι χορωδίες του Δήμου ενώ ενίοτε συνδυάζονται με βιντεοπαρουσιάσεις και εκθέσεις με την ίδια θεματολογία (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

γ) Κοπή Βασιλειόπιτας και βράβευση μαθητών

Από το δεύτερο έτος επίσημης λειτουργίας του συλλόγου οργανώνεται με την παρουσία των Αρχών του τόπου εκδήλωση για την κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας, της «Βασιλειόπιτας», κατά την οποία απονέμονται τιμητικά διπλώματα στους επιτυχόντες στα ΑΕΙ και ΤΕΙ μαθητές απογόνους Μικρασιατών της Κορίνθου και παρουσιάζεται το ημερολόγιο που εκδίδει ο σύλλογος. Επιπλέον, εκφωνείται ομιλία για τους Τρεις Ιεράρχες, ακούγονται κάλαντα και τραγούδια από τη χορωδία του συλλόγου ενώ η εκδήλωση πλαισιώνεται από παραδοσιακούς χορούς των χορευτικών τμημάτων του και μετά το πέρας της προσφέρονται στους παρευρισκόμενους παραδοσιακά μικρασιατικά εδέσματα (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

δ) Άλλες εκδηλώσεις

Ετησίως ο σύλλογος διοργανώνει και πλήθος άλλων εκδηλώσεων τακτικού ή έκτακτου χαρακτήρα. Ενδεικτικά αναφέρονται ο χορός του συλλόγου τον Φεβρουάριο κάθε έτους, ομιλίες με αφορμή τη γιορτή της μητέρας τον Μάιο, του πατέρα τον Ιούνιο και της γυναίκας πάλι τον Μάιο στην οποία, μάλιστα, είθισται να προσκαλείται ως ομιλητής γιατρός που αναλύει θέματα υγείας που απασχολούν τον γυναικείο πληθυσμό της Κορίνθου, ετήσια γιορτή το καλοκαίρι για τη λήξη των χορευτικών τμημάτων του συλλόγου, αφιερώματα σε σημαντικούς ανθρώπους των τεχνών, των γραμμάτων και της πολιτικής όπως αυτό για τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του Σεφέρη το 2000 και αυτό για τα εβδομήντα χρόνια από τον θάνατο του Ελευθέριου Βενιζέλου το 2006, και συναυλίες. Επίσης, κατά καιρούς διοργανώνει συναντήσεις των γυναικών της συνοικίας για τσάι στις οποίες απονέμονται τιμητικά διπλώματα σε Μικρασιάτισσες που έχουν ταλαιπωρηθεί και αγωνιστεί σκληρά στη ζωή αλλά και εκθέσεις όπως έκθεση των ελληνικών εφημερίδων της Σμύρνης, έκθεση με εργόχειρα, κεντήματα και παραδοσιακές φορεσιές, έκθεση με φωτογραφίες και πίνακες, έκθεση ιερών εικόνων με χαρακτηριστικό όλων αυτών την προέλευσή τους από τη Μικρά Ασία κ.α.. Τέλος, συμμετέχει σε παρουσιάσεις βιβλίων με θέμα τη Μικρά Ασία, διοργανώνει παρακολουθήσεις παραστάσεων σε αθηναϊκά θέατρα, στο Ηρώδειο, στο Μέγαρο Μουσικής, στη Λυρική Σκηνή όπως και στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

2.3.2. Εκδόσεις

α) Η εφημερίδα

Στόχος του συλλόγου ήδη από το 1994 ήταν η έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου-εφημερίδας με το οποίο ο σύλλογος θα ερχόταν σε επαφή με τα μέλη του και τον κοινωνικό περίγυρο, θα ενημέρωνε τα μέλη για τα σχέδια και τις εκδηλώσεις του και θα δεχόταν άρθρα και ποιήματα ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου και πάντα με θέματα που έχουν σχέση με τους στόχους και τις επιδιώξεις του (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος).

Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε το 2012 και από τότε ο σύλλογος εκδίδει δύο με τρεις φορές τον χρόνο εφημερίδα με τον τίτλο «Μικρασία, εμμένουσα μνήμη» - μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί δεκατρία τεύχη. Η ονομασία της προέκυψε από την επιθυμία του συλλόγου να μεταλαμπαδεύσει την ιστορική μνήμη στους νεότερους και αυτοί με τη σειρά τους στις επόμενες γενεές έτσι ώστε η ελληνική Μικρασία να μείνει σταθερά «εμμένουσα μνήμη» (Μικρασία, εμμένουσα μνήμη, τεύχος 1ο). Η εφημερίδα αρχικά ήταν οκτασέλιδη αλλά πλέον είναι δεκαεξασέλιδη και υπεύθυνη για την έκδοση και την επιμέλειά της είναι συντακτική ομάδα ενώ σε αυτή έχουν όλοι τη δυνατότητα να αρθρογραφήσουν αρκεί το άρθρο να μην έχει δημοσιευθεί σε άλλο έντυπο και να είναι ενυπόγραφο. Η εφημερίδα εκδίδεται με προσφορές χορηγών, οι οποίες, όμως, δεν είναι τακτικές και, όταν υπάρχουν, αναφέρονται σε ειδική στήλη της, δεν έχει κερδοσκοπικό ούτε πολιτικό χαρακτήρα και διανέμεται δωρεάν (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Η πρώτη σελίδα της εφημερίδας φιλοξενεί το σημείωμα της συντακτικής επιτροπής που αφορά συνήθως σε κάποια ιστορική επέτειο, κάποιο σημαντικό γεγονός της επικαιρότητας ή σε κάποια εκδήλωση του συλλόγου. Οι επόμενες σελίδες περιγράφουν τη δράση του συλλόγου ανά μήνα με ιδιαίτερη αναφορά στα «Μικρασιατικά» ή στο ημερολόγιο. Στα πρώτα τεύχη της εφημερίδας υπήρχαν δύο στήλες, «Από την ιστορία του Συναϊσμού» και «Από τα ήθη και έθιμα της Μικρασίας», οι οποίες στη συνέχεια ατόνησαν και πλέον εγκαταλείφθηκαν. Η μεν πρώτη ήταν αφιερωμένη σε ιστορίες από την Ιωνία Κορίνθου και η δεύτερη παρουσίαζε, όπως δηλώνει και ο τίτλος της, ελληνικά ήθη και έθιμα από διάφορες περιοχές της Μικράς Ασίας. Πλέον οι μόνιμες στήλες της εφημερίδας είναι οι εξής: «Σχολιάζοντας την επικαιρότητα» με μικρά κείμενα ποικίλου περιεχομένου όπως αναφορές σε εκθέσεις και εκδηλώσεις άλλων φορέων, θρησκευτικές ή αθλητικές εκδηλώσεις και άλλα. Άρθρα που δημοσιεύθηκαν σε αυτή τη στήλη είναι

μεταξύ άλλων: «Παραολυμπιονίκες. Ψυχή και δύναμη» του Ι. Γιάνναρη (τεύχος 13ο), «Νέμεα 2016» (τεύχος 12ο), «Η Αγια-Σοφιά και πάλι τζαμί;» (τεύχος 12ο), «Η αναγέννηση της παιδείας στην Ίμβρο» (τεύχος 10ο) της συντακτικής επιτροπής, «Πρόσφυγες: Από τη Μικρασία χθες, από τη Συρία σήμερα» της Ε. Φούζα-Κορβήλου (τεύχος 10ο), «Θεατρική παράσταση από το κέντρο νεότητας της ενορίας μας» για την ηρωίδα της Εθνικής Αντίστασης, Λέλα Καραγιάννη, της συντακτικής επιτροπής (τεύχος 8ο). Στη δεύτερη μόνιμη στήλη δημοσιεύονται ποιήματα, κείμενα για ιστορικά γεγονότα, ομιλίες, αποσπάσματα βιβλίων και άλλα και ονομάζεται «Η στήλη των φίλων και συνεργατών μας». Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής άρθρα: «12 Οκτωβρίου 1944: Η απελευθέρωση της Αθήνας» από τον/την Α.Π. (τεύχος 13ο), «Γκιαούρ Αλής: από το βιβλίο του Κ. Φαλαϊτς “Αυτοί είναι οι Τούρκοι”» από τη συντακτική επιτροπή (τεύχος 10ο) και η ομιλία με τίτλο «Από τις Συμπληγάδες στην αγκαλιά της Μαύρης Θάλασσας» της Θ. Ραβανίδου σε συνέχειες (τεύχη 9-13). Επιπλέον, από το έκτο τεύχος, δηλαδή από τον Οκτώβριο του 2014, αφιερώνεται ανελλιπώς ένα μονοσέλιδο της εφημερίδας στις εξελίξεις σχετικά με το μουσείο του συλλόγου και δημοσιεύονται φωτογραφίες τόσο από το πλούσιο φωτογραφικό αρχείο του όσο και από τα αντικείμενα που θα αποτελέσουν τα μελλοντικά εκθέματα. Επίσης, σε κάθε τεύχος γίνονται βιβλιοπαρουσιάσεις και προτάσεις βιβλίων που έχουν ως θέμα τον Ελληνισμό της Ανατολής όπως το «Μέρες αποκάλυψης στην Ιωνία. Το δράμα των Ελλήνων της Ιωνίας (1914-1922)» του Γ.Ν. Παπαθανασόπουλου (τεύχος 4ο) ή το «Με το διωγμό στην ψυχή» της Λίμπυ Τατά-Αρσέλ (τεύχος 11ο). Στο δωδέκατο τεύχος ανακοινώθηκε η έναρξη της στήλης «Μαρτυρίες προσφύγων ή προσφύγων πάθη» στην οποία θα παρουσιάζονται οικογενειακές ιστορίες με μικρασιατική, θρακιώτικη, ποντιακή και πολιτική αφετηρία και σκοπό έχει τη διατήρηση της μνήμης, την καταγραφή και τη διάσωση αυτών των ιστοριών (Μικρασία, εμμένουσα μνήμη). Σχεδόν από την αρχή της έκδοσης της εφημερίδας υπήρχαν τέτοια άρθρα, όμως, τώρα αυτό γίνεται συστηματικότερα και με σταθερό χαρακτήρα. Τέλος, μικρές στήλες αφιερώνονται στους Μικρασιάτες της περιοχής και όχι μόνο που απεβίωσαν με ιδιαίτερη αναφορά σε αυτούς που άφησαν σπουδαίο έργο πίσω τους καθώς και στήλες για τα τμήματα που λειτουργούν υπό την αιγίδα του συλλόγου, για τους βραβευθέντες μαθητές και για τυχόν δωρεές και ευχαριστίες (Μικρασία, εμμένουσα μνήμη).

Ξεφυλλίζοντας κανείς τα τεύχη της εφημερίδας διαπιστώνει ότι τα βασικότερα θέματά της αφορούν στην πατρίδα και ιδιαίτερα στη Μικρασία, στη θρησκεία και στην

οικογένεια ενώ είναι φανερή η προσπάθεια της συντακτικής επιτροπής να ενημερωθούν τα μέλη του συλλόγου αλλά και όλοι όσοι λαμβάνουν την εφημερίδα τόσο για τον ίδιο τον σύλλογο και τη δραστηριότητά του όσο και για την ιστορία των Μικρασιατών προσφύγων της Ιωνίας Κορίνθου.

β) Το ημερολόγιο

Η πρώτη απόφαση για την έκδοση ημερολογίου από τον σύλλογο ελήφθη τον Νοέμβριο του 1992 και το πρώτο ημερολόγιο ήταν αυτό για το έτος 1993 με αφιέρωμα στα εβδομήντα χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος). Τα έξοδα για την έκδοσή του καλύπτονται από χορηγούς, οι οποίοι αναγράφονται εντός του ημερολογίου σε ειδική στήλη, και από τον ίδιο τον σύλλογο και πωλείται έναντι αντιτίμου το οποίο αποτελεί και μία από τις βασικές πηγές εσόδων του (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Κάθε έτος καταβάλλεται έντονη προσπάθεια ώστε το θέμα του ημερολογίου να έχει ιδιαίτερη αισθητική και εκπαιδευτική αξία. Χρήζει ειδικής αναφοράς η ποικιλία των θεμάτων τα οποία είναι ιστορικά, λαογραφικά, καλλιτεχνικά, λογοτεχνικά και επιστημονικά. Ενδεικτικά αναφέρονται το ημερολόγιο του 1996 με θέμα «Ο Συνοικισμός μας από 1922-1995» με φωτογραφίες και στοιχεία για τη συνοικία για την περίοδο αυτή, του 2001 με θέμα «Εξ ανατολών το φως» στο οποίο παρουσιάζονται Έλληνες φιλόσοφοι και άνθρωποι του πνεύματος από τη Μικρά Ασία, του 2004 με θέμα «Αθλητισμός στη Μικρά Ασία» στο οποίο παρουσιάζονται Έλληνες αθλητές και αθλητικά γεγονότα στη Μικρά Ασία, του 2009 με θέμα «... σ' άδεια κοχύλια θεάτρων... της Μικράς Ασίας» το οποίο αφιερώνεται στα αρχαία θέατρα της Ανατολής, του 2012 με θέμα «Μυρίας καλές ευχάς» στο οποίο παρουσιάζονται καρτ ποστάλ της εποχής από και προς Έλληνες Μικρασιάτες, του 2014 με θέμα «Κορίνθιοι ζωγράφοι με μικρασιατική καταγωγή», του 2015 με θέμα «Ιατροί εκ Μικράς Ασίας, πρωτοπόροι της ιατρικής σκέψης και επιστήμης» και, τέλος, του 2016 με θέμα «Γιώργος Σεφέρης-Ηλίας Βενέζης. 1914-1922: παράλληλη πορεία στο Αιγαίο μετά την Έξοδο» (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

2.3.3. Τμήματα

Υπό την αιγίδα του συλλόγου λειτουργούν τμήμα χορωδίας, τμήμα παραδοσιακών χορών, τμήμα κεντητικής παραδοσιακών φορεσιών, τμήμα γυμναστικής και δανειστική

βιβλιοθήκη από την πλούσια συλλογή βιβλίων του συλλόγου (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου).

α) Τμήμα Χορωδίας

Η χορωδία απευθύνεται σε ενήλικες και αποτελείται από 30 άτομα, άντρες και γυναίκες με συντριπτική παρουσία των δεύτερων. Πρόβες γίνονται μία φορά την εβδομάδα από Οκτώβριο έως και Ιούνιο στην αίθουσα «Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης» και το ρεπερτόριο περιλαμβάνει παραδοσιακά τραγούδια της Μικράς Ασίας και όχι μόνο, σύγχρονα έντεχνα τραγούδια και θρησκευτικούς ύμνους. Για τη συμμετοχή σε αυτήν καταβάλλεται συμβολικό μηνιαίο αντίτιμο για την κάλυψη της αμοιβής της διδάσκουσας. Η χορωδία και τα χορευτικά τμήματα συμμετέχουν σε όλες τις εκδηλώσεις του συλλόγου καθώς και άλλων συλλόγων και φορέων του νομού ή και της Ελλάδας κατόπιν πρόσκλησης (Ζ.Φ., προφορική μαρτυρία).

β) Τμήμα παραδοσιακών χορών

Τα τμήματα του χορευτικού απευθύνονται σε παιδιά και ενήλικες. Το παιδικό τμήμα που είναι και το πολυπληθέστερο (περίπου 80 παιδιά από έξι έως δεκαοχτώ χρονών) αποτελείται από τέσσερις ομάδες ενώ των ενηλίκων του οποίου οι μόνιμοι συμμετέχοντες είναι περίπου δέκα, αποτελείται από δύο ομάδες. Το μηνιαίο αντίτιμο και σε αυτό το τμήμα είναι συμβολικό και καλύπτει την αμοιβή του διδάσκοντος. Τα μαθήματα που λαμβάνουν χώρα στην αίθουσα «Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης» γίνονται μία φορά την εβδομάδα και για τα παιδιά και για τους ενήλικες και οι χοροί που διδάσκονται είναι κυρίως μικρασιατικοί, θρακιώτικοι και νησιώτικοι (Α.Μ., προφορική μαρτυρία).

γ) Τμήμα κεντητικής παραδοσιακών φορεσιών

Στο τμήμα αυτό κεντούνται παραδοσιακές φορεσιές από τη Μικρά Ασία και η συμμετοχή σε αυτό είναι δωρεάν ενώ το κόστος των υλικών καλύπτεται από τον σύλλογο. Τα υφάσματα που χρησιμοποιούνται είναι ταφτάς και βελούδο. Οι δέκα κυρίες που συμμετέχουν σε αυτό συναντώνται δύο φορές την εβδομάδα από τον Σεπτέμβρη ως τον Ιούνιο στο κτίριο που στεγάζεται και ο σύλλογος και οι φορεσιές που έχουν κεντηθεί μέχρι σήμερα χρησιμοποιούνται μόνο για τις εκδηλώσεις του συλλόγου. Η συλλογή αποτελείται από δέκα φορεσιές για αγόρια και κάποιες αστικές, δηλαδή γυναικείες φορεσιές της πόλης ενώ στα άμεσα σχέδια του τμήματος είναι και η ραφή αντρικών

φορεσιών ώστε να καλύπτονται κατά το δυνατόν οι ανάγκες του συλλόγου. Οι κυρίες του τμήματος υπό την καθοδήγηση της διδάσκουσας κόβουν τα πατρών, ενώνουν τα κομμάτια και κεντούν πάνω σε αυτά παραδοσιακά μοτίβα της Μικράς Ασίας με συγκεκριμένο είδος βελονιάς (T.B., προφορική μαρτυρία).

δ) Τμήμα γυμναστικής

Στο τμήμα αυτό συμμετέχουν επί μηνιαίου αντιτίμου γυναίκες, περίπου δέκα στον αριθμό χωρίς να αποκλείεται η μελλοντική ίδρυση τμήματος για άντρες, ενώ το ποσό που συγκεντρώνεται καλύπτει την αμοιβή του διδάσκοντος. Οι συναντήσεις γίνονται δύο φορές την εβδομάδα από Σεπτέμβριο μέχρι Ιούνιο στην αίθουσα «Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης» και το πρόγραμμα περιλαμβάνει ασκήσεις ενδυνάμωσης και πρόληψης της οστεοπόρωσης (A.M., προφορική μαρτυρία).

2.3.4. Λοιπές δραστηριότητες

Ο σύλλογος έχει να παρουσιάσει πλούσιο φιλανθρωπικό έργο από τον πρώτο κιόλας καιρό της ίδρυσής του. Η προσφορά σε είδος και σε χρήματα σε άπορες οικογένειες της συνοικίας, η ενίσχυση οικονομικά ασθενών φοιτητών απογόνων Μικρασιατών και σχολείων της συνοικίας, η επίσκεψη σε υπερήλικες, η προσφορά δώρων και η παράθεση γευμάτων σε αυτούς, η διοργάνωση φιλανθρωπικού παζαριού τα Χριστούγεννα και το Πάσχα την τελευταία δεκαετία και η πρόσφατη επίσκεψη μελών του διοικητικού συμβουλίου σε ξενώνα φιλοξενίας προσφύγων στην Κόρινθο αποτελούν μερικές από τις δράσεις στήριξης και προσφοράς στους Μικρασιάτες και μη κατοίκους της Ιωνίας Κορίνθου. Ακόμα, κάθε έτος διοργανώνονται εκδρομές εντός και εκτός των ελληνικών συνόρων στις οποίες συμμετέχουν κυρίως τα μέλη του συλλόγου. Οι αποδράσεις στο εσωτερικό έχουν κυρίως προσκυνηματικό χαρακτήρα όπως αυτές στην Τήνο, σε εκκλησίες του Μυστρά και της Μονεμβασιάς, στην Αγία Θεοδώρα στη Μεγαλόπολη, στο Ναύπλιο, σε μονές στη Ναύπακτο και αλλού. Τα ταξίδια στο εξωτερικό έχουν ως στόχο την επαφή των Μικρασιατών δεύτερης και τρίτης γενιάς με τις πατρίδες των προσφύγων προγόνων τους. Για αυτόν τον σκοπό ο σύλλογος έχει ταξιδέψει στην Κωνσταντινούπολη και στην Ίμβρο, στην Ανατολική Θράκη, στην Καππαδοκία, στον Πόντο και στη βυζαντινή Οχρίδα και στα δυτικά και νότια παράλια της Μικράς Ασίας (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος).

Επίσης, ο σύλλογος συμμετέχει κάθε χρόνο στην παρέλαση της 25^{ης} Μαρτίου με μέλη

του, τα οποία είναι ντυμένα με παραδοσιακές φορεσιές από διάφορες περιοχές της Μικράς Ασίας και της Θράκης και κρατούν το λάβαρο του συλλόγου και βυζαντινό λάβαρο με τον δικέφαλο αετό. Συγκεντρώνει έγγραφα και βιβλία, κειμήλια και αγιογραφίες, φωτογραφίες, είδη λαογραφικής τέχνης, ρούχα και παραδοσιακές φορεσιές, χάρτες και οποιοδήποτε άλλο αντικείμενο έφεραν οι Μικρασιάτες πρόσφυγες μαζί τους κατά τον Διωγμό και το προσφέρουν ως δωρεά στον σύλλογο οι απόγονοί τους. Όταν ακόμα ήταν εν ζωή πολλοί πρόσφυγες πρώτης γενιάς, ο σύλλογος κατέγραψε με συνεντεύξεις τις εμπειρίες τους από τη ζωή τους στη Μικρά Ασία, τη Μικρασιατική Καταστροφή και την πορεία τους προς την Ελλάδα αλλά και την εγκατάσταση και τη ζωή τους στην Κόρινθο ενώ τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να καταγραφούν και να φωτογραφηθούν τα εναπομείναντα προσφυγικά σπίτια της συνοικίας (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Τέλος, με φροντίδα και προσπάθειες του συλλόγου αναδεικνύεται με κάθε τρόπο ο προσφυγικός χαρακτήρας της Ιωνίας Κορίνθου όπως το 2004 με τη μετονομασία της συνοικίας από «Συνοικισμός» σε «Ιωνία Κορίνθου» καθώς και τη μετονομασία της κεντρικής λεωφόρου που τη διασχίζει από «λεωφόρος Κορίνθου» σε «λεωφόρος Ιωνίας» (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος).

2.4. Μελλοντικοί στόχοι και επιδιώξεις

Στους άμεσους στόχους του συλλόγου περιλαμβάνονται η μηχανοργάνωση και ψηφιοποίηση του αρχείου του που είναι απαραίτητη για την ευκολότερη διαχείρισή του αλλά και για την ασφάλειά του και το άνοιγμα του συλλόγου στους τρίτης και τέταρτης γενιάς απογόνους των Μικρασιατών προσφύγων της συνοικίας καθώς είναι πλήρως αντιληπτό ότι αυτοί θα αναλάβουν τη συνέχιση του έργου του και τη μεταλαμπάδευση των ιδεών που αυτός πρεσβεύει (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Μεσοπρόθεσμα ο σύλλογος σκοπεύει να καταγράψει συστηματικά την ιστορία της Ιωνίας Κορίνθου και των κατοίκων της και είναι υπό σκέψη η έκδοσή της σε βιβλίο. Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, υπάρχουν ήδη καταγεγραμμένες μαρτυρίες των γηραιών προσφύγων και πλούσιο φωτογραφικό υλικό της συνοικίας κατά την άφιξη τους μέχρι και σήμερα, το οποίο ο σύλλογος επιθυμεί να αξιοποιήσει. Προς την ίδια κατεύθυνση ο σύλλογος καλείται να διαχειριστεί τη συλλογή του μικρασιατικής καταγωγής θανάτος διδασκάλου Ευάγγελου Κληρή, η οποία πρόσφατα ήρθε στην κατοχή του και αποτελείται κυρίως από φωτογραφίες και ηχητικά ντοκουμέντα (Ε.Β., προφορική μαρτυρία).

Ο σημαντικότερος, όμως, στόχος του συλλόγου αλλά και ο πιο δύσκολα

πραγματοποιήσιμος είναι η ίδρυση «Μουσείου Μικρασιατικών Κειμηλίων». Από τη δεκαετία του 90' ξεκίνησαν οι προσπάθειες για την εξεύρεση οικοπέδου με σκοπό την ανέγερση κτιρίου για τη στέγαση και έκθεση των κειμηλίων που έχουν συγκεντρωθεί από αυτόν (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Αρχικά, στις αρχές του 2000 ο σύλλογος επιχορηγήθηκε με το ποσό των 200.000.000 δρχ. από το υπουργείο Πρόνοιας με σκοπό την ανέγερση μουσείου σε γωνιακό οικόπεδο επί της οδού Λουτρακίου και της λεωφόρου Ιωνίας στην Ιωνία Κορίνθου. Το ποσό της επιχορήγησης, ωστόσο, δεν εγκρίθηκε από το υπουργείο Οικονομικών και, έτσι, το σχέδιο αυτό ναυάγησε (Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου). Το 2003 με απόφαση της τότε Νομαρχίας Κορινθίας παραχωρήθηκε προς χρήση στον σύλλογο το παλαιό δημοτικό ιατρείο που βρίσκεται εντός του ανωτέρω οικοπέδου. Η διάρκεια της παραχώρησης ήταν τριετής αλλά έκτοτε δεν έχει επέλθει μεταβολή στην κατάστασή του. Κατόπιν ενεργειών του συλλόγου το κτίριο εκκενώθηκε και επισκευάστηκε καθώς ήταν σε πολύ κακή κατάσταση αλλά εντέλει κρίθηκε ακατάλληλο για τη χρησιμοποίησή του ως μουσείο διότι είναι πολύ μικρό σε μέγεθος, η διαρρύθμισή του δεν προσφέρεται για τη βέλτιστη παρουσίαση των εκθεμάτων και το κόστος για τη μετατροπή του σε μουσείο κρίθηκε ασύμφορο. Στα μέσα της δεκαετίας του 2000 ο Δήμος Κορινθίων εξάγγειλε την πρόθεση του να ανεγερθεί στο ίδιο οικόπεδο «Πολιτιστικό Πολύκεντρο» αφού κατεδαφιστεί το κτίριο του παλαιού ιατρείου. Στο «Πολύκεντρο» αυτό υπήρχε πρόβλεψη να στεγαστούν τα γραφεία του συλλόγου, μικρό θέατρο, μουσείο, βιβλιοθήκη, αίθουσα εκδηλώσεων και κυλικείο και τα αρχιτεκτονικά σχέδια υποβλήθηκαν στο διοικητικό συμβούλιο του συλλόγου για τυχόν υποδείξεις και προτάσεις, οι οποίες και έγιναν, αλλά από τότε δεν έχει υπάρξει κάποια εξέλιξη (Ε.Β., προφορική μαρτυρία). Παρ' όλα αυτά ο σύλλογος δεν έχει εγκαταλείψει το συγκεκριμένο στόχο του και επιδιώκει ανά τακτά χρονικά διαστήματα συναντήσεις με τους τοπικούς φορείς για το θέμα αυτό όπως επίσης διατηρεί και μόνιμη στήλη στην εφημερίδα του με τον τίτλο «Σχετικά με το Μουσείο μας» με την οποία ενημερώνει το κοινό για τις εξελίξεις και το καλεί να προσφέρει αντικείμενα για την επέκταση της συλλογής κειμηλίων (Μικρασία, εμμένουσα μνήμη).

Συμπεράσματα

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων, αναφέρονται τα ζητήματα για προβληματισμό και περαιτέρω έρευνα που αναδείχθηκαν κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, παρατίθενται συνοπτικά τα συμπεράσματα και επιχειρείται η απάντηση του αρχικά τεθέντος ερευνητικού ερωτήματος. Έτσι, οι βασικές έννοιες που αναδύονται κατά την απομαγνητοφώνηση και τη μελέτη των απαντήσεων των ερωτώμενων είναι τέσσερις: η ταυτότητα και πιο συγκεκριμένα η προσφυγική ταυτότητα, η μνήμη, η δημόσια κοινωνικότητα και η θρησκευτικότητα με τις δύο πρώτες να εξετάζονται μέσα από το πρίσμα της συμμετοχής των ερωτώμενων στον σύλλογο «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου» και την τελευταία να αναδεικνύεται ως θεματική χωρίς αυτό να έχει προβλεφθεί από την ερευνήτρια. Αντίστοιχα επιχειρείται και η ανάλυση των αποτελεσμάτων των συνεντεύξεων σε τέσσερις υποενότητες: α) Δημόσια κοινωνικότητα, β) Μνήμη και τραύμα, γ) Προσφυγική ταυτότητα, από το στίγμα στην ενσωμάτωση και δ) Θρησκευτικότητα.

α) Δημόσια κοινωνικότητα

Η προσπάθεια να οριστεί η έννοια του συλλόγου καταλήγει στο ότι αυτοί «αναγνωρίζονται ως μορφή οργάνωσης του πληθυσμού των αστικών κέντρων που αποσκοπεί να αντιμετωπίσει μέσα από την οργανωμένη δράση ζητήματα και αιτούμενα που προκύπτουν από την καθημερινή ζωή, τις μνήμες του παρελθόντος ή τις προσδοκίες για το μέλλον» (Αβδελά, 2015: 14). Η οργάνωση αυτή, η οποία συνιστά μία τυπική συλλογικότητα αφού δίνεται έμφαση στον τυπικό χαρακτήρα της εθελοντικής συμμετοχής σε κοινές δράσεις (Αβδελά, 2015: 12), αποτελεί και μορφή έκφρασης της δημόσιας κοινωνικότητας. Ο όρος αυτός «αναφέρεται σε μία διαδικασία κατά τη διάρκεια της οποίας τα υποκείμενα που εμπλέκονται συνάπτουν εξωοικιακές σχέσεις στο όνομα μιας πολιτισμικά ορισμένης συνάφειας, αναπτύσσουν ποικίλες μορφές συλλογικής δράσης και τις επενδύουν με πολιτισμικά νοήματα, με βάση τα οποία συγκροτούν συλλογικές ταυτότητες και υποκειμενικότητες» (Αβδελά, 2015: 22).

Στην προκειμένη περίπτωση οι ερωτώμενοι είναι μέλη του συλλόγου «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου», συμμετέχουν στις δραστηριότητές του, αναπτύσσουν σχέσεις μεταξύ τους και δεσμούς με τον ίδιο τον σύλλογο και αυτό που αποκομίζουν έχει ως κοινό παρονομαστή την αναφορά στη Μικρά Ασία και στη Μικρασιατική Καταστροφή. Πιο

συγκεκριμένα, όλοι αναφέρουν ότι συμμετέχουν ανελλιπώς στις διάφορες εκδηλώσεις του ή τουλάχιστον συμμετείχαν όταν η φυσική τους κατάσταση τους το επέτρεπε και μάλιστα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους, ενώ είναι όλοι ταμειακά ενήμεροι, παράγοντες που υποδεικνύουν τη δέσμευσή τους απέναντι σε αυτόν. Εκφράζουν την αγάπη και τη συμπάθειά τους για αυτόν και ενδιαφέρονται προσωπικά να ενημερωθούν για το πρόγραμμα των εκδηλώσεών του όταν δεν λαμβάνουν επίσημη πρόσκληση ενώ στην πλειοψηφία των ερωτώμενων συμμετέχει στον σύλλογο ολόκληρη η οικογένεια – σύζυγος, τέκνα, αδέρφια ή και εγγόνια – είτε ως μέλη είτε απλά παρακολουθώντας τις διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητές του. Τα συναισθήματα που τους προκαλούν αυτές είναι συγκίνηση, υπερηφάνεια *«γιατί βλέπω πόσο προχωρημένοι ήτανε στο χορό, στη μουσική, σ' όλα»* δηλώνει ο Γ.Ι., ανωτερότητα, χαρά και ευχαρίστηση γιατί *«νιώθουμε ότι είμαστε ένα κομμάτι αυτού του Ελληνισμού που μπορεί να ξεριζώθηκε από τις πατρίδες αυτές, όμως συνεχίζει να υπάρχει και να λειτουργεί γόνιμα...»* λέει η Σ.Α. αλλά και λύπη, ίσως για αυτά που χάθηκαν ή για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι γονείς τους και οι ίδιοι. Οι τρεις από τους ερωτώμενους παροτρύνθηκαν από κάποιο συγγενικό πρόσωπο για να εγγραφούν σε αυτόν και για άλλους δύο κίνητρο αποτέλεσε η επιθυμία τους να προσφέρουν αλλά και η προηγούμενη συμμετοχή τους σε άλλες συλλογικότητες. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Γ.Ι.: *«είδα ότι ό,τι κάνεις με τη συμμετοχή πολλών ατόμων είναι εύκολο και έχει χρησιμότητα»*. Μόνο μία ερωτώμενη απαντά ότι δεν υπήρξε κάποια παρότρυνση να εγγραφεί σε αυτόν. Ακόμα, όλοι οι ερωτώμενοι δηλώνουν ότι είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένοι από τη λειτουργία και τις δράσεις του και δεν έχουν να προτείνουν αλλαγές σε αυτόν σε οποιοδήποτε επίπεδο εκτός από την Ε.Β. που ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου εξέφρασε την επιθυμία να μην υπάρχει στασιμότητα και εξέθεσε τις ενέργειες που θα ήθελε να γίνουν τις οποίες ονομάζει *«οράματα»*.

Όσον αφορά στους λόγους που οδήγησαν στη σύσταση του συλλόγου, η Ε.Β. απαντά ότι *«αυτό συνέβαινε περισσότερο στην ίδρυσή του για το ότι ουδείς μιλούσε στην Κόρινθο τότε για τα προσφυγικά θέματα. Δεν είχε ακουστεί ούτε ιστορικό στοιχείο, ούτε χορός δημόσια και τραγούδια μικρασιατικά ποτέ»*. Πράγματι, αυτό το αναφέρουν και άλλοι ερωτώμενοι και όλοι τους αναγνωρίζουν ότι ο σύλλογος έχει συμβάλει καθοριστικά στη διάδοση της ιστορίας της Μικράς Ασίας, της Καταστροφής και των προσφύγων στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου. Τέλος, κατά ομολογία όλων των ερωτώμενων, οι αντιδράσεις των προσφύγων πρώτης και δεύτερης γενιάς της συνοικίας για τη σύστασή

του ήταν πολύ θερμές και ενθουσιώδεις. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Ε.Β., «ήταν σαν να ζύπνησε μέσα τους αυτή η επιθυμία της ένωσης, της αναβίωσης της πατρίδας που ποτέ μέχρι τότε δεν την είχαν».

Ιδιαίτερα ενδιαφέροντες είναι και οι λόγοι που οδήγησαν τους ερωτώμενους να συμμετέχουν στον σύλλογο. Η Σ.Α. απαντά ότι «συμμετέχω στο σύλλογο γιατί επιτελεί σπουδαίο προορισμό, διατηρεί την ιστορική παράδοση και τις αξίες, τα ήθη και τα έθιμα που έφεραν οι πρόσφυγες... και που τα άφησαν ως παρακαταθήκη σε εμάς της δεύτερης γενιάς και που εμείς οφείλουμε να τα αφήσουμε όλα αυτά στις επόμενες γενιές». Η Ο.Α. δηλώνει ότι «... ο σύλλογος αυτός τον θεωρούσα σαν, πως να το πω, σαν την πατρίδα των γονιών μου. Από εκεί μάθαινα... για τους γονείς μου, για την πατρίδα τους, από που ήτανε, πως γυρίσανε...». Ο Α.Α. λέει ότι «Γιατί πρώτα πρώτα είναι Μικρασιάτες... είμαστε Συνοικισμιώτες και αλλιώς... θέλω να 'μαι κοντά ο ένας στον άλλο». Το ίδιο ύφος έχουν περίπου και οι απαντήσεις των υπόλοιπων ερωτώμενων και διαφαίνεται από αυτές ο ρόλος του συλλόγου ως σημείο επαφής και συνάντησης των μελών του και ως φορέας διατήρησης και αναπαραγωγής της μνήμης και της ταυτότητας των κατοίκων μικρασιατικής καταγωγής.

β) Μνήμη και τραύμα

Σχετικά με τη μνήμη της Μικράς Ασίας εκτός από την εμπλοκή συλλογικοτήτων και ατόμων παρατηρείται ταυτόχρονα και η ανάδυση μιας ολόκληρης κουλτούρας, η οποία διαχέεται στις νεότερες γενιές προσφύγων (Εξερτζόγλου, 2015: 218). Κατ' αυτόν τον τρόπο, η καταγραφή των μαρτυριών των προσφύγων, η ονοματοθεσία σε οικισμούς, δρόμους και πλατείες, η ανέγερση μνημείων και οι εκδόσεις εντύπων για τις χαμένες πατρίδες αποτελούν μνημονικές πρακτικές που εμφανίζονται στον χώρο των προσφύγων, υιοθετούνται κυρίως από τα μικρασιατικά σωματεία, στηρίζονται από την πολιτεία και αποσκοπούν τόσο στην ανατροφοδότηση της μνήμης των τόπων καταγωγής τους όσο και στη συγκρότηση και αναπαραγωγή της προσφυγικής ταυτότητας (Εξερτζόγλου, 2011: 193-196). Στο πλαίσιο αυτό ο υπό εξέταση σύλλογος, όπως έχει αναφερθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο, ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη μετονομασία της προσφυγικής συνοικίας από «Συνοικισμός» σε «Ιωνία Κορίνθου», έχει καταγράψει μαρτυρίες προσφύγων ήδη από τη δεκαετία του 90' όταν βρίσκονταν ακόμα πολλοί από αυτούς εν ζωή, έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ανέγερση μνημείου στην κεντρική πλατεία της συνοικίας, εκδίδει τόσο εφημερίδα όσο και

ημερολόγιο με θέματα εμπνευσμένα από τη Μικρά Ασία, την ιστορία της και τη ζωή των Ελλήνων εκεί (Ε.Β., προφορική μαρτυρία) ενώ πολλές από τις εκδηλώσεις του γίνονται υπό την αιγίδα των τοπικών αρχών. Ειδική μνεία στο ημερολόγιο και στην εφημερίδα κάνουν αρκετοί από τους ερωτώμενους και επαινούν αυτές τις προσπάθειες. Η Σ.Α. αναφέρει ότι «... στα ημερολόγια που εκδίδει ο σύλλογος που είναι αφιερωμένα σε περιοχές, σε πτυχές του πολιτισμού και των αλησμόνητων πατρίδων της Ανατολής και όλα αυτά μου προσφέρουν ιδιαίτερες γνώσεις», η Ο.Α. ότι «με την εφημερίδα που βγάζει τώρα... μέσα από όλα αυτά κεντρική ιδέα είναι η Μικρά Ασία» και η Ζ.Κ. ότι «...παρουσιάζουνε και την εφημερίδα της Στέγης που είναι επίτευγμα μεγάλο». Σκοπός όλων των παραπάνω ενεργειών είναι η υπογράμμιση του προσφυγικού στοιχείου της εν λόγω περιοχής και της αξίας του καθώς και η υπενθύμιση στους κατοίκους της της προσφυγικής τους καταγωγής.

Επιπροσθέτως, τα σωματεία αυτά έχουν ως σημείο αναφοράς, τους τόπους καταγωγής των προσφύγων δεύτερης και τρίτης γενιάς και επιδιώκουν την καλλιέργεια πτυχών ενός μακρινού για αυτούς πολιτισμού μέσω χορευτικών, μουσικών και άλλων πολιτισμικών εκδηλώσεων (Εξερτζόγλου, 2011: 193-196). Ο Πιερ Νόρα θεωρεί τους συλλόγους αυτούς λειτουργικούς τόπους της συλλογικής μνήμης, μνημείο που και αυτό έχει την ιστορία του (Θεολόγος, 2007-2008: 63-64). Έτσι, όλοι οι ερωτώμενοι αναγνωρίζουν στον σύλλογο ότι αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τα πατρογονικά εδάφη και τονίζουν τη σημασία που έχει για τη διατήρηση της μνήμης τόσο των ιστορικών γεγονότων της εποχής όσο και της ζωής των προσφύγων στην Κόρινθο. Ενδεικτικά αναφέρεται η απάντηση του Γ.Ι. ο οποίος δηλώνει: «*Θέλησαν να φτιάξουνε εκτός από τον τομέα της ενημέρωσης και άλλους τομείς όπως ήτανε το χορευτικό, τα τραγούδια της πατρίδας, τα παραδοσιακά, ενδυμασίες που τις ράβουν μόνες τους, κεντήματα..., διάφορα δρώμενα παραδοσιακά τότε, θέλησαν να τα αναβιώσουν και στον τόπο μας για να ξέρουμε πως ζούσαν τότε*» ενώ η Σ.Α. αναφέρει ότι «*πιστεύω ότι οι περισσότεροι πρόσφυγες δεύτερης τουλάχιστον γενιάς βρίσκουν στη Μικρασιατική Στέγη αυτό που ενδόμυχα ζει μέσα στην ψυχή τους, την επαφή με τις πατρίδες των γονιών τους*». Ο στόχος του συλλόγου, άλλωστε, όπως δηλώνει η Ε.Β. είναι «*να διατηρηθεί η ιστορική μνήμη και να προβληθεί και να διασωθεί*» και το ίδιο απαντούν και σχεδόν όλοι οι υπόλοιποι ερωτώμενοι.

Όσον αφορά στη σημασία και στον ρόλο του συλλόγου για τις επόμενες γενιές, η Ο.Α. απαντά ότι είναι σημαντικό «*να διατηρηθούν οι παραδοσιακοί χοροί, τα παραδοσιακά τραγούδια, να γραφτούν και σε cd και σε ταινίες*». Η Σ.Α. δηλώνει ότι «*πρέπει να*

παραμένει ένα ζωντανό κομμάτι, ένα ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας της προσφυγικής μας συνοικίας αλλά και της πόλης μας» ενώ η Ε.Β. θεωρεί τον σύλλογο «ζώσα πατρίδα» και τονίζει ότι παρά τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες «εμείς... πρέπει να συνεχίζουμε τις προσπάθειές μας... κάτι να μείνει στα παιδιά». Το ίδιο περιεχόμενο έχουν περίπου και οι απαντήσεις και των υπολοίπων ερωτώμενων. Ωστόσο, εκφράζεται και το γεγονός και η ανησυχία ότι η τρίτη και η τέταρτη γενιά έχουν απομακρυνθεί από τις μικρασιατικές ρίζες τους και δεν δείχνουν ενδιαφέρον για τον σύλλογο είτε διότι η ζωή, τους έχει οδηγήσει να πάρουν άλλους δρόμους είτε διότι «πολλοί εξ αυτών που είναι από τον ένα πατέρα Μικρασιάτη ή γενικά προσφυγικής καταγωγής έχουν παντρευτεί άλλους ανθρώπους, έχουν ήδη χωριά και πατρίδες από την άλλη πλευρά...». Ενδεικτική είναι και η απάντηση του Α.Α. ο οποίος εκτιμά ότι ο σύλλογος δεν έχει να προσφέρει κάτι στις επόμενες γενιές λέγοντας χαρακτηριστικά: «νομίζω ότι, δεν ξέρω, με το δικό μου το μυαλό, τι θα προσφέρει στο εγγόνι μου δηλαδή; ... Δεν βλέπω κάποια σύνδεση». Μόνο μία από τους ερωτώμενους δήλωσε ότι τα εγγόνια της έχουν στενούς δεσμούς όχι τόσο με τον σύλλογο όσο με τη Μικρά Ασία ως τόπο καταγωγής της γιαγιάς τους. Η χρησιμότητα του συλλόγου, λοιπόν, όσον αφορά στη διατήρηση των παραδόσεων, του μικρασιατικού πολιτισμού και ιστορίας και στη μεταλαμπάδευση της μνήμης και της μικρασιατικής ταυτότητας στις επόμενες γενιές θεωρείται αναμφισβήτητη αλλά παράλληλα διατυπώνονται και αμφιβολίες για την απήχησή του σε αυτές με τις δύο ερωτώμενες-μέλη του διοικητικού συμβουλίου να δηλώνουν ότι στόχος του συλλόγου είναι το άνοιγμα και η προσέγγιση των νεότερων γενεών.

Ξεχωριστή σημασία αποδίδουν οι ερωτώμενοι και στις διάφορες ομιλίες που οργανώνει ο σύλλογος και που επιτελούν την ίδια περίπου λειτουργία με τις μνημονικές πρακτικές που αναφέρονται παραπάνω. Οι δημόσιες αυτές αφηγήσεις του παρελθόντος δίνονται συνήθως αλλά όχι πάντα από ακαδημαϊκούς ομιλητές γεγονός που τους προσδίδει αυξημένο κύρος και φερεγγυότητα (Δέλτσου, 2004: 266) και οι ερωτώμενοι δηλώνουν ότι μέσω αυτών ενημερώνονται οι ίδιοι αλλά και η ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου για το ποιοι ήταν οι πρόσφυγες, πως ήρθαν στην Ελλάδα και τι της προσέφεραν και προβάλλεται η Μικρά Ασία και ο ελληνικός πολιτισμός της. Ενδεικτικά, η Ο.Α. αναφέρει ότι ο σύλλογος φέρνει «καλούς ομιλητές, καθηγητές με γνώσεις καλές... και μέσα από αυτά και με τα σλάιτς που μας δείχνουν ενημερώνεσαι, μαθαίνεις», η Ε.Β. ότι «αυτά όλα γίνονται... με εξειδικευμένους ομιλητές και μικρασιατικής καταγωγής αλλά και άλλες

προσωπικότητες που έχουν ασχοληθεί ειδικά με αυτά τα θέματα» με ιδιαίτερη έμφαση στην ποιότητα και στη διεξαγωγή έρευνας όπου αυτό είναι εφικτό και ο Γ.Ι. ότι «φέρνει ομιλητές και επιστήμονες που τα γνωρίζουν πολύ καλά τα πράγματα και γι' αυτό πηγαίνουμε και στις εκδηλώσεις, για να μαθαίνουμε πως ακριβώς έγιναν τα γεγονότα» ενώ η Ζ.Κ. συνδέει τις ομιλίες αυτές με την απόκτηση υπερηφάνειας από τους Μικρασιάτες, η οποία «τους άξιζε κιόλας» αφού «πριν ιδρυθεί ο σύλλογος, αυτοί (οι Κορίνθιοι) είχαν σβησμένη την ελληνική ιστορία που την επανέφερε τώρα με ζωντάνια η Μικρασιατική Στέγη...».

Επιπλέον, τη μνήμη διεγείρει και η φωτογραφία και της προσφέρει ακρίβεια επιτρέποντας τη διατήρηση της μνήμης του χρόνου και της χρονολογικής εξέλιξης (Λε Γκοφ, 1998: 133) ενώ παράλληλα μορφοποιεί τις ιδέες των ατόμων και επηρεάζει τη συμπεριφορά τους με ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο (Θεολόγος, 2007-2008: 60). Το οικογενειακό άλμπουμ, για παράδειγμα, μεταδίδει την ανάμνηση γεγονότων άξιων διατήρησης δεδομένου ότι η ομάδα θεωρεί ότι αυτές οι εικόνες του παρελθόντος αποτελούν έναν παράγοντα ενοποίησης (Λε Γκοφ, 1998: 133). Αυτός είναι και ο στόχος της δημοσίευσης φωτογραφιών στην εφημερίδα του συλλόγου τόσο από τη Μικρά Ασία και τη ζωή των Ελλήνων εκεί όσο και από τη ζωή των προσφύγων στον νέο τόπο εγκατάστασής τους καθώς και αντικειμένων που έφεραν μαζί τους και που μελλοντικά θα ενταχθούν στα εκθέματα του «Μουσείου Μικρασιατικών Κειμηλίων» ενώ αναφορά στις φωτογραφίες και στη σημασία τους για την απόκτηση γνώσεων και τη διατήρηση της μνήμης γίνεται και από δύο ερωτώμενους.

Εκτός των άλλων, η μνήμη και η διατήρησή της επαναφέρουν κατά κάποιον τρόπο τη νοσταλγία για τα περασμένα και τη συντροφικότητα που υπήρχε στο παρελθόν (Πασσερίνι, 1998: 69). Είναι πολύ ενδιαφέρον το γεγονός ότι δύο από τους ερωτώμενους δηλώνουν ότι τα πράγματα ήταν καλύτερα τότε και κυρίως όσον αφορά στις σχέσεις των ανθρώπων. Ο Α.Α. λέει ξεκάθαρα ότι *«νομίζω ο κόσμος τότε ήταν πιο καλύτερα. Δηλαδή πηγαίναμε σε γιορτές, πηγαίναμε σε άλλο σπίτι γιατί έτσι ήταν κι οι παλιοί... “Πάμε στη θεία” γιατί όλους θείους τους λέγαμε...»* και ο Γ.Ι. ότι *«ό,τι έχουνε φέρει από τις πατρίδες οι γονείς και οι παππούδες μας, όλα ήτανε αξιομνημόνευτα και πολύ όμορφα»*. Νοσταλγία, όμως, εκφράζουν και για τον ίδιο τον χαρακτήρα των προσφύγων τους οποίους θεωρούν *«νοικοκυραίους», «πιο προχωρημένους», «τίμιους» και «ηθικούς», «δεν ξέρανε γράμματα αλλά ο λόγος τους ήτανε συμβόλαιο»* λέει ο Γ.Ι. και ίσως η συμμετοχή τους στον σύλλογο να σχετίζεται με το γεγονός ότι τους θυμίζει αυτές τις περασμένες εποχές που τις

θεωρούσαν καλύτερες. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι διαφορετικές γενιές των προσφύγων θυμούνται το ίδιο το συμβάν αλλά μάλλον τις ιστορίες που έχουν ακούσει τις οποίες προσαρμόζουν στις δικές τους εμπειρίες (Εξερτζόγλου, 2011: 194) κάτι που αποδεικνύεται και από τα λεγόμενα της Ε.Β. για τη Μικρά Ασία: *«Και επειδή είναι χαμένος (παράδεισος), είναι και λίγο ουτοπικός. Τα βλέπεις όλα ότι σου λείπει ένας ονειρεμένος τόπος, ότι όλα εκεί ήταν υπέροχα... που μπορεί να είναι έτσι αλλά μπορεί και να μην είναι ακριβώς»*. Αυτό σημαίνει ότι ο όρος «πρόσφυγας δεύτερης και τρίτης γενιάς» επηρεάζεται από τις εμπειρίες και το κοινωνικό περιβάλλον, μετασχηματίζεται και παύει να έχει το ίδιο νόημα της μεταφοράς της προσφυγικής ταυτότητας των προσφύγων της πρώτης γενιάς (Εξερτζόγλου, 2011: 200).

Σε παραπλήσια συμπεράσματα καταλήγει και η Ελευθερία Δέλτσου (2004: 258-259) αναφερόμενη στους ποντιακούς συλλόγους. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της, οι σύλλογοι διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην κατασκευή της συλλογικής μνήμης και αποτελούν χώρο έκφρασης της ταυτότητας των μελών τους. Οι τελετές, τα κείμενα, οι εικόνες, τα μνημεία, τα ταξίδια συμβάλλουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Εκτός αυτού οι σύλλογοι είναι και χώρος συσπείρωσης όπως δηλώνει και ένας από τους ερωτώμενους, ο Γ.Ι., *«ο σύλλογος έγινε όχι σαν χόμπι... αλλά σαν ανάγκη να συσπειρώσουνε τους Μικρασιάτες»*, αλλά και συντήρησης των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της ομάδας μέσω της εκ νέου διδασκαλίας τους, όπως αποδεικνύεται και από διάφορες δραστηριότητες τους, δεδομένου ότι ο πολιτισμός που αποσκοπούν να μεταλαμπαδεύσουν αναφέρεται στο παρελθόν και ο τρόπος ζωής που περιγράφουν έχει πάψει πια να υφίσταται (Δέλτσου, 2004: 258-259). Αυτήν τη διάσταση του ρόλου του συλλόγου αποδεικνύουν τα λεγόμενα της Ο.Α.: *«Αυτό το ρόλο έχει παίζει ο σύλλογος. Χωρίς να κάθεται έστω και στο παιδί σου απάνω απ' το κεφάλι του. Τα παίρνει και από αλλού που είναι και αληθινά»*. Επιπλέον, έχουν αναφερθεί ήδη σε προηγούμενο κεφάλαιο οι δράσεις, οι εκδηλώσεις και τα τμήματα που δημιουργήσε ο σύλλογος τα οποία όλοι οι ερωτώμενοι αξιολογούν θετικά τόσο ως προς το περιεχόμενό τους όσο και ως προς την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού που κατά δήλωσή τους δεν είναι άλλος από τη διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεων, τον εμπλουτισμό των γνώσεων και τη διατήρηση της μνήμης της Μικράς Ασίας και της προσφυγιάς καθώς και τη διάδοση της ιστορίας της και των προσφύγων.

Επιπλέον, η μνήμη και η κοινωνικότητα διαπλέκονται στον βαθμό που η πρώτη αποτελεί βάση της δεύτερης καθώς θεμελιώνει ισχυρές συνάψεις που δίνουν νόημα στις σχέσεις

και στις πράξεις των ατόμων ενώ η μνήμη είναι δυνατόν να παράγει κοινωνικότητα, η οποία εδράζεται στην πολιτισμική συνάφεια. Αυτή η πολιτισμική συνάφεια εν προκειμένω εκδηλώνεται ως φιλία ανάμεσα στα μέλη του συλλόγου ενώ, παράλληλα, η συλλογική δράση, ως διαδικασία, παράγει νοήματα μέσω των οποίων διαμορφώνονται και σφυρηλατούνται συλλογικές ταυτότητες (Αβδελά, 2015: 32-37). Προς επίρρωση των ανωτέρω, μέσα από τις συνεντεύξεις προκύπτει ότι οι σχέσεις των ερωτώμενων τόσο με τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου όσο και με τα υπόλοιπα μέλη του συλλόγου είναι άριστες. Ενδεικτικά, ο Α.Α. δηλώνει ότι *«βλέπω, δηλαδή, έναν από τον Συνοικισμό, θα τον δω σαν αδελφό μου»* και ο Γ.Ι. ότι *«σαν μια οικογένεια, έτσι τους βλέπουμε»*. Η Ε.Β. απαντά ότι *«οι σχέσεις είναι άριστες. Εισπράττουμε πάρα πολλή αγάπη και αυτό μας δίνει άλλωστε και το κουράγιο να έχουμε αυτή την ενασχόληση»*. Αυτές οι φιλικές σχέσεις και η κοινωνικότητα που αναπτύσσεται αποτελούν ένα ακόμα στοιχείο που έλκει τα άτομα μικρασιατικής καταγωγής στις εκδηλώσεις και στις δραστηριότητες του συλλόγου.

γ) Προσφυγική ταυτότητα, από το στίγμα στην ενσωμάτωση

Η μνήμη έχει ιδιαίτερη και στενή σχέση με την ταυτότητα δεδομένου ότι αποτελεί ένα ουσιαστικό στοιχείο της. Κατά τον Πιερ Νόρα, η συλλογική μνήμη είναι *«αυτό που μένει από το παρελθόν στο πλαίσιο του βιώματος των ομάδων»* ή *«αυτό που οι ομάδες δημιουργούν με το παρελθόν τους»* και ο φόβος μπροστά στην απώλεια αυτής της μνήμης εξηγεί την προσπάθεια διάσωσης της μέσω του λόγου, των εικόνων, των τελετουργιών και του εορταστικού (Λε Γκοφ, 1998: 139-143). Γι' αυτόν τον λόγο, οι τοπικές κοινότητες αναβιώνουν έθιμα, παραδόσεις και τελετές αποσκοπώντας στη διατήρηση των συλλογικών τους αναπαραστάσεων και κατά συνέπεια στην ενίσχυση των πολιτισμικών τους ταυτοτήτων και της ίδιας της συνοχής της ομάδας τους (Βρύζας, 2005: 191). Όσον αφορά στην έννοια της *«πολιτισμικής ταυτότητας»*, η Πασσερίνι (1998: 33) σημειώνει ότι, επειδή η ταυτότητα δεν εδράζεται σε ένα εμπειρικό δεδομένο αλλά μετακινείται από το ένα περιεχόμενο στο άλλο, προτείνεται η χρησιμοποίηση του όρου αυτού ως τμήμα της συλλογικής ταυτότητας στην οποία συμμετέχουν πολλά άτομα με τον δικό του τρόπο το κάθε ένα. Με άλλα λόγια, τα άτομα μοιράζονται την πολιτισμική ταυτότητα με μια ομάδα όταν αποδέχονται τα σύμβολα, τα νοήματα και τους κανόνες συμπεριφοράς της και είναι φορείς της εφόσον ισχυρίζονται ότι διαθέτουν συνδέσμους με τη συγκεκριμένη ομάδα (Τατά-Αρσέλ, 2014: 332-333) κάτι το οποίο αναφέρθηκε και πιο πάνω σχετικά με τη φιλία που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών του συλλόγου.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνεται και η προσφυγική ταυτότητα, η οποία χρησιμοποιείται και από τους Μικρασιάτες δεύτερης και τρίτης γενιάς και γι' αυτούς εκφράζει την αίσθηση μιας ιδιαίτερης ταυτότητας (Hirschon, 2006: 40-41) που εξελίσσεται καθώς το άτομο έρχεται σε επαφή με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του κυρίως κατά την παιδική και νεανική ηλικία (Τατά-Αρσέλ, 2014: 56) και κατ' αυτόν τον τρόπο μέσω των αφηγήσεων αισθάνονται οι επόμενες γενεές μέλη μιας νοητής κοινωνικής ομάδας με κοινό προσφυγικό παρελθόν (Τατά-Αρσέλ, 2014: 72-73). Είναι ενδεικτικό ότι οι πέντε από τους ερωτώμενους απάντησαν ότι μάθαιναν για τη Μικρά Ασία και τον τρόπο ζωής των Ελλήνων εκεί από τις ιστορίες που τους έλεγαν οι γονείς και κυρίως οι παππούδες και οι γιαγιάδες τους. Ίσως όχι όταν ήταν μικρά παιδιά αλλά όταν μεγάλωσαν, οι συζητήσεις αυτές αποτελούσαν σημείο αναφοράς για αυτούς που τις αποζητούσαν και μέσω αυτών αισθάνονταν τη Μικρά Ασία ως κάτι οικείο. Η σημασία των προφορικών μαρτυριών των γονέων στη μετάδοση της προσφυγικής ταυτότητας και στην αποδοχή της από την επόμενη γενιά είναι φανερή στα λεγόμενα της Ο.Α. Στην ερώτηση για το αν αισθάνεται πρόσφυγας απαντά: *«Ένα κομμάτι έχει περάσει και σε μένα μέσα από τις αφηγήσεις... περισσότερο από τα παραμύθια, τις αφηγήσεις της γιαγιάς, της μάνας μου»*. Τα *«παραμύθια»* αυτά μέσα από τις εκδηλώσεις του συλλόγου λαμβάνουν στη συνέχεια την πραγματική τους διάσταση, γίνονται δηλαδή τα αληθινά βιώματα των γονέων και οδηγούν στην ευαισθητοποίηση της ερωτώμενης και στην αναζήτηση πληροφοριών για τον τόπο καταγωγής της. Για δύο ερωτώμενους, όμως, αυτό δεν ίσχυε. Ο Γ.Ι. δήλωσε ότι οι γονείς του δεν του μιλούσαν καθόλου για τον τόπο καταγωγής τους διότι *«δεν είχαν τον χρόνο. Και να θέλανε δεν είχαν τον χρόνο»* και σε άλλο σημείο αναφέρει *«δεν είχανε χρόνο... γιατί δινόταν ο αγώνας της επιβίωσης τότε»* και επεδίωξε ο ίδιος με άλλον τρόπο να αποκτήσει σχετικές γνώσεις ενώ ο Α.Α. απάντησε ότι *«ναι, μας μιλούσανε αλλά όταν τ' άκουγα αυτά, στενοχωριόμουν και δεν ήθελα να συζητάνε...»*. Το αίσθημα της συγκίνησης και της στενοχώριας διαπνέει και τις υπόλοιπες απαντήσεις – *«τα πεθερικά μου μου είχαν διηγηθεί πράγματα τέτοια που έκλαιγα»*, λέει η Ζ.Κ. - ωστόσο για τους περισσότερους ερωτώμενους υπερίσχυε εντέλει η περιέργεια και η λαχτάρα να μάθουν για την ιστορία της οικογένειάς τους.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στο σημείο αυτό στα ταξίδια στα πατρογονικά εδάφη – τα ταξίδια κληροδοτήματος – ως τρόπο κατασκευής ή ενίσχυσης της ταυτότητας των Μικρασιατών. Μέσω αυτών των ταξιδιών μια οικογένεια ανασυστήνει και πλουτίζει την ιστορία της και δημιουργεί έναν δεσμό με τους προγόνους (Τατά-Αρσέλ, 2014: 106-107).

Από τους ερωτώμενους μόνο ένας δεν έχει επισκεφτεί τον τόπο καταγωγής των γονέων του. Οι υπόλοιποι έχουν πάει τουλάχιστον μία φορά και, εκτός από μία περίπτωση, τα ταξίδια αυτά πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των δράσεων του συλλόγου ύστερα από αιτήματα των μελών του. Στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι τα αντιμετωπίζουν ως «προσκύνημα στις πατρίδες» και η Ε.Β. χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «δεν πρόκειται για τουριστικά ταξίδια... Δεν πάμε στην Τουρκία, πάμε στην πατρίδα μας» ενώ τα συναισθήματα που προκαλούνται από αυτά είναι κυρίως λαχτάρα και συγκίνηση. Η Σ.Α., της οποίας ο πατέρας ήταν Σμυρνιός, λέει: «Έχω επισκεφτεί την Κωνσταντινούπολη... μέχρι το Αϊβαλί... Στη Σμύρνη δεν έχω πάει. Έχω δει απλώς την πινακίδα μετά το Αϊβαλί που έδειχνε την κατεύθυνση προς τη Σμύρνη και αυτό και μόνο με συγκίνησε...». Η Ζ.Κ. επέστρεψε κλαίγοντας από εκεί ενώ η Ε.Β. δηλώνει ότι «αυτό το πράγμα σε γεμίζει». Υπάρχει, όμως, και η άλλη πλευρά του νομίσματος που εκφράζεται από τον Α.Α. Ο ερωτώμενος ναι μεν ταξίδεψε στα πατρογονικά εδάφη και, μάλιστα, έφερε και χώμα το οποίο έβαλε στον τάφο του πατέρα του αλλά δηλώνει ότι «πήγα εκεί αλλά δεν ξαναπάω πάλι γιατί θα στεναχωρηθώ και δεν πάω... Για να μην πω ότι έβριζα από μέσα μου. Τώρα για ποιον λόγο να τους δώσω λεφτά;». Είναι έκδηλη η πικρία και τα αρνητικά συναισθήματα του ερωτώμενου, μια διαπίστωση που ενισχύεται και από το γεγονός ότι στις εκδηλώσεις του συλλόγου «όταν λέει τούρκικα τραγούδια, γκρινιάζω. Δεν θέλω να ακούω τούρκικη λέξη». Αυτή η αντίφαση στη συμπεριφορά – από τη μία φέρνει χώμα από τα πατρογονικά εδάφη αλλά από την άλλη δεν θέλει να ξαναπάει γιατί στενοχωριέται – παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον αν και είναι δύσκολο να εξηγηθεί ενώ να σημειωθεί ότι μόνο το συγκεκριμένο άτομο εξέφρασε τέτοιες απόψεις. Από το σύνολο της συνέντευξης και, κυρίως, από την εξωλεκτική συμπεριφορά του ως πιθανότερη εκδοχή προκρίνεται η μετάδοση της τραυματικής εμπειρίας της Καταστροφής από τους γονείς στο παιδί η οποία εκδηλώνεται με την αρνητική του στάση απέναντι στο τούρκικο στοιχείο παρά η πραγματική αδιαφορία του για τη Μικρά Ασία ως τόπο καταγωγής του.

Χαρακτηριστικά της ταυτότητας που διαμορφώνουν τα μικρασιατικής καταγωγής άτομα είναι, εκτός από την κοινή ιστορία στη Μικρά Ασία, οι αντιξοότητες της προσφυγιάς, το αίσθημα αδικίας για τον κοινωνικό αποκλεισμό των προγόνων τους και εντέλει η υπερηφάνεια που τελικά οι παππούδες και οι γονείς κατάφεραν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες (Τατά-Αρσέλ, 2014: 72-73). Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προκύπτει ότι η Μικρά Ασία είναι για όλους τους ερωτώμενους πλην ενός ο τόπος καταγωγής των γονέων τους. Η Ο.Α., μάλιστα, απαντάει ότι είναι «η πατρίδα μου. Καμιά φορά λένε

“Τουρκία” τα παιδιά μου και λέω “δεν θα ζαναπαίτε Τουρκία. Μικρά Ασία είναι”». Την αντιλαμβάνονται ως ελληνική γη με πανάρχαιη ελληνική ιστορία χωρίς, ωστόσο, αλυτρωτικές προσδοκίες. Μόνο ο Α.Α. δηλώνει κοφτά ότι *«η Μικρά Ασία...για μένα τίποτα δεν είναι. Εγώ εδώ θα δω, θα δω την Κόρινθο, θα δω το ελληνικό κράτος»* αλλά ο συγκεκριμένος ερωτώμενος, όπως έχει ήδη αναφερθεί σχετικά με τα ταξίδια στη Μικρά Ασία, εκφράζει γενικά μια επιφυλακτική στάση που όμως στην προκειμένη περίπτωση έρχεται σε αντίθεση με τη συμπάθειά που δηλώνει πως αισθάνεται για τον σύλλογο.

Όλοι οι ερωτώμενοι αισθάνονται πρόσφυγες και, αν στην αρχή ντρέπονταν γι' αυτό ή το θεωρούσαν *«στίγμα»*, τώρα η προσφυγική ταυτότητά τους είναι πηγή υπερηφάνειας, τη συνδέουν άμεσα με τη δράση του συλλόγου και δηλώνουν ότι ο σύλλογος συμβάλλει θετικά στη διατήρηση της προσφυγικής ή καλύτερα της μικρασιατικής τους ταυτότητας. Μερικές από τις απαντήσεις είναι ενδεικτικές αυτού του αισθήματος: *«Μεγαλώσαμε, μπορώ να πω με αυτό το στίγμα του πρόσφυγα. Τώρα το θεωρώ ότι μάλλον είναι έπαινος, ότι είναι τίτλος τιμής»* λέει η Ε.Β.. *«Ακούγανε πρόσφυγας και λίγο... γιατί δεν μας ξέρανε καλά. Μετά, πρόσφυγας το λέμε και το καυχόμαστε. Είμαι πρόσφυγας»* λέει ο Α.Α. και παρακάτω συνεχίζει *«το έχουμε καύχημα... γιατί είναι αλλιώς και η φτιάξη των ανθρώπων»* αναφερόμενος στα θετικά στοιχεία που αποδίδονταν στους Μικρασιάτες πρόσφυγες. Το ίδιο απαντά και ο Γ.Ι.: *«... το θεωρώ τιμή μου και καμάρι μου που είμαι πρόσφυγας γιατί τώρα έχουν καταλάβει και οι ντόπιοι πόσο σημαντικόι γι' αυτούς ήταν οι πρόσφυγες γιατί ήτανε πολύ πιο προχωρημένοι σε όλα από τους ντόπιους»*. Ο αποκλεισμός που αισθάνονταν ως παιδιά προσφύγων είναι ιδιαίτερα φανερός στην αφήγηση της Ζ.Κ. σχετικά με τη συμπεριφορά των Κορινθίων συμμαθητριών της απέναντί της.

Είναι, επίσης, φανερή η δικαίωση που αισθάνονται οι ερωτώμενοι τώρα που έχει αναγνωριστεί η αξία των προσφύγων και που προβάλλεται από τον σύλλογο ο μικρασιατικός πολιτισμός και η ιστορία του. Η δικαίωση αυτή εκφράζεται από την Ο.Α. καθώς λέει: *«Ότι ήρθαν οι γονείς μας εδώ και δεν τους καλοδέχτηκαν και αυτή τη στιγμή λένε “Α”. Ε, αυτό δεν είναι δικαίωση στα παιδιά τους τώρα;»* ενώ είναι ιδιαίτερα έντονη στα λεγόμενα της Ζ.Κ. ίσως επειδή είναι η μεγαλύτερη σε ηλικία από τους ερωτώμενους και μεγάλωσε πιο κοντά στα γεγονότα της Μικρασιατικής Καταστροφής. Το αίσθημα της δικαίωσης, μάλιστα, το συνδέει άμεσα με τη λειτουργία του συλλόγου και αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Νομίζω η διαγραφή της υποτιμητικής λέξης (πρόσφυγας) είναι η ύπαρξη της δημιουργίας του συλλόγου»* και σε άλλο σημείο *«ενώ αισθανόμαστε υποτιμητικά, τώρα αρχίσαμε να αισθανόμαστε λιγάκι πιο περήφανα.... Ενώ πριν το σύλλογο ήμασταν όλοι*

μουδιασμένοι». Παρ' όλα αυτά, οι Μικρασιάτες δεύτερης γενιάς δεν αποποιούνται την ελληνική εθνική ταυτότητά τους αλλά, μάλλον, την τονίζουν και προσθέτουν σε αυτήν την ταυτότητα του Μικρασιάτη πρόσφυγα και αυτήν την ενδύονται με καμάρι και ικανοποίηση (Τατά-Αρσέλ, 2014: 89). Η Ε.Β. αναφέρει ότι *«τώρα πλέον δεν υπάρχουν πρόσφυγες και ντόπιοι, είμαστε όλοι ίδιοι»*. Το γεγονός αυτό είναι φανερό και από τη δήλωση των περισσότερων ερωτώμενων ότι έχουν διατηρήσει κάποια έθιμα από τη Μικρά Ασία αλλά στο μεγαλύτερο βαθμό έχουν προσαρμοστεί στον τρόπο ζωής της τοπικής κοινωνίας. Και είναι αναμενόμενο αυτό διότι πρόκειται για άτομα που έχουν γεννηθεί μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και έχουν μεγαλώσει σε εντελώς διαφορετικό περιβάλλον από κάθε άποψη σε σχέση με αυτό των γονιών τους.

δ) Θρησκευτικότητα

Τέλος, αξίζει να γίνει αναφορά και σε μία άλλη πτυχή της ζωής των μικρασιατικής καταγωγής κατοίκων της Ιωνίας Κορίνθου, αν και δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Από τα λεγόμενα σχεδόν όλων των ερωτώμενων προκύπτει μία στενή σχέση τόσο των ίδιων όσο και του συλλόγου με τη θρησκεία και την εκκλησία. Δύο στοιχεία συγκλίνουν σε αυτή τη διαπίστωση. Το πρώτο είναι ότι ο σύλλογος δημιουργήθηκε κατόπιν παρότρυνσης ενός συγκεκριμένου κληρικού, ο οποίος έχει συνδέσει τη ζωή του με την ενορία της συνοικίας, ενώ η δράση του περιλαμβάνει και πολλά στοιχεία θρησκευτικού περιεχομένου και το δεύτερο είναι ότι αρκετοί από τους ερωτώμενους απάντησαν ότι συχνά ενημερώνονται για τις εκδηλώσεις του συλλόγου από τις ανακοινώσεις που γίνονται στο πλαίσιο της Θείας Λειτουργίας ενώ ένας από αυτούς ήταν για αρκετά χρόνια επίτροπος της ενορίας. Εκτός αυτού σε ένα από τα ταξίδια του συλλόγου στη Μικρά Ασία συμμετείχε και ο εν λόγω κληρικός και το ταξίδι αυτό του προκάλεσε ιδιαίτερη συγκίνηση και μάλιστα κατά την παραμονή τους εκεί τέλεσε και τρισάγιο για τους θανόντες Μικρασιάτες. Την ευσέβεια και την πίστη τουλάχιστον της πρώτης γενιάς προσφύγων τονίζει και ο ίδιος ο κληρικός: *«το έδειχναν αυτό δια του εκκλησιασμού και μετέπειτα δια της φοιτήσεως στα κηρύγματα από το 41' και εντεύθεν»*. Όσον αφορά στη σχέση του με τη Μικρά Ασία δηλώνει ότι, παρ' όλο που ο ίδιος δεν είναι Μικρασιάτης, επειδή ζει στη συνοικία από 16 ετών και έχει ακούσει πάρα πολλά για αυτήν και τον *«Διωγμό»*, *«με τας συζητήσεις έγινα και εγώ Καραμπουρνιώτης. Τόσο πολύ επέδρασαν σε εμένα και ξέχασα την πατρίδα μου»* ενώ για τον σύλλογο θεωρεί ότι αποτελεί *«κήρυγμα της Μικράς Ασίας»* και *«στήριγμα μεγάλο του Συνοικισμού»*.

Στο ζήτημα της θρησκευτικότητας των προσφύγων πρώτης και δεύτερης γενιάς, αν και η σχέση των ανθρώπων με τη θρησκεία είναι δύσκολο να ερμηνευθεί, η βάση της μπορεί να αναζητηθεί στο γεγονός ότι η θρησκευτικότητα επηρεάζεται μεταξύ άλλων και από εθνικο-πολιτικές αναταράξεις (Τσιρώνης, 2012), όπως ήταν και η Μικρασιατική Καταστροφή και η προσφυγιά. Ίσως, λοιπόν, η συγκέντρωση γύρω από την εκκλησία αποτέλεσε για αυτούς μία σταθερά εν μέσω της χαώδους ζωής τους τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα που τους πρόσφερε το αίσθημα του ανήκειν σε μία κοινωνική ομάδα με διακριτά χαρακτηριστικά και ιδιαίτερη ταυτότητα (Hirschon, 2006: 54). Η Hirschon (2006: 60-61) επιπλέον αναφέρει ότι για τους Μικρασιάτες της Κοκκινιάς η θρησκευτικότητα ενίσχυε τον τρόπο με τον οποίο διατηρούσαν τόσο την ταυτότητά τους όσο και τη συλλογική τους μνήμη. Τη στενή σχέση των προσφύγων με τη θρησκεία την αποδίδει στο γεγονός ότι αυτή αποτελούσε το επίσημο κριτήριο για τον καθορισμό της ταυτότητάς τους αλλά και στοιχείο ενότητας στην κοινωνία στην οποία ζούσαν πριν τη Μικρασιατική Καταστροφή ενώ θεωρεί ότι αποτελούσε «το θεμέλιο και το στήριγμα του πολιτισμού τους» (Hirschon, 2006: 344). Τέλος, στην ίδια διαπίστωση καταλήγει και ο Παρασκευάς Ποτηρόπουλος (2003) στην έρευνά του για τους Μικρασιάτες της Νέας Μηχανιώνας αναφέροντας ότι η θρησκεία αποτελεί παράγοντα συνοχής των κατοίκων του οικισμού και σημείο σύνδεσης με το παρελθόν.

Η σχέση αυτή που εκφράζεται μέσω των πρακτικών των ερωτώμενων και του συλλόγου καθώς και οι αιτίες της και ο τρόπος μεταβίβασής της από την πρώτη στη δεύτερη γενιά Μικρασιατών αναδεικνύεται ως προβληματισμός για περαιτέρω μελέτη και έρευνα. Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι η θρησκευτικότητα γι' αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα δεν αποτελεί μόνο θέμα πίστης αλλά και διατήρησης της ταυτότητας και της μνήμης της όπως διαπιστώνουν και η Hirschon (2006) και ο Ποτηρόπουλος (2003). Αυτή η θρησκευτικότητα μεταβιβάστηκε ίσως στη δεύτερη γενιά που γεννήθηκε μεν στην Ελλάδα αλλά γαλουχήθηκε με τις ηθικές και κοινωνικές αξίες των προσφύγων γονέων της και θυμάται ακόμα τις αφηγήσεις τους για τα γεγονότα της εποχής εκείνης, μία υπόθεση, όμως, που δεν μπορεί να επαληθευθεί χωρίς περαιτέρω έρευνα. Για το ίδιο ζήτημα αξίζει, επιπλέον, να μελετηθεί και το νόημα που αποδίδουν οι απόγονοι των Μικρασιατών προσφύγων στη θρησκεία και ο τρόπος με τον οποίο τη συνδέουν με την προσφυγική τους ταυτότητα.

Ένας ακόμα προβληματισμός που προέκυψε κατά τη μελέτη των στοιχείων για την ίδρυση του συλλόγου σχετίζεται με τις ιστορικές συγκυρίες της περιόδου εκείνης καθώς

η δεκαετία του '90 σημαδεύτηκε από σημαντικά γεγονότα η διεργασία των οποίων είχε ξεκινήσει πολλά χρόνια νωρίτερα. Συγκεκριμένα, το 1991 αποσχίστηκε η ΠΓΔΜ από την ομοσπονδιακή Γιουγκοσλαβία και ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη με την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας» (Υπουργείο Εξωτερικών, χ.χ.) γεγονός που πυροδότησε έντονες πολιτικές και κοινωνικές αντιδράσεις υπέρ της ελληνικότητας της Μακεδονίας. Την ίδια χρονιά ξεκίνησε σε πολιτικό επίπεδο η συζήτηση για την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ποντίων που κατέληξε το 1994 στην ψήφιση σχετικού νόμου και στην ανακήρυξη της 19^{ης} Μαΐου ως «Ημέρα Μνήμης για τη γενοκτονία των Ελλήνων στο Μικρασιατικό Πόντο» (Σαν σήμερα, χ.χ.). Το 1991, επίσης, το Υπουργείο Παιδείας όρισε για τα σχολεία την 14η Σεπτεμβρίου ως ημέρα μνήμης για τις Αλύτρωτες Πατρίδες (Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος) και αργότερα με νόμο του κράτους καθιερώθηκε η ίδια μέρα ως «Ημέρα εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό Κράτος» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 1998). Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο σύλλογος λειτούργησε επίσημα το 1991, προκύπτει το ερώτημα εάν και κατά πόσο οι Μικρασιάτες κάτοικοι της Ιωνίας Κορίνθου επηρεάστηκαν από τα ιστορικά γεγονότα της εποχής για την ίδρυσή του. Δεδομένου ότι είναι πιθανό τα άτομα να μην αντιλαμβάνονται συνειδητά αυτήν την επιρροή, απαιτείται ενδελεχής μελέτη και έρευνα για να απαντηθεί και αυτό το ερώτημα.

Ανακεφαλαιώνοντας και επανερχόμενοι στο θέμα αυτής της εργασίας, είναι γεγονός πως η μνήμη, η ταυτότητα, και πιο συγκεκριμένα η προσφυγική ταυτότητα, και η δημόσια κοινωνικότητα διαπλέκονται δεδομένου ότι η συλλογική δράση είναι μια διαδικασία με την οποία σφυρηλατούνται συλλογικές ταυτότητες (Αβδελά, 2015: 37). Ακόμα, η σχέση της μνήμης με την ταυτότητα είναι αμφίδρομη καθώς από τη μία η μνήμη αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της ταυτότητας (Λε Γκοφ, 1998: 143) και από την άλλη η προσφυγική ταυτότητα «συγκροτείται πολιτισμικά με βάση την κοινωνική μνήμη» (Ποτηρόπουλος, 2003: 23). Είναι γεγονός, επίσης, ότι οι άνθρωποι διατηρούν ανθεκτικούς δεσμούς με τον χώρο και πολύ περισσότερο αυτοί που αναγκάστηκαν δια της βίας να τον εγκαταλείψουν. Αυτοί οι τόποι δεν ξεχνιούνται εύκολα και οι δεσμοί μαζί τους συχνά κληρονομούνται και στις επόμενες γενιές ακόμα και αν αναβιώσουν μετά από αρκετά χρόνια (Hirschon, 2006: 174-175). Στο πλαίσιο αυτό, οι σύλλογοι παρουσιάζονται ως χώροι έκφρασης της ταυτότητας μιας ομάδας και διαμόρφωσης της μνήμης της (Δέλτσου, 2004: 258) όπως προκύπτει και από την επίδραση του πολιτιστικού συλλόγου «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου» στους δεύτερης γενιάς

Μικρασιάτες κατοίκους της Ιωνίας Κορίνθου που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Από τις συνεντεύξεις μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι υπάρχει ισχυρός δεσμός των ερωτώμενων με τον υπό μελέτη σύλλογο αλλά και μεταξύ των μελών του ενώ οι λόγοι που οδήγησαν στη συμμετοχή τους σε αυτόν είναι κυρίως συναισθηματικοί. Όσον αφορά στη σχέση του συλλόγου με τη μνήμη, αυτή θεωρείται ιδιαίτερα στενή χωρίς να παραβλέπεται το γεγονός ότι οι μνήμες αυτές για κάποιους μπορεί να είναι και τραυματικές. Ως προς το ζήτημα της ταυτότητας διαπιστώνει κανείς ότι οι συμμετέχοντες αισθάνονται και οι ίδιοι πρόσφυγες. Τέλος, αυτή η προσφυγική ταυτότητα συνυπάρχει με την ελληνική εθνική ταυτότητα (Τατά-Αρσέλ, 2014: 89) και με τη συμβολή του υπό μελέτη συλλόγου έχει μετασχηματιστεί από στίγμα σε πηγή υπερηφάνειας. Έτσι, διαφαίνεται πως το ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε αρχικά, εάν δηλαδή, ο πολιτιστικός σύλλογος «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου» ως μία μορφή έκφρασης της δημόσιας κοινωνικότητας συμβάλλει στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των μικρασιατικής καταγωγής κατοίκων της προσφυγικής συνοικίας που σήμερα ονομάζεται Ιωνία Κορίνθου, λαμβάνει θετική απάντηση χωρίς, βέβαια, να υπάρχει η πρόθεση γενίκευσής της στον ευρύτερο πληθυσμό (Cohen, Manion and Morrison, 2000: 103).

Πηγές

Πρωτογενείς πηγές

Αρχείο Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου.

Βιβλίο Πράξεων Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου, Τόμος 1ος.

Μητρώο μελών Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου.

Προφορικές Μαρτυρίες

A.M. Προφορική μαρτυρία.

E.B. Προφορική μαρτυρία.

Z.Φ. Προφορική μαρτυρία.

Σ.Α. Προφορική μαρτυρία.

T.B. Προφορική μαρτυρία.

Συνεντεύξεις

A.A. Συνέντευξη.

Γ.Ι. Συνέντευξη.

E.B. Συνέντευξη.

Z.K. Συνέντευξη.

M.N. (κληρικός) Συνέντευξη.

O.A. Συνέντευξη.

Σ.Α. Συνέντευξη.

Δευτερογενείς πηγές

Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, (1933). *Στατιστικά αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της Ελλάδος της 15-16 Μαΐου 1928. I. Πραγματικός και*

νόμιμος πληθυσμός-Πρόσφυγες. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Διαθέσιμο στο: http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000058_gr.pdf [Τελευταία πρόσβαση 8.7.2016].

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (1923). *Νομοθετικό διάταγμα «Περί αγροτικής εγκαταστάσεως προσφύγων (ΦΕΚ 190/τ. Α'/13-7-1923)*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Διαθέσιμο στο: www.et.gr [Τελευταία πρόσβαση 9.7.2016].

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (1998). *Καθιέρωση της 14^{ης} Σεπτεμβρίου ως ημέρας εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό Κράτος (ΦΕΚ 234/τ. Α'/13-10-1998)*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Διαθέσιμο στο: www.et.gr [Τελευταία πρόσβαση 10.1.2017].

Εφημερίδα «Μικρασία, εμμένουσα μνήμη». (2012-2016). Τεύχη 1-13.

Καταστατικό Μικρασιατικής Στέγης Κορίνθου.

Βιβλιογραφία

Αβδελά, Ε. (2015). Εισαγωγή: Συλλογική δράση και παραγωγή δημόσιας κοινωνικότητας στην Ελλάδα του εικοστού αιώνα. Στο: Ε. Αβδελά, Χ. Εξερτζόγλου και Χ. Λυριντζής, επιμ., *Μορφές δημόσιας κοινωνικότητας στην Ελλάδα του εικοστού αιώνα*, 1^η εκδ. [ebook] Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, pp. 11-40. Διαθέσιμο στο: http://www.public-sociality.uoc.gr/ebook/Dimosia_Koinonikotita.pdf [Τελευταία πρόσβαση 1.12.2016].

Αλβανός, Ρ. (2011). Οι πρόσφυγες και η αγροτική επανάσταση του Μεσοπολέμου. Στο: Α. Ψαρομηλίγκος και Β. Λάζου, επιμ., *Η ιστορία της Μικράς Ασίας: Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, εγκατάσταση και ενσωμάτωση*. Τόμος 7. Αθήνα: Τεγόπουλος, pp. 43-82.

Αλλαμάνη, Ε., Βεργόπουλος, Κ., Βερέμης, Α., Γιαννουλόπουλος, Ι., Δεσποτόπουλος, Α., Δημαράς, Α., Δημαράς, Κ., Κιτρομηλίδης, Π., Κολιόπουλος, Ι., Λεονταρίτης, Γ., Λουκάτος, Σ., Μαμώνη, Κ., Μουλλάς, Π., Οικονόμου, Ν., Παναγιωτοπούλου, Κ., Πετσάλης-Διομήδης, Ν., Σβολόπουλος, Κ. και Σπίτερης, Τ. (1978). *Ιστορία του ελληνικού έθνους. Νεώτερος ελληνισμός από 1913 ως 1941*. Τόμος ΙΕ. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.

Αναγνωστοπούλου, Σ. (2006). Κοινωνικές και πολιτισμικές επιδράσεις από την εγκατάσταση των προσφύγων. Στο: Κ. Τσιτσελίκης, επιμ., *Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, pp. 249-267.

Bell, J. (2010). *Doing your research project. A guide for first-time researchers in education, health and social science*. 5th ed. Berkshire: Open University Press.

Βερέμης, Θ. και Κολιόπουλος, Γ. (2006). *Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*. 6^η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Βουρνάς, Τ. (2005). *Ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας: από την έλευση του Βενιζέλου στην Ελλάδα (1909) ως την έκρηξη του ελληνοϊταλικού πολέμου (1940)*. Τόμος Β'. 7^η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Βουτυρά, Ε. (2006). Η «επιτυχής» αποκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων. Στο: Κ. Τσιτσελίκης, επιμ., *Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, pp. 238-248.

Βρύζας, Κ. (2005). *Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες*. 5^η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Γκιζέλη, Β. (1997). «Επίταξις ακινήτων, κατοικουμένων ή οπωσδήποτε χρησιμοποιουμένων». Στο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγοπόλεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, pp. 69-87.

Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2000). *Research methods in education*. 5th ed. London: RoutledgeFalmer.

Δέλτσου, Ε. (2004). Ποντιακές μνήμες, σύλλογοι και πολιτική: Η δημόσια διαμόρφωση και η σημασία της μνήμης των ποντίων προσφύγων του 1922 στη Θεσσαλονίκη του 2000. Στο: Β. Γούναρης και Ι. Μιχαηλίδης, επιμ., *Πρόσφυγες στα Βαλκάνια. Μνήμη και ενσωμάτωση*, 1^η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, pp. 253-285.

Εξερτζόγλου, Χ. (2011). Η ιστορία της προσφυγικής μνήμης. Στο: Α. Λιάκος, επιμ., *Το 1922 και οι πρόσφυγες. Μια νέα ματιά*, 1^η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, pp. 191-202.

Εξερτζόγλου, Χ. (2015). Προσφυγική μνήμη και δημόσια κοινωνικότητα στον Μεσοπόλεμο. Στο: Ε. Αβδελά, Χ. Εξερτζόγλου και Χ. Λυριντζής, επιμ., *Μορφές*

δημόσιας κοινωνικότητας στην Ελλάδα του εικοστού αιώνα, 1^η εκδ. [ebook] Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, pp. 217-236. Διαθέσιμο στο: http://www.public-sociality.uoc.gr/ebook/Dimosia_Koinonikotita.pdf [Τελευταία πρόσβαση 1.12.2016].

Gerson, K. and Horowitz, R. (2002). Observation and interviewing: options and choices in qualitative research. In: T. May, ed., *Qualitative research in action*, 1st ed. London: SAGE Publications, pp. 199-224.

Hirschon, R. (2006). *Κληρονόμοι της Μικρασιατικής Καταστροφής. Η κοινωνική ζωή των Μικρασιατών προσφύγων στον Πειραιά*. 2^η εκδ. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Hirschon, R. (2006). Τα αποτελέσματα της Ανταλλαγής. Στο: Κ. Τσιτσελίκης, επιμ., *Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, pp. 157-181.

Θεολόγος, Κ. (2007-2008). Η αξία της μνήμης για μια κοινωνία. *Intellectum*, [online] Τεύχος 3, pp. 53-69. Διαθέσιμο στο: http://www.intellectum.org/articles/issues/intellectum3/ITL03P053069_H_aksia_tis_mnimis.pdf [Τελευταία πρόσβαση 1.12.2016].

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Καραμούζη, Α. (1997). Καταγραφή και χαρτογράφηση των προσφυγικών οικισμών στον ελληνικό χώρο από το 1821 έως σήμερα. Στο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγοπόλεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, pp. 15-57.

Κατσάπης, Κ. (2011). Το προσφυγικό ζήτημα. Στο: Α. Λιάκος, επιμ., *Το 1922 και οι πρόσφυγες. Μια νέα ματιά*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, pp. 125-170.

Κολιόπουλος, Ι., Σβολόπουλος, Κ., Χατζηβασιλείου, Ε., Νημάς, Θ. και Σχολινάκη-Χελιώτη, Χ. (χ.χ.). *Ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου (από το 1815 έως σήμερα)* [ebook]. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος». Διαθέσιμο στο: <http://ebooks.edu.gr/new/course-main.php/?course=DSGL106> [Τελευταία πρόσβαση 6.7.2016].

Κουμουζής, Δ. (2011). Συλλογική μνήμη και προσφυγική ταυτότητα: τέχνες, γράμματα, σωματεία, επιστήμη. Στο: Α. Ψαρομηλίγκος και Β. Λάζου, επιμ., *Η ιστορία της Μικράς Ασίας: Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, εγκατάσταση και ενσωμάτωση*. Τόμος 7. Αθήνα: Τεγόπουλος, pp. 147-174.

Κωστής, Κ. (1992). Η ιδεολογία της οικονομικής ανάπτυξης: Οι πρόσφυγες στο μεσοπόλεμο. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, [online] Τόμος 9, pp. 31-43. Διαθέσιμο στο: <http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltiokms/article/view/2511/2276> [Τελευταία πρόσβαση 19.12.2016].

Λαμπίδης, Γ. (1982). *Οι πρόσφυγες του 1922*. Αθήνα: Έκδοση «Ελληνική Φωνή».

Λε Γκοφ, Ζ. (1998). *Ιστορία και Μνήμη*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.

Λεοντίδου, Λ. (2006). Πρόλογος. Στο: Θ. Ιωσηφίδης και Μ. Σπυριδάκης, επιμ., *Ποιοτική κοινωνική έρευνα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ, pp. 11-16.

Λούβη Ε. και Ξιφαράς Δ. Χρ. (χ.χ.). *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ' Γυμνασίου* [ebook]. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος». Διαθέσιμο στο: <http://ebooks.edu.gr/courses/DSGYM-C105/document/4bdf347z613/5240270dp4rq/5240273aqx49.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 6.7.2016].

Λούβη, Λ. (2010). Το τέλος της Μεγάλης Ιδέας. Στο: Χ. Κουλούρη, επιμ., *Η Μικρασιατική Καταστροφή, 1922*. Τόμος 2. Αθήνα: Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, pp.23-51.

Μαρμαράς, Μ. (1997). Επιπτώσεις στην εντατική ανοικοδόμηση της μεσοπολεμικής Αθήνας από την έλευση των μικρασιατών προσφύγων. Στο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγούπολεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, pp. 59-67.

Μουρατίδης, Σ. (2005). *Πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, Πόντου και Ανατολικής Θράκης στην Κέρκυρα (1922-1932)*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Παλούκης, Κ. (2011). Αστική αποκατάσταση. Οι προσφυγικοί οικισμοί. Τυπολογία της προσφυγικής κατοικίας και αρχιτεκτονικά. Η συμβολή των προσφύγων στην ελληνική οικονομία (φθηνό βιομηχανικό προλεταριάτο). Στο: Α. Ψαρομηλίγκος και Β. Λάζου,

επιμ., *Η ιστορία της Μικράς Ασίας: Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, εγκατάσταση και ενσωμάτωση*. Τόμος 7. Αθήνα: Τεγόπουλος, pp. 83-118.

Παπαδάκης, Γ. (2011). Η πολιτιστική συμβολή των προσφύγων-το ρεμπέτικο. Στο: Α. Ψαρομηλίγκος και Β. Λάζου, επιμ., *Η ιστορία της Μικράς Ασίας: Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, εγκατάσταση και ενσωμάτωση*. Τόμος 7. Αθήνα: Τεγόπουλος, pp. 7-42.

Πασσερίνι, Λ. (1998). *Σπαράγματα του 20^{ου} αιώνα. Η ιστορία ως βιωμένη εμπειρία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.

Ποτηρόπουλος, Π. (2003). *Νέα Μηχανιώνα. Από τις «χαμένες πατρίδες» στην πατρίδα του «Σήμερα»*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ρηγίνος, Μ. (1997). Η επαγγελματική αποκατάσταση των προσφύγων στις πόλεις. Στο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγοπόλεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, pp. 231-241.

Σαν σήμερα, (χ.χ.). *Ημέρα Μνήμης για τη Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου*. [online] Διαθέσιμο στο: <https://www.sansimera.gr/worldays/278> [Τελευταία πρόσβαση 11.1.2017]

Σπυριδάκης, Μ. (2006). Οι κοινωνικές και οικονομικές όψεις της απασχόλησης στη Ναυπηγοεπισκευαστική Ζώνη Περάματος, Πειραιά: αποτελέσματα έρευνας πεδίου. Στο: Θ. Ιωσηφίδης και Μ. Σπυριδάκης, επιμ., *Ποιοτική κοινωνική έρευνα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ, pp. 75-107.

Σταματόπουλος, Δ. (2011). Η μικρασιατική εκστρατεία. Η ανθρωπογεωγραφία της καταστροφής. Στο: Α. Λιάκος, επιμ., *Το 1922 και οι πρόσφυγες. Μια νέα ματιά*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, pp. 125-170.

Σωφρονιάδου, Σ. Κ. (2013). *Τρεις γενιές, δυο πατρίδες. Από την Ιωνία στην Κόρινθο*. 2^η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Μετρονόμος.

Τατά-Αρσέλ, Λ. (2014). *Με τον διωγμό στην ψυχή. Το τραύμα της Μικρασιατικής Καταστροφής σε τρεις γενιές*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

Τσιρώνης, Χ. Ν. (2012). Οι έρευνες για τη θρησκευτικότητα στη σύγχρονη Ελλάδα. Επιστημολογικά προλεγόμενα. *Πολιτισμός και έρευνα*, [online] Τόμος 1, pp. 67-82.

Διαθέσιμο στο: <https://ejournals.lib.auth.gr/culres/article/view/2715/2653> [Τελευταία πρόσβαση 10.12.2016].

Τσιτσελίκης, Κ. (2006). Εισαγωγή του επιμελητή. Στο: Κ. Τσιτσελίκης, επιμ., *Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών. Πτυχές μιας εθνικής σύγκρουσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, pp. 15-39.

Υπουργείο Εξωτερικών, (χ.χ.). *Το ζήτημα του ονόματος της ΠΓΔΜ*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/> [Τελευταία πρόσβαση 11.1.2017]

Φίλιας, Β. (1996). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. 2^η εκδ. Αθήνα: Gutenberg.

Χαραλαμπίδης, Μ. (2011). Πρόσφυγες και γηγενείς στη μεταπολεμική Αθήνα. Πτυχές μιας δύσκολης συνύπαρξης. Στο: Α. Ψαρομηλίγκος και Β. Λάζου, επιμ., *Η ιστορία της Μικράς Ασίας: Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, εγκατάσταση και ενσωμάτωση*. Τόμος 7. Αθήνα: Τεγόπουλος, pp. 7-42.

Χωριανόπουλος, Ι. (2006). Η ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις και το πρόβλημα της εισόδου στο πεδίο: η περίπτωση της αστικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο: Θ. Ιωσηφίδης και Μ. Σπυριδάκης, επιμ., *Ποιοτική κοινωνική έρευνα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ, pp. 157-175.

Παράρτημα

Α. Ο πολιτιστικός σύλλογος «Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου»

Εικόνα 1 Το κτίριο του συλλόγου

Εικόνα 2 Το Μνημείο

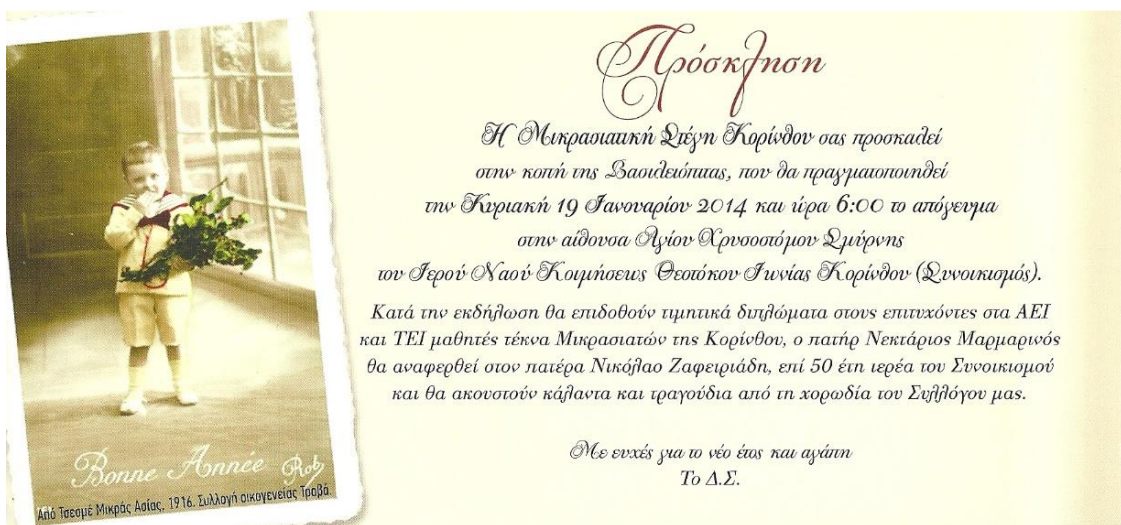

Εικόνα 3 Το λάβαρο του συλλόγου

B. Από τις δράσεις και τις δραστηριότητες του συλλόγου

Εικόνα 4 Η εφημερίδα: το πρώτο τεύχος

Εικόνα 5 Κοπή Βασιλειόπιτας

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

29 ΜΑΪΟΥ 1453

Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ

Κυριακή 29 Μαΐου 2016

Βαλσάμης Συμεών
Μάγιστρος
(ανώτατος αξιωματούχος)
του Βυζαντίου, 10ος αι.

Τιμή σ' εκείνους όπου στην ζωή των
ώρισαν και φυλάγουν θερμιπούλες.
Ποιέ από το χρέος μη κινούντες...

Πίνακας από τη συλλογή της Μ. Στέγης

Κ. Καβάφης

ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ

Εικόνα 6 Η Πόλις εάλω

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Σας προσκαλούμε στην εκδήλωση μνήμης
που διοργανώνουμε
για την Άλωση της Πόλης,
την Κυριακή 29 Μαΐου 2016,
ώρα 8 μ.μ.,
στην αίθουσα "Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης",
του Ι. Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου
στην Ιωνία Κορίνθου
(Συνοικισμός).

Η παρουσία σας θα τιμήσει την επέτειο.

Το Δ. Σ.
του Συλλόγου

Ο Δήμαρχος Κορινθίων
Αλέξανδρος Πνευματικός

Θέμα:
"Το χρονικό
ενός προαναγγελθέντος θανάτου"

Ομιλητής ο συμπολίτης μας
Γεώργιος Σαμώνης
Ογκολόγος,
Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η εκδήλωση θα πλαισιωθεί με τραγούδια από
την παιδική χορωδία ΚΕ.Π.Α.Π.–
Αγίου Νικολάου
& τη χορωδία της Στέγης
υπό την κ. Αγκιστριώτη Αναστασία.

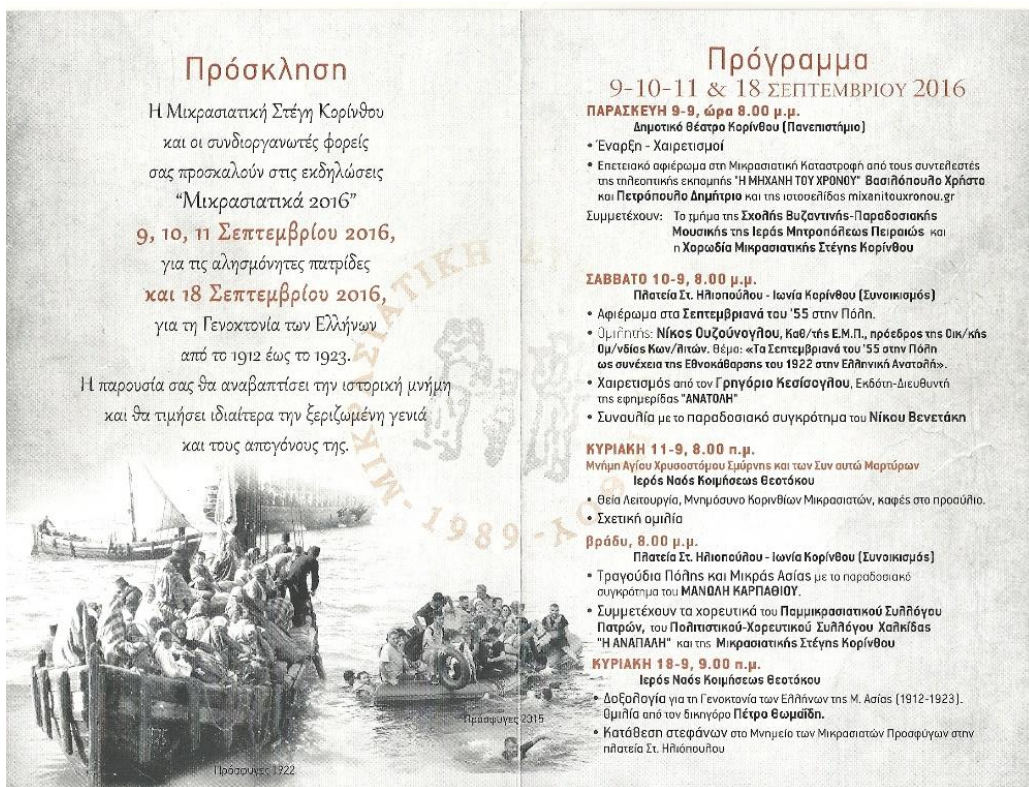
Φιλική συμμετοχή:
της Μικρασιάτισσας Ερμηνεύτριας
Μπέττυς Χαρλαύτη.
&
του ιεροψάλτη
Δημήτρη Τριανταφυλλόπουλου

επιστολή: Ιωάννης Παύλος / Αθήνα / 24/02/2017

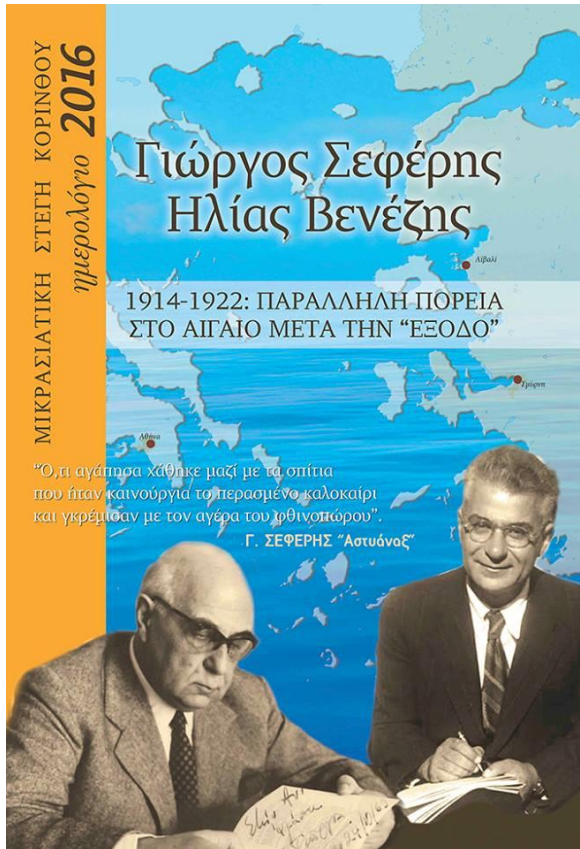
Εικόνα 7 Η Πόλις εάλω

Εικόνα 8 Τα Μικρασιατικά 2016

Εικόνα 9 Τα Μικρασιατικά 2016

Εικόνα 10 Το ημερολόγιο

Γ. Από το Βιβλίο Πράξεων του συλλόγου

Πρακτικό 1^ο
 Στην Κόρινθο και στο Γραφείο του
 4^{ου} Δ.κ. Σχολείου των Συνισταστών της Κορίνθου
 βυλλήσαμε σήμερα 18 Ιουνίου 1991, ημέρα
 Τρίτη και ώρα 9 μ.μ. οι υπογράφοι κάτω
 και της Κορίνθου με θέμα:
 « Ἰδρυση Συλλόγου με την επωνυμία
 ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
 Μια από πολλών ηνθήσεων όσον χαιρετιστική
 η απόφαση και εδικοποίηση οι στόχοι, και οι
 εσωποι του υπό Ἰδρυση Συλλόγου
 η Γενική Συνέλευση
 α. π. ο. φ. α. ο. β. ο. ρ. ο. φ. ο. ν. α.
 1) Την Ἰδρυση Συλλόγου με την επωνυμία
 « ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ »
 2) Το σύνταξη καταστατικού που θα περιλαμβάνει
 τους εσωπικούς στόχους, ιδιότητα μελών, σειρά
 ἄδειας, ὄρους της Συλλόγου, Αρχικαριέρας κ. λ. κ.
 3) Την εγγραφή νέων μελών στα Ἰδρυση Συλλόγου
 4) Την εγγραφή Προσωπικῆς Διοίκησης με εσωπική
 προεδρία των παρεχόμενων στόχων ως ἑξής:
 Πρωτεύων ορίζεται ο Στέφανος Παφειριάδης
 Γραμματέας η Ευκρατίας Βασιλίκης
 Ταμίας η ο Κλήρης Εναγγελος
 Μέλη η ο Βασίλειος Κωνσταντίνος, Καλλιόπη Μιχαήλ
 Σωλετάνα και
 5) Την επεξεργασία και κατάθεση των Καταστατικών
 στο Πρωτοδικείο προς ἔγκρισήν
 Για το εσωπό εικό ευνάχτικε το Πρακτικό και
 υπογράφεται από τους κατωθι.

Επισημαίνεται κατάθεση ἰδρυτικών μελών.

Υπογραφές μελών που
ιδρύουν το Σύλλογο

1

† Πάτριος Μαρμαρινός

Ευστρατιάδης Κων/νος

Μπαρπεδάκης Κων/νος

Γιάνναρης Ιωάννης

Κοτταχιωτή-Ουλή Αντωνία

Παραδέσης Αναστασία

Παντελοπούλου Ζωή

Ζαφειράδης

Καίλαρης Θεόδωρος

Ζαφειράδου Κων/να

Σμητριάδης Κυριάκος

Σμητριάδου Αθανασία

Κήρης Ανδρέας

Κήρης Ευάγγελος

Βογιατζής Κ. Γ.

Εξουφίδης Σμητριάς

Αθανασίου Βασίλειος

Βιλιηπίδης Κων/νος

Ευαγγελής

Γαϊτάνος Εθνικύμ

Σωφρον Χρυσόλα

Καλλιόχη Χαλκιάδου Σουλτάνα

Ευστρατιάδου Αμυγδαλιά

Ουλή Αντωνία Κοτταχιωτή

100
1000

2

Κεχαγιά Ελευθερία

Καϊάφα Αναστασία

Λιανοπούλου Θεάνη

Καραγιώργη Αθηνά

Καραγιώργη Γεώργιος

Καραγιώργη Γεώργιος

Ορμουσιάν Λαίμη

Αυχερινού Δέσποινα

Καραβάτος Ευαγγέλιος

Καραβάτος Κατίνα

Αγγελίδου Βασιλεία

Αγγελίδου Κατίνα

Λάουρα Παναγιώτα

Ολιονόμα Γεώργιος

Ευστρατιάδης Νικόλαος

Ορφανός Νικόλαος

Κουκαβός Γιδώης

Κοτταχιωτή Κωνσταντή

Χαίλαρη Μαρία

Τεοδώρου Σωτήρης

Τεοδώρου Ανθοθένης

Χατζη Βασιλίου

Μπογιαννού Παναγιώτα

Κοτταχιωτή Βασιλεία

Ορφανού Αθηνά

Μακαρίου Γεώργιος

Γιάννου Μερσίνα

Μουκέρη-Καρματίρα Ορμα

Κασέλη Ορμα

Ταμπουλάκη Κοτταχιωτή

Σταματοπούλου Εύην

Βορατζή Κωνσταντίνη

Κεχαγιά Νικόλαος

2

Βογιατζή Άννα

Καπετανόπουλου Αναστασία

Εγγλέφους Μιχαήλ

Σταματοπούλου Μανώλη

Διαμαντοπούλου Ιωάννης

Ουστράκη Παντελοπούλου

Μητσίου Γεωργιάδου

Καρμυνηλάκη Ελευθερία

Ελευθερία Ευαγγελία

Δαγγίρη Ζωή

Αθηναίαννης Γεώργιος

Μαυρί Κων/να

Καραβάτος Θεόδωρος

Σαββατομαρούση Μαρία

Αγγελίδου Αναστασία

Μουτσουδάκη Σοφία

Βλαστοπούλου-Μαυραϊτή Αναστασία

Κούρτοπουλου Ιωάννης

Γαϊτάνος Δημήτριος

Παύλη Νεωνίδας

Αγγελίδης Αχάντιος

Κεραλάς Γεώργιος

Κεραλάς-Χατζηνίδου Ευδοσία

Δοκίματοπούλου Σοφία

Μιχαήλ Νίκος

Δεδιμανιώτης Αναστάσιος

Συρματόπουλου Χαρίσης

Συρματόπουλου Αθηνά

Χαβιλιάς Αρτέμιος

Δημητριάδης Κωνσταντίνος

Βασιλάκης Αντώνιος

Δημητριάδου Αθανασία

Κόρινθος 18/6/91

2

Δαζαρημάκη Παναγιώτα

Δαζαρημάκη Παναγιώτα

Αγγελίδου Γεωργία

Αγγελίδου Ουρανία

Μαυραϊκή-Αγγελίδου Μαρία

Εικόνα 11 Η ιδρυτική συνέλευση

Γ. Από τη συλλογή κειμηλίων του συλλόγου

Εικόνα 12 Νυφική φορεσιά Ανδριανουπόλεως

Εικόνα 13 Ο παλιός ξύλινος ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Εικόνα 14 Μεταφορά του τέμπλου από τους πρόσφυγες κατά την ανοικοδόμηση του νέου ναού και στο φόντο τα προσφυγικά σπίτια της συνοικίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ

ΕΚΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Της Κοινότητος της Λαϊών Έξω, Έπαρχιας Κυμίνης

ΠΡΑΞΙΣ

Αριθ. πρωτ. Δηλώσεως 22634 Αριθ. πράξεως 144
Χρονολογία πρωτ. Δηλώσεως 12-9-24 14-10-24

Όνοματεπώνυμον δηλούντος Πέτρος Πετρίδου

Τόπος μεταγωγής του και επίσημα όπου ήσκει αυτόν

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΙΑΔΕΙΧΣΙΣ ΕΓΓΡΑΜΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ

747
7.509
1936

Εν Αθήναις σήμερα την 16 του μηνός Σεπτεμβρίου του έτους 1925 ή κατά τὰ άρθρα θ και 10 του από 3 Απριλίου 1925 ψηφίσματος της Α' των Ελλήνων Συνελεύσεως αναρτί λειψιδεσών εν Τουρκία περιουσιών υπό αντικείμενον οργανισμόν και καταβολής ποσοστού, στο παθίσα έκτακτη Επαρτή της Κοινότητος Λαϊών συγκραμένου εκ του Προέδρου αυτής Σπυρίδου Καραγιώργου των μελών Πέτρος Πετρίδου Κωνσταντίνου Λίκου Νικόλαου Παύλου Κωνσταντίνου Καραγιάννη και του Γραμματέως Νικόλαου Γιαλιού Συνελθούσα εν τη οδω Λογοπού 51 ορισθέντα τάσασ συνεδράσειον, για εξαμηνίαση και έκτακτη την παρά τοῦ ὅτι δῶκο δηλούντος Πέτρος Πετρίδου παρισταμένου καὶ τοῦ Γραμματέως Νικόλαου Γιαλιού Συνοδουσα ἐν τῇ οδῳ Λογοπού 51 ὁρισθέντα τάσασ συνεδράσειον, για εξαμηνίαση και έκτακτη την παρά τοῦ ὅτι δῶκο δηλούντος Πέτρος Πετρίδου παρισταμένου καὶ τοῦ Γραμματέως Νικόλαου Γιαλιού ἐπικρατείου θελήσασ ἐν Λαϊών Κυμίνης της Τουρκίας κληρῶν και ἀπόντων περιουσιών και καθόρθεον τὸ ἔλαγιμον ποσόν, τὸ ἴσασιν ὅπως δηλώσασιν νὰ λάβη και

λαβούσα ἐκ' ὀφειν
τὴν ἀπὸ 12-9-24 ἡμέρων τοῦ εἰρημῶνος, μετὰ τὼν προσηγετημένων αὐτῇ ἢ προσηγετημένων ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἢ ἀλλοθῶνουσιον ἐγγράφων κυριότητος

τὰς πληροφορίας ἅς ἐλαβε ἀπὸ

και στηθεϊζομένη κυρίως εἰς τὰς προσωπικὰς γνώσεις και τὴν ἀντίληψιν τὼν μελῶν της

Συμφέταισα
Ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασις τῆς εἰρημῆνης δηλώσεως ἀνεμῶσασ εἰς ἀντιδόξιμον δικαιοῦθον ὁμογενῆ, ἵπἀγεσασ εἰς τὴν ἀπορροδίτητα της Ἐπαρτήσης και δέον νὰ γίνῃ τῶσις δεκτῆ.

Ἐπειδὴ τὸ προσηγετημένον: δηλώσεως, τὰ προσσηγετημένα ἐγγράφα αἱ

Εικόνα 15 Απόφαση εκτιμητικής επιτροπής για την περιουσία που άφησε πίσω πρόσφυγας από το Σαΐτι

Εικόνα 15 και 16 Πετραχήλι και επιγονάτιο φερμένα από τη Μικρά Ασία

Δ. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

1. Απομαγνητοφώνηση: Ε.Β.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 1

Ημερομηνία: 16-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (οικία ερωτώμενης)

Διάρκεια: 32'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 74 ετών, έχω γεννηθεί στην Κόρινθο. Ο πατέρας μου ήταν ο Κωνσταντίνος Ευστρατιάδης, δάσκαλος, η μητέρα μου μη εργαζομένη και οι δύο καταγόμενοι από τις Αλησμόνητες Πατρίδες. Ο πατέρας μου από την Κωνσταντινούπολη και η μητέρα μου από την Ανατολική Θράκη.

- Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (έγγαμος, άγαμος, τέκνα, αδέρφια)

Έχω έναν αδελφό και είμαι έγγαμη, χήρα βεβαίως τώρα, με τρία παιδιά.

- Που μεγαλώσατε;

Χμ. Ούτε ξέρω. Λόγω των μετακινήσεων του πατέρα μου περίπου μέχρι τα 8-9 χρόνια Κόρινθο και νομό Έβρου όπου ήταν δάσκαλος και μετέπειτα αξιωματικός, έφεδρος. Κατόπιν στην Κόρινθο, δηλαδή από ηλικία... Όχι, τα τρία χρόνια στο Καλέντζι Κορινθίας, μισή τετάρτη, πέμπτη και έκτη δημοτικού στο Καλέντζι Κορινθίας και μετέπειτα στην Κόρινθο, γυμνάσιο Κορίνθου και τα λοιπά.

- Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Είμαι δασκάλα.

- Βρίσκονται εν ζωή οι γονείς σας;

Όχι βεβαίως.

- Πότε ήρθαν στην Ελλάδα;

Ήρθαν το 1922 με τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Ίδρυση και λειτουργία του συλλόγου (μόνο για το Δ.Σ.)

- Ήταν ατομική ή συλλογική η επιθυμία και η προσπάθεια ίδρυσης του συλλόγου;
Πολύ ωραία ερώτηση. Στην Κόρινθο δεν είχε ιδρυθεί, μες στην Κόρινθο σύλλογος παρά μόνο ένα διάστημα το 26' (;) που είχε σαν σκοπό την ικανοποίηση των πάρα πολλών αιτημάτων που είχαν οι πρόσφυγες. Διελύθη, όμως, αυτός ο σύλλογος, ατόνησε και έκτοτε δεν είχε ιδρυθεί ποτέ. Με παρότρυνση του πατρός Νεκταρίου το 88'-89' (;) «Γιατί δεν κάνετε και εσείς έναν σύλλογο όπως έχουν και όλοι οι άλλοι στην Ελλάδα» και τα λοιπά και «Πρέπει να τον κάνετε» μαζετήκαμε μία ομάδα ανθρώπων της συνοικίας και πραγματικά είχε μεγάλη ανταποκρισιμότητα. Θυμάμαι πολύ συγκινητικά ότι έτρεχαν οι ηλικιωμένοι που το έμαθαν να εγγραφούν σαν να έρχονταν στην Πατρίδα (!). Δανείζονταν ο ένας από τον άλλον το χιλιάριο της εγγραφής γιατί θέλαμε να συγκεντρώσουμε χρήματα να αναθέσουμε σε δικηγόρο τη σύνταξη του καταστατικού. Ήταν οπωσδήποτε μία επιθυμία πολλών ανθρώπων αλλά δεν είχε βρεθεί κάποιος να το υλοποιήσει αυτό το πράγμα.

- Ποια ήταν η αφορμή για την ίδρυσή του;

Η παρότρυνση του πατρός Νεκταρίου.

- Συνδέεται με ιστορικά γεγονότα της εποχής;

Όχι. Όπως σας είπα ο πατήρ Νεκτάριος ήταν αυτός που αρχικά έδωσε την ώθηση για την ίδρυση του συλλόγου.

- Υπήρξαν επιρροές από άλλους παρόμοιους συλλόγους;

Η Κορινθία, τουλάχιστον τότε, δεν είχε Μικρασιατικό σύλλογο κανέναν και ελάχιστοι πρέπει να ήταν στην Πελοπόννησο αλλά εμείς δεν τους γνωρίζαμε. Βεβαίως, είχαμε ακούσει για τα μεγάλα σωματεία των Αθηνών, άλλωστε ολόκληρες συνοικίες ήταν προσφυγικές στην Αθήνα αλλά γνωρίζαμε τα σωματεία τα πατριωτικά που υπήρχαν ήδη στην Κορινθία όπως παραδείγματος της Ένωσης Αρκάδων που υπήρχε σωματείο. Κάποια τέτοια σωματεία, της Ένωσης Κορινθίων στην Αθήνα που δρούσε και στην Κόρινθο πολιτιστικά. Δεν είχαμε επιρροές στην περιοχή μας από άλλα προσφυγικά σωματεία. Η επιθυμία και κυρίως αυτό συνέτεινε περισσότερο στην ίδρυσή του για το ότι ουδείς μιλούσε στην Κόρινθο, τότε, για τα προσφυγικά θέματα. Δεν είχε ακουστεί ούτε ιστορικό στοιχείο, ούτε χορός δημόσια και τραγούδια μικρασιατικά ποτέ. Άλλο μες στα σπίτια που ο καθένας γιόρταζε με τον δικό του τρόπο ή έλεγε κάποια πράγματα. Και ο στόχος μας ήταν

αυτός.

- Υπήρξαν επιρροές από συγκεκριμένα άτομα για την ίδρυσή του;

Ήταν ο κύριος Μήτσος ο Σταυρόπουλος ο οποίος και αυτός όταν έμαθε ότι προσπαθούμε να τον κάνουμε μας παρότρυνε θετικά και μετά συνήλθαμε, ας το πούμε, τότε οι πιο νέοι της περιοχής. Ο πατέρας μου, βέβαια, του άρεσε πάρα πολύ η ιδέα, ο κύριος Στέφανος ο Ζαφειριάδης ο θείος μου, ο Καϊλάνης ο Θεοδωράκης, ο Παύλος ο Καράγιωργας, ο Βαγγέλης ο Κληρής. Ήμασταν μια μαγιά από αυτούς τους ανθρώπους ακόμα και ο κύριος Τάρταρης ο Χρήστος ο οποίος δεν είναι Μικρασιάτης αλλά είπε «Να το κάνετε» και λοιπά και ο κύριος Τσάτσαρης, κάποιοι άνθρωποι που ζούσαν εδώ στην περιοχή στα σχολεία και τα λοιπά.

- Συναντήσατε αντιδράσεις στην ίδρυσή του;

Καμία.

- Υπήρξαν υποστηρικτές κατά την ίδρυσή του;

Αρκετοί, μη σας πω όλη τη συνοικία.

- Πώς υποδέχτηκε η τοπική κοινωνία τον σύλλογο;

Πολύ θερμά, πολύ συγκινητικά. Αφού το λέω και τώρα και ανατριχιάζω. Ήταν, σας λέω, σαν να ζύπνησε μέσα τους αυτή η επιθυμία της ένωσης, της αναβίωσης της πατρίδας που ποτέ μέχρι τότε δεν την είχαν.

- Πώς υποδέχτηκε η ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου τον σύλλογο;

Υπήρξε θετική. Πρέπει να το ομολογήσουμε αυτό, ήταν μαζί μας από την αρχή.

- Ποια είναι η σχέση του συλλόγου με τις τοπικές αρχές;

Αγαστές, εξαρχής.

- Υπάρχουν συνεργασίες του συλλόγου με άλλους φορείς; (δήμος, σύλλογοι)

Ναι, ναι, πάντοτε. Έχουμε κάνει άλλωστε και κοινές εκδηλώσεις με πάρα πολλούς συλλόγους της περιοχής μας. Βεβαίως που να έχουν μία συνάφεια, για θέματα ιστορικά. Λόγου χάρη ας πούμε με την Ένωση Κρητών έχουμε κάνει κάποτε για τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Με την Απολλώνια Ακαδημία είχαμε κάνει, είχαμε φέρει ομιλητή, «Τουρκία, ο γίγας με τα πήλινα πόδια». Με τη χορωδία Κορίνθου την οποία είχαμε και καλέσει, είχαμε φέρει ομιλητή τον κύριο Κωστάρα, καθηγητή πανεπιστημίου, Κορίνθιο. Με την Ένωση Κορινθίων, με πάρα πολλούς φορείς.

- Τι μεταβολές υπάρχουν στον αριθμό των μελών από την ίδρυσή του;

Στην αρχή ήταν αυξητικές. Μετέπειτα... σταθεροποιήθηκαν και, μπορώ να πω, τα 15-20 χρόνια αυξάνονταν κατά τον αριθμό που έπαιρναν στο μητρώο αλλά μην ξεχνάμε ότι εν τω μεταξύ πέθαιναν κάποιοι από αυτούς της πρώτης γενιάς που είχαν ήδη εγγραφεί. Επομένως ο αριθμός αυξομειωνόταν και, βεβαίως, τα τελευταία χρόνια είναι πιο βραδύς. Μπορώ να πω και στάσιμος.

- Πού πιστεύετε ότι οφείλονται αυτές;

Προσπαθούμε να το αναλύσουμε. Ίσως και εμείς δεν προπαγανδίζουμε σωστά το θέμα να έρθουμε σε επαφή με τους νεότερους αφενός, αφετέρου και οι νεότεροι δεν έχουν το ενδιαφέρον που είχε και η προηγούμενη γενιά. Ίσως γιατί έχει απομακρυνθεί πια η γενιά η τρίτη από την πρώτη. Έφυγαν η πρώτη γενιά. Δεν έζησαν, δεν ζουν τώρα με τους παππούδες που ήρθαν από τη Μικρά Ασία. Ίσως διότι οι υποχρεώσεις τους οι οικονομικές, οι επαγγελματικές και οικογενειακές δεν τους επιτρέπουν και ίσως διότι πολλοί εξ αυτών που είναι από τον ένα πατέρα Μικρασιάτη ή γενικά προσφυγικής καταγωγής έχουν παντρευτεί άλλους ανθρώπους, έχουν ήδη χωριά και πατρίδες από την άλλη πλευρά και δεν έχουν επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

- Τι προβλήματα αντιμετωπίζει ο σύλλογος; (οργανωτικά ή άλλα)

Πάντα υπάρχουν προβλήματα. Πάντα υπήρχαν και πάντα υπάρχουν. Το οικονομικό βεβαίως είναι το πιο σοβαρό. Όμως μπορούμε να πούμε τα κουτσοκαταφέρνουμε χάρη σε χορηγίες ανθρώπων και φορέων και γι' αυτό ανελλιπώς τα καταφέρνουμε και κάνουμε ένα τριήμερο φεστιβάλ με την επωνυμία «Μικρασιατικά» κάθε Σεπτέμβριο που το θεωρούμε ότι είναι υποχρέωσή μας να το τηρούμε με οικονομική συμμετοχή και οικονομική στήριξη των φορέων της πόλης μας, να είμαστε ειλικρινείς, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού. Ε, άλλα προβλήματα, τα γραφειάκια μας είναι πάρα πολύ μικρά αλλά επειδή ανήκουν σε προσφυγική οικογένεια, εμείς επιδιώκουμε ακόμα και να μείνει διατηρητέο το κτίριο αυτό έστω και αν είναι λιλιπούττειο. Ε, οργανωτικά προβλήματα υπάρχουν γιατί ποτέ δεν επαρκεί ένα διοικητικό συμβούλιο για όλες τις διεκπεραιώσεις που έχει ένας σύλλογος. Πάντα κάποιοι επωμίζονται κάτι περισσότερο, κάποιοι ατονούν, γιατί μην ξεχνάμε αυτή η απασχόληση είναι εθελοντική και γίνεται παράπλευρα με τις υποχρεώσεις που έχει το κάθε μέλος που μπαίνει στο Δ.Σ. Θα ήταν ευχής έργον να είχαμε μια μόνιμη γραμματεία, για μένα, όπως έχουν τα μεγάλα σωματεία, η Ένωση Σμυρναίων, η Εστία και τα λοιπά ή κάποιους εθελοντές απαλλαγμένους από υποχρεώσεις που...

μπορούν και προσφέρουν πιο σοβαρά. Πάντως τα καταφέρνουμε.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;

Έχω την πλέον ακανθώδη θέση. Είμαι πρόεδρος αλλά είμαι από το 84' νομίζω, από το 85' (;) κάτι τέτοιο. Το 89' ιδρύθηκε ο σύλλογος, από το 92' λειτουργεί πλέον με επίσημο καταστατικό. Το 94'. Συγγνώμη το 95'. 94' - 95' νομίζω έγινε η αλλαγή γιατί είχε πλέον αρρωστήσει και ο κύριος Ζαφειριάδης που ήταν πρόεδρος, ο πρώτος πρόεδρος και ο πιο καθοριστικός ως προς την ίδρυση και τη λειτουργία του. Και... μετέπειτα έπεσε αυτός ο ρόλος σε εμένα. Επιθυμώ πάρα πολύ πλέον να βρεθεί ένας νεότερος για να έχει την ορμή και την ενέργεια που χρειάζεται αυτή η θέση και πιστεύω πάρα πολύ στους νέους ότι μπορούν να κάνουν πάρα πολλά πράγματα αρκεί να έχουν χρόνο και μεράκι ιδίως και ένα επίπεδο.

- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;

Ναι, ναι, ναι.

- Συμμετέχετε στις συνεδριάσεις του Δ.Σ.; (μόνο για το Δ.Σ.)

Ναι, ανελλιπώς.

- Με ποια συχνότητα; (μόνο για το Δ.Σ.)

Κανονικά συνεδριάσεις έπρεπε να γίνονται κάθε μήνα, ας πούμε μία, όμως πολλές φορές αυτό το χρονικό διάστημα επιμηκώνεται. Δεν γίνονται ακριβώς στον μήνα, γίνονται όποτε υπάρξει κάποιος ιδιαίτερος λόγος, προκύψει κάποιο πρόβλημα ή μπορεί να γίνεται συχνότερα ανάλογα με το τι παρουσιάζεται. Προ των εκδηλώσεων έχουμε πάντα περισσότερες συναντήσεις, ε, όταν είναι ανάγκη να πάρουμε απόφαση για ένα θέμα που έχει προκύψει, έστω και εκτάκτως θα συνέλθουμε. Κατούσιαν αυτός είναι ο τρόπος λειτουργίας των συμβουλίων.

- Για ποιον λόγο συμμετέχετε στον σύλλογο;

Το θεωρώ καθήκον και υποχρέωση μου να προσφέρω με όποιον τρόπο μπορώ και να βοηθήσω ώστε να μη σβήσουν οι μνήμες από τη Μικρά Ασία και τα γεγονότα εκείνης της εποχής.

- Σας ώθησε κάποιο άτομο ή κάποιο γεγονός να εγγραφείτε σε αυτόν;

Όπως σας είπα, εκτός από τον πατέρα Νεκτάριο, ήταν και ο πατέρας μου και ο θείος μου,

ο κύριος Ζαφειριάδης που διετέλεσε και πρόεδρος. Αλλά και αν δεν ήταν αυτοί, πάλι θα επεδίωκα να είμαι μέλος γιατί πιστεύω ότι το έργο που επιτελεί η Στέγη είναι πολύ σημαντικό.

- Συμμετέχει ολόκληρη η οικογένειά σας σε αυτόν;

Ναι, ναι πάρα πολύ. Ιδιαίτερα ο σύζυγός μου ήταν πολύ θερμός.

- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)

Ως πρόεδρος σε όλες.

- Με ποια συχνότητα;

Στις εκδηλώσεις άπαντες. Στις εκδρομές όποτε μπορούν και όποτε και όσοι μπορούν και ιδίως ο σύζυγος γιατί τα παιδιά εργάζονται και είναι λίγο δύσκολα. Πιστεύω ότι είναι στο πλευρό μου διαφορετικά δεν θα μπορούσα να λειτουργήσω και εγώ.

- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;

Τις προγραμματίζουμε κατ' έτος, μία φορά τον χρόνο, οπότε τις γνωρίζω αρκετά νωρίτερα.

- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;

Εγώ δεν χειρίζομαι τα ηλεκτρονικά δυστυχώς και ντρέπομαι που το λέω! Έχουμε άτομο που τα διαχειρίζεται. Δεν ασχολούμαι καθόλου. Ούτε για προσωπικούς μου λόγους.

- Είστε ικανοποιημένος/η από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;

Κοιτάζτε, πάντα πρέπει να κοιτάζει κανείς να κάνει και κάτι περισσότερο. Αν δεν λειτουργεί έτσι και υπάρχει αυτή η στασιμότητα, τότε δεν πάνε καλά τα πράγματα. Βεβαίως, θα ήθελα να γίνουν ακόμα πολλά πράγματα λόγω χάρη να εγγραφεί η ιστορία, να γραφτεί σε ένα βιβλίο η ιστορία των προσφύγων της Κορίνθου. Να βγουν λευκάματα από τη δράση των 25 χρόνων λειτουργίας, να γίνουν αφιερώματα σε κάποιους ανθρώπους, αν και περιμένουμε να περάσουν λίγα χρόνια ακόμα για να μη φανεί ότι... να χουμε μια απόσταση χρονική, ε, για να αναδείξουμε κάποιες προσωπικότητες της προσφυγικής Κορίνθου. Πάντα υπάρχουν πάρα πολλά πράγματα. Πάντα υπάρχουν πάρα πολλά πράγματα να γίνουν. Να αποκτήσει η Μικρασιατική Στέγη ένα χώρο πιο επαρκή για τη λειτουργία της, να δημιουργηθεί το Μουσείο Μικρασιατικών Κειμηλίων που είναι ο μεγάλος μας στόχος τώρα, αφού καταφέραμε μετά από αγώνες δέκα ετών και στήθηκε το μνημείο των Μικρασιατών προσφύγων. Πάντα υπάρχουν επιδιώξεις και σοβαρές επιδιώξεις, πολύ

σοβαρές επιδιώξεις. Να μην πω οράματα, ε;! Οράματα. Αυτά είναι οράματα.

- Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα άλλα μέλη του συλλόγου;

Πιστεύω ότι είναι καλές γιατί αλλιώς δεν θα λειτουργούσαμε. Έχουμε και τις εντάσεις μας, έχουμε και τις διαφωνίες μας, δεν γίνεται, δεν υπάρχει περίπτωση. Εδώ οικογένεια είμαστε και όλο κάτι δημιουργείται, αλλά στο τέλος τα βρίσκουμε. Τα βρίσκουμε και προχωρούμε και μπορώ να πω ότι χωρίς την... έννοια της θέσης που κατέχει τυπικά στο καταστατικό ο καθένας ή στο βιβλίο πράξεων. Δηλαδή είτε είσαι πρόεδρος είτε γραμματέας, όλοι λειτουργούμε σαν ένα, σαν ίσοι από οποιαδήποτε θέση και αν κατέχει ο καθένας. Αυτά είναι τα τυπικά. Το καταλαβαίνετε αυτό. Με τα υπόλοιπα μέλη πιστεύω ότι οι σχέσεις είναι άριστες. Εισπράττουμε πάρα πολύ αγάπη και αυτό μας δίνει άλλωστε και το κουράγιο να έχουμε αυτή την ενασχόληση γιατί είναι και επίπονη και καταπιεστική πολλές φορές γιατί, επειδή έχουμε δουλέψει και σαν δημόσιοι υπάλληλοι, εκεί εφαρμόζεις το πρόγραμμα. Εδώ πρέπει εμείς να διαμορφώσουμε τα προγράμματα και όλο έχουμε την αγωνία και το άγχος δεν έχουμε κάνει και κείνο, έπρεπε να χουμε κάνει και αυτό, αργήσαμε σ' αυτό, οπότε καταλαβαίνετε ότι είναι καταπιεστικό. Όμως, η αγάπη των συμπολιτών και μελών μας είναι τόσο θερμή που μας ενισχύει πάρα πολύ. Αναγνωρίζουν όλοι και λένε, να και χθες συναντηθήκαμε σε κάποια κηδεία, ότι ο σύλλογος από τότε που ιδρύθηκε έδειξε το πρόσωπο της προσφυγικής Κορίνθου πιο έντονα. Το ήξερε ο κόσμος, ήξερε το γείτονά του, τον συμπέθερό του, τον συνεργάτη του αλλά δεν το είχε δημόσια αναγνωρίσει, δεν το πρόβαλε. Κι αυτό μας το...

- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του; Θα ήθελα να ενταχθούν νέοι άνθρωποι στον σύλλογο και να ενασχοληθούν ενεργά και να προσφέρουν με την ορμή και την ενεργητικότητά τους. Αυτό θα ήταν ευχής έργον.

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Σας μιλούσαν οι γονείς σας για τον τόπο που μεγάλωσαν;

Τα πρώτα χρόνια όχι. Τα πρώτα χρόνια όχι. Ο πατέρας μου περισσότερο. Η μητέρα μου η οποία είχε έρθει επτά ετών κοριτσάκι στην Κορινθία και έβγαλε το δημοτικό σχολείο σε ένα χωριό της Κορινθίας που είχαν τοποθετήσει τον πατέρα της ως ιερέα- γιατί ήρθε ιερέας από κει-, ζυμώθηκε με τα ήθη και έθιμα του χωριού, με τους χορούς, με τα τραγούδια και δε θυμόταν από το χωριό της τίποτα. Απλώς πιο πολλά από την πλευρά εκείνη έχω ακούσει, από τον παππού και τη γιαγιά. Ο πατέρας μου, βεβαίως, θυμόταν, είχε και τρομερή μνήμη

και πολύ ωραία αφήγηση, θυμόταν πάρα πολλά για την πατρίδα του τα οκτώ χρόνια που έζησε στην Κωνσταντινούπολη και τα μετέπειτα της Αλεξανδρουπόλεως αλλά αυτά... δεν μας μιλούσανε ως ότου μεγαλώσαμε και άρχισαν να μιλούν.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;

Απολύτως. Απολύτως. Αυτός είναι και ο στόχος του άλλωστε, να διατηρηθεί η ιστορική μνήμη και να προβληθεί και να διασωθεί κυρίως γι' αυτό και κάποιες... στην αρχή ειδικά περιήλθαμε όλους τους γέροντες από 80 ετών και άνω, 85, και κρατήσαμε μαρτυρίες.

- Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Με το να έχουμε ιδρύσει χορευτικά τμήματα παραδοσιακών χορών φυσικά και από όλη την Ελλάδα αλλά κατά κύριο λόγο από διάφορες περιοχές της Μικράς Ασίας, απ' το να γίνονται διαλέξεις και βιβλιοπαρουσιάσεις σχετικές με την εκεί ζωή των Ελλήνων τα προηγούμενα χρόνια, με την Καταστροφή, τη διάσωση, με την προσφυγιά και την εγκατάσταση και το τι προσέφεραν οι πρόσφυγες στην κυρίως Ελλάδα, τι κουβάλησαν μαζί τους. Αυτά όλα γίνονται επί σειρά ετών, 25 ετών, με εξειδικευμένους ομιλητές και Μικρασιατικής καταγωγής αλλά και άλλες προσωπικότητες που έχουν ασχοληθεί ειδικά με αυτά τα θέματα. Και πιστεύω ότι έχουμε συμβάλει σε αυτό γιατί πρέπει να πω ότι ακροατήριο είναι πολλές φορές και οι προσφυγικής καταγωγής Κορίνθιοι αλλά και οι υπόλοιποι Κορίνθιοι.

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Είναι... ο χαμένος παράδεισος ως το πούμε. Το λέω κι ανατριχιάζω κιόλα. (συγκινείται) Και επειδή είναι χαμένος, είναι και λίγο ουτοπικός. Τα βλέπεις όλα ότι σου λείπει ένας ονειρεμένος τόπος, ότι όλα εκεί ήταν υπέροχα, ότι όλα εκεί ήταν πιο πολύ ελληνικά από την κυρίως Ελλάδα που μπορεί να είναι και έτσι αλλά μπορεί και να μην είναι ακριβώς. Όντως, είναι άλλωστε ιστορικά επιβεβαιωμένο ότι αυτή η περιοχή από την αρχαιότητα ακόμη ήταν ελληνικότερη, έχει προσφέρει πολλά όχι μόνο στον ελληνικό πολιτισμό, δια του ελληνικού πολιτισμού και στον ευρωπαϊκό πολιτισμό σαν ιωνικός πολιτισμός. Επομένως, σημαίνει πάρα πολλά πράγματα για εμάς και σημαίνει και την υποχρέωση ότι πρέπει συνεχώς να προβάλλουμε αυτόν τον πολιτισμό. Όχι για εγωιστικούς λόγους αλλά για την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Ναι, ναι, το πιστεύουμε. Το πιστεύουμε και με τις εκδηλώσεις που κάνουμε, σας λέω, και με τις εκθέσεις που γίνονται πάντα με τη συμπαράσταση και άλλων συλλόγων μεγαλύτερων της Αθήνας και τα λοιπά και με τα δρώμενα... χορευτικά παραδοσιακά. Δηλαδή έχουμε, εκτός από την ιστορία και την παράδοση με συνεργασία με άλλους συλλόγους από όλη την Ελλάδα που έχουμε φέρει και διαμορφώνεται όντως μία θετικότερη αντίληψη περί... «Αλήθεια!» μου λένε πολλές φορές εδώ Κορίνθιοι, άνθρωποι επιπέδου, μορφωμένοι, «Δηλαδή αν εγένοντο αυτά τα πράγματα εκεί στη Μικρά Ασία προ του 22', εμείς εδώ τι κάναμε;»

- Έχετε διατηρήσει έθιμα και παραδόσεις από τη Μικρά Ασία;

Όλα τα σπίτια τα χουν διατηρήσει. Βεβαίως προσαρμόστηκαν με την εδώ νοοτροπία και ζωή αλλά τα κουβάλησαν αυτά πράγματι μέσα στις οικογένειές τους.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση;

Έτσι θέλουμε να πιστεύουμε. Δεν ξέρω. Καλό θα ήταν γι' αυτό να ρωτούσατε Κορινθίους.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Πέρα από την καταγωγή είναι οι μνήμες, είναι η ιστορία, είναι τα έθιμα, είναι οι παραδόσεις, είναι ο τρόπος του σκέπτεσθαι, η νοοτροπία γενικά η οποία καμιά φορά ήταν... όχι καμιά φορά, ήταν κάπως διαφορετική από της κυρίως Ελλάδας.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό;

Ναι, βεβαίως, βεβαίως. Είναι ένα ζαναζωντάνεμα παρότι, ας πούμε, συνοριακά είναι πεθαμένο πλέον αυτό το πράγμα, νεκρό αλλά είναι η Ζώσα Πατρίδα ένας σύλλογος. Άλλωστε αυτό το σκοπό έχουν και οι σύλλογοι οι απανταχού.

- Έχετε επισκεφθεί τον τόπο καταγωγής των γονέων σας;

Ναι, και σ' αυτό χάρη στο σύλλογο και σ' αυτό πρωτοστάτησε ο σύλλογος. Έχει κάνει πάρα πολλά ταξίδια στις Πατρίδες. Κωνσταντινούπολη υπήρξε το επίκεντρο αρκετές φορές, όχι αποκλειστικά μόνο αλλά και από τις διάφορες διαδρομές μας προς τη Μικρά Ασία, τα παράλια αρκετές φορές προς το Αιγαίο γιατί η πλειονότητα των προσφύγων της περιοχής κατήγγο από την Ιωνία κυρίως, την περιοχή της Ερυθραίας κατά κύριο λόγο, Βιθυνία το δεύτερο πληθυσμιακό κομμάτι απάνω απέναντι από τη Μικρά Ασία, Νικομήδεια, εδώ λέγονται Νικομηδειώτες. Και μετέπειτα έχουμε κάνει και δύο διαδρομές, μία στον Πόντο και μία προς τα νότια παράλια της Μικράς Ασίας και Καππαδοκία δύο φορές. Αρκετά, δηλαδή, και βέβαια αυτή η επιθυμία δεν παύει ποτέ. Ήδη έχουμε πάλι προτάσεις από

πολλούς της πόλης μας να ξαναπάμε γιατί οι δικές μας οι εκδρομές δεν είναι τουριστικές. Δεν είναι τουριστικές. Δεν πάμε στην Τουρκία, πάμε στην πατρίδα μας. Ανακαλύπτουμε τα στοιχεία εκείνα που είναι ακόμα ζωντανά εκεί. Οντως είναι ζωντανά και το λέω αυτό... ασ πούμε ότι, και επαινώντας τους άλλους γείτονες γιατί τα διατήρησαν. Είναι όντως, πραγματικά, είναι μαγικά αυτά τα ταξίδια, ανακαλύπτουμε τους ελληνικούς χώρους, τις εκκλησίες, συνοικίες ολόκληρες οι οποίες έχουν απομείνει ανέπαφες. Ε, τι να σας πω;! Δηλαδή και εκτός αυτών διατηρούνται αλληπάλληλες περίοδοι ιστορίας από τα μνημεία που διασώζονται, από την αρχαιότητα, από το Βυζάντιο, από την εποχή της Τουρκοκρατίας που ήταν οι άνθρωποι εκεί υπόδουλοι και αυτό το πράγμα σε γεμίζει, λες «Βρε παιδί μου, να την! Ήρθα εδώ στην πατρίδα μου!». Μερικοί έχουν βρει ακόμα και τα σπίτια τους.

- Αισθάνεστε πρόσφυγας;

(εκπνοή) Μια ερώτηση πολύ απρόβλεπτη και δύσκολη. Ε, μεγαλώσαμε μπορώ να πω με αυτό το στίγμα του πρόσφυγα. Τώρα το θεωρώ ότι μάλλον είναι έπαινος, ότι είναι τίτλος τιμής όπως έλεγε και ο Νεοκλής ο Σαρρής. «Τα πρώτα χρόνια», λέει, «οι φοιτητές μου δεν ανέφεραν καν από που ήταν και προσπαθούσαν να δικαιολογήσουν και κάποιο επίθετο αν ήταν εμφανές. Τώρα όμως», λέει «τα τελευταία χρόνια κατάλαβαν οι άνθρωποι και είναι τίτλος τιμής». Το λέω με πολλή χαρά.

- Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά;

Είναι πάρα πολύ έντονη, αρκεί να σας πω ότι κάποια μέλη ηλικιωμένα ειδικά ιδιαίτερα στην περίπτωση της Κύπρου που συνέβησαν και ήρθαν και εδώ στην Ελλάδα πολλοί Κύπριοι, οι άνθρωποι να σταθούν στα πόδια τους, άκουσαν ότι έγινε προσφυγιά και κατέβασαν από τους γιούκους ρούχα και μάζευαν από τις ντουλάπες να βοηθήσουν τους πρόσφυγες γιατί είχαν υποστεί οι άνθρωποι. Ή όταν έγινε στη Γιουγκοσλαβία ο πόλεμος, οι βομβαρδισμοί και οι σφαγές από δώ από την Κόρινθο γέμισαν φορτηγά και από τους εντοπίους βεβαίως Κορινθίους και από τους πρόσφυγες να βοηθήσουν τους πρόσφυγες. Είναι αυτή η πληγή, ξέρετε, έχει χαραχτεί πάρα πολύ βαθιά στη μνήμη των οικογενειών και είναι πιο ευαίσθητοι νομίζω.

- Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του;

Δεν ξέρω αν έπρεπε να ρωτήσετε εμάς γιατί εμείς τις διοργανώνουμε να μη φανεί ότι λιβανίζουμε τα γένια μας που λέει. Πιστεύω ότι είναι κάποιου επιπέδου, ότι μας αφήνουν πολύ θετικές εντυπώσεις. Οι ομιλητές που έρχονται είναι πάντοτε προσεγμένα αξιόλογοι. Ο καθένας συμπληρώνει και κάτι άλλο που δεν το έχουμε ακούσει άλλη φορά.

Προσπαθούμε, αν είναι δυνατόν, να γίνεται έρευνα για τα θέματα που μας ενδιαφέρουν άλλο αν συμφωνούμε πάντα ή όχι με τις απόψεις τους και όλοι καταφάσκουν στο τέλος ότι οι πρόσφυγες ενίσχυσαν τον εθνικό κορμό της Ελλάδος ως προς την ομοιογένεια του πληθυσμού και τελικά ωφέλησαν την Ελλάδα. Οπότε πιστεύω ότι είναι θετική η ανταπόκριση.

- Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;

Ε, ναι. Αλλιώς δεν θα ασχολούμεθα. Δεν είναι πάρεργο ούτε να περνάμε την ώρα μας, ούτε κοσμική συγκέντρωση. Είναι επίπονη.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;

Προσπαθούμε να είναι πάντα ένα σημείο αναφοράς για τις Χαμένες Πατρίδες, να μην αποκοπούν από αυτές και κυρίως να μην ξεχάσουν. Αυτό το σκοπό έχουν, άλλωστε, και όλες οι εκδηλώσεις μας.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;

Νομίζω σας ανέφερα ότι μέχρι την ίδρυση του συλλόγου στην Κόρινθο δεν γινόταν αναφορά για τους Μικρασιάτες κατοίκους και την κληρονομιά τους. Ε, ο σύλλογος έκανε ευρέως γνωστά αυτά τα πράγματα και το θεωρούμε κατόρθωμά μας.

- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;

Ναι, ναι, ναι, απολύτως. Και να σας πω κάτι. Όχι μόνο των Μικρασιατών. Ως προς την... πως να το πω, το να μάθει καλύτερα ο ελληνικός κόσμος, η Ελλάδα, οι Έλληνες, οι σύγχρονοι Έλληνες, οι νεότεροι Έλληνες την ιστορία τους, γιατί και η Μικρασιατική ιστορία κατ' εμέ είναι κομμάτι της ελληνικής ιστορίας. Επομένως, η συμβολή δεν είναι μόνο ως προς τους πρόσφυγες να μην ξεχάσουν την ιστορία τους. Τώρα πλέον δεν υπάρχουν πρόσφυγες και ντόπιοι, είμαστε όλοι ίδιοι αλλά το να μάθουν και οι νεότερες γενιές τι ακριβώς συνέβη εκεί.

- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τα παιδιά σας ή και για τις επόμενες γενεές;

Είναι σοβαρός. Πιστεύουμε είναι η διατήρηση της ιστορικής μνήμης, όχι αλτρωτισμών και η Μεγάλη Ιδέα, να πάμε να πολεμήσουμε και μίσος με τους γείτονες γιατί η φιλία και η ειρήνη είναι σημαντικά πράγματα αλλά με αλληλοσεβασμό της ιστορίας του κάθε έθνους και η διατήρηση της ιστορικής μνήμης και στις νεότερες γενιές γι' αυτό και μας

επισκέπτονται και αρκετά σχολεία ή μας έχουν πάρει και έχουμε μιλήσει στον χώρο τους. Έχουν καταλάβει τους άξονες πάνω στους οποίους κινούμεθα. Είναι, βέβαια, λίγο δύσκολα τα πράγματα γιατί το όλο κλίμα είναι εντελώς διαφορετικό από τα προηγούμενα χρόνια. Από τη μια πλευρά υπήρξε η υπερκαταναλωτική κοινωνία που αποπροσανατόλισε τους ανθρώπους από κάποια στοιχεία υγιή που έπρεπε να μαθαίνουν οι νεότεροι, από την άλλη πλευρά επήλθε τώρα η κρίση τα τελευταία χρόνια που και πάλι οι νέοι έχοντας μεγάλη ανασφάλεια για το μέλλον τους ίσως δεν δίνουν την πρέπουσα σημασία, ίσως δεν την μαθαίνουμε εμείς από τα σχολεία, από τις οικογένειες ή από τον περίγυρο τι πρέπει ακριβώς να μάθουν τα παιδιά. Εμείς όμως πρέπει να προχωρούμε και να συνεχίζουμε τις προσπάθειές μας όσο ταπεινές και αν είναι αυτές με όποιο τρόπο θεωρούμε εμείς πιο ήπιο αλλά πιο συνεχή και επίμονο κάτι να μένει στα παιδιά και πιστεύω ότι τελικά δεν πάει χαμένο τίποτα.

- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;

Θέλω να πω ακόμα ότι θεωρώ πολύ σημαντικό και ελπιδοφόρο το ότι τα τελευταία χρόνια αφενός γράφονται πάρα πολλά βιβλία για τα μικρασιατικά θέματα, τα προσφυγικά θα λέγαμε, γιατί όταν λέμε μικρασιατικά είναι και της Ανατολικής Θράκης, Κωνσταντινουπόλεως και τα λοιπά και κυρίως ότι υπάρχουν νεότεροι ερευνητές, πάρα πολλοί και σοβαροί άνθρωποι, και από συλλόγους αλλά και με διδακτορικά, με μεταπτυχιακά και με ειδικές έδρες. Αυτό το θεωρώ πάρα πολύ σοβαρό και πιστεύω ότι αυτό θα βοηθήσει πάρα πολύ στην έρευνα και στην ιστορία της προσφυγικής μνήμης. Όπως και εσείς και σας συγχαίρω ιδιαίτερα. Και σας αναθέτουμε εν πολλοίς μαζί με άλλη μια ομάδα που θα τη βρούμε μαζί σας και τη συγγραφή της προσφυγικής Κορίνθου.

- Σας ευχαριστώ πολύ.

2. Απομαγνητοφώνηση: Γ.Ι.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 2

Ημερομηνία: 16-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (οικία ερωτώμενου)

Διάρκεια: 30'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

Η ηλικία μου, είμαι 79 ετών.

- Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (έγγαμος, άγαμος, τέκνα, αδέρφια)

Παντρεμένος, με τρεις γιους. Έχω τέσσερα εγγονάκια, δύο κορίτσια και δύο αγόρια.

- Που μεγαλώσατε;

Μεγάλωσα στο Συνοικισμό της Κορίνθου.

- Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω βγάλει το δημοτικό μόνο. Στη συνέχεια... πήγα στην Αθήνα για να με σπουδάσει ένας θείος μου, ήταν τυπογράφος, έγινα και εγώ τυπογράφος οπότε μείναν οι σπουδές πίσω.

- Τι επαγγέλλεστε;

Τυπογράφος όχι όλα τα χρόνια γιατί ένα διάστημα ήρθα στην Κόρινθο μέχρι να πάω στο στρατιωτικό. Μετά το στρατό ένα χρόνο ακόμα δούλεψα. Μετά πήγα στην Ολλανδία, εκπαιδύτηκα στην πορσελάνη ένα χρόνο κι όταν γύρισα ήταν η οικοδομή στο φουλ και έγινα οικοδόμος γιατί δεν είχε πέραση η τυπογραφεία πολύ.

- Βρίσκονται εν ζωή οι γονείς σας;

Τότε ήταν εν ζωή, τώρα όχι.

- Ποιος ήταν ο τόπος καταγωγής των γονέων σας;

Η μητέρα μου ήταν από τη Νικομήδεια και ο πατέρας μου από τα Καράμπουρνα της Μικράς Ασίας.

- Πότε ήρθαν στην Ελλάδα;

Το 22' ήρθανε όλοι. Στην αρχή, όπως λέγανε, μένανε σε παράγκες κάτω στο 2^ο σχολείο, κει στο ποτάμι, και μετά ήρθανε στο Συνοικισμό που ήτανε ένας ξερότοπος με αγκάθια και... άγονος τόπος και τους δώσανε κάποια οικόπεδα και ξεκινήσανε κάτι να φτιάζουνε.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;

Αυτή τη στιγμή δεν είμαι. Υπήρξα μέλος του Διοικητικού, ήμουν ταμίας και... δύο διετίες

ήμουνα. Στη συνέχεια έμεινα μόνο στο... οικονομικό μέρος και, πως λένε, ξέχασα το... Είναι όπως βγαίνουν τα μέλη στην αρχή... και μετά είναι η... εκλεκτική επιτροπή. Αυτό είναι που ξεχνάω λέξεις.

- Πόσα χρόνια βρίσκεστε σε αυτή τη θέση/είστε μέλος;

Μέλος είμαι από την αρχή.

- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;

Ναι, ναι, ναι. Βέβαια, βέβαια. Πάντοτε.

- Για ποιον λόγο συμμετέχετε στον σύλλογο;

Επειδή οι γονείς μου ήταν Μικρασιάτες και ο σύλλογος έγινε όχι σαν χόμπι από αυτούς που σκέφτηκαν να τον ιδρύσουν αλλά σαν ανάγκη να συσπειρώσουν τους Μικρασιάτες και ύστερα να τους οργανώσουν σε συγκεντρώσεις που θα... που κάνανε. Φέρνανε ειδικούς επιστήμονες και τους ενημέρωναν γύρω από θέματα της Μικρασίας, πως δηλαδή ήτανε τότε οι Έλληνες στη πατρίδα τους, πως ζούσαν με τους Τούρκους αρμονικά, πως στη συνέχεια οι Τούρκοι... συμβουλευμένοι από κάποιον συνταγματάρχη, Λίμαν Φον Σάντερς τον λέγανε, τους είπε ότι κινδυνεύουνε αν δεχτούνε επίθεση από τη Δύση και πρέπει να ξεκαθαρίσουν απ' τα παράλια τους ορθόδοξους Έλληνες και άρχισαν οι καταπιέσεις, οι διωγμοί, μεγάλοι φόροι. Είχανε κάνει και τα τάγματα εργασίας και διώγναν τη νεολαία εκεί για να μην έχουνε εμπόδια μέσα στη πατρίδα και αποφάσισαν οι Έλληνες μετά, ο ελληνικός στρατός μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο πήρε την άδεια να επέμβει και στη Μικρασία για να τους απαλλάξει από αυτά τα δεινά των Τούρκων και όλα αυτά στη συνέχεια έφεραν την Καταστροφή. Και... οι γονείς μας που ήρθαν εδώ δεν είχανε χρόνο να καθίσουνε να μας πουνε εμάς το τι γινόταν γιατί δινόταν ο αγώνας της επιβίωσης τότε, πως να ξαναστήσουνε το σπίτι τους από το μηδέν και δουλεύανε από νύχτα σε νύχτα οπότε... ούτε ηλεκτρικό είχαμε τότε, σε μία λάμπα εκεί θα... Μ' αυτή τη λάμπα θα διαβάσουμε, θα γράψουμε, θα κεντήσουν οι γυναίκες, θα μαγειρέψουν. Κάτι γκαζοντενεκέδες τους κάνανε φουφούδες με λάσπη και τουβλάκια και εκεί ήταν η φωτιά που ζεσταινόμασταν με κάρβουνα από το σταθμό που φέρναμε και τέτοια πράγματα. Λοιπόν, αφού δεν είχαν αυτοί τον χρόνο να μας ενημερώσουν, προσπαθήσαμε από ανθρώπους που ήταν σε καλύτερη κατάσταση, γιατί υπήρχαν και άνθρωποι που ήρθαν και με λεφτά από εκεί γιατί έφυγαν πιο μπροστά, πριν το 22', και... αυτοί... είπανε πολλά πράγματα. Ύστερα υπήρξαν συγγραφείς και Έλληνες και ξένοι που όλη την κατάσταση πως ήταν πριν, μετά, την είχαν γράψει σε βιβλία, την είχαν διδαχθεί σε πανεπιστήμια οπότε τους καλούσαμε σαν Μικρασιατική Στέγη σε

αίθουσες ή και σε υπαίθριους χώρους ακόμα και μας μιλούσανε πως ακριβώς είχαν τα πράγματα τότε, τι έφταιζε και έγινε η Καταστροφή, πως ήρθαν οι Έλληνες μετά την Καταστροφή, πως τους υποδεχτήκανε οι ντόπιοι και στη συνέχεια πως... ξεκίνησαν να στήνουν το βίός τους. Λοιπόν, όλα αυτά τα πράγματα τα λέγανε για να ενημερώσουν τον κόσμο αλλά όμως δε σταθήκανε μόνο εκεί. Θέλησαν... να φτιάξουνε εκτός από τον τομέα ενημέρωσης και άλλους τομείς όπως ήτανε το χορευτικό, τα τραγούδια της πατρίδας τα παραδοσιακά, ενδυμασίες που τις ράβουν μόνες τους, κεντήματα..., διάφορα δρώμενα παραδοσιακά τότε, θέλησαν να τα αναβιώσουν και στον τόπο μας για να ξέρουμε πως ζούσαν τότε. Ε, όλα αυτά μας συγκινούν και μας κάνουν να θέλουμε να είμαστε στο σύλλογο, να ενημερωνόμαστε και, αν μπορούμε να προσφέρουμε κι εμείς ό,τι μπορούμε, να το κάνουμε.

- Σας ώθησε κάποιο άτομο ή κάποιο γεγονός να εγγραφείτε σε αυτόν;

Είδα ότι, όταν τα παιδιά μου ήταν στο σχολείο, χρειάστηκε να γίνει ένας σύλλογος γονέων και κηδεμόνων για να αντιμετωπιστούν κάποιες καταστάσεις, κάποια μικροέξοδα, τζάμια, σόμπες και λοιπά, γενικά θέρμανση και καθαριότητα γιατί τότε είχανε μια καθαρίστρια η οποία ήτανε... είχε αρρωστήσει, ήταν κατάκοιτη και δεν μπορούσαν να διορίσουν κι άλλη και έπρεπε ο σύλλογος να βρίσκει λεφτά για να πληρώνουμε άλλη καθαρίστρια για να καθαρίζει το σχολείο και είδα ότι ό,τι κάνεις με τη συμμετοχή πολλών ατόμων είναι εύκολο και έχει χρησιμότητα. Ε, αυτή η ενασχόλησή μου μου άρεσε και στη συνέχεια πήγα στο θεατρικό όμιλο που με ζήτησανε κι εκεί. Ε, πρόσφερα κι εκεί ό,τι μπορούσα, τους έκανα σκηνικά και λοιπά και μετά έμαθα και για τη Μικρασιατική Στέγη που θέλαν να ιδρύσουνε. Ήμουν κι εγώ από τα πρώτα άτομα που βρέθηκα στο χώρο εκεί και, αφού είχα πλέον την επιθυμία να μπορώ να προσφέρω, γράφτηκα και στη συνέχεια είδα πόσο πολύ ανέβηκε ο σύλλογος.

- Συμμετέχει ολόκληρη η οικογένειά σας σε αυτόν;

Είναι γραμμένος και ο Μάρκος και ο Σάββας και η νύφη μου η Ιωαννίδου και λοιπά. Παρακολουθούν τα Μικρασιατικά αλλά τώρα τελευταία πριν τέσσερις μήνες ο ένας ο μικρός με την οικογένειά του πήγε στη Σουηδία οπότε τώρα θα στέλνω εκεί την εφημερίδα να μαθαίνει τα νέα. Ο μεγάλος έρχεται. Τα μικρά δεν έρχονται. Καμιά φορά παίρνω εγώ τις μικρές.

- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)

Τώρα πλέον, επειδή είμαι μεγάλος γιατί στις αρχές τα είχα αναλάβει σχεδόν όλα ό,τι ήτανε χειρωνακτικές εργασίες τα έκανα εγώ αλλά τώρα που δεν μπορώ να σηκώνω βάρη και λοιπά γιατί έχω και διάταση ανευρύσματος και δεν πρέπει να κουράζομαι πολύ, τώρα ό,τι με θέλουνε να τους προσφέρω, χωρίς βαριά πράγματα, πηγαίνω και βοηθάω. Τις εκδηλώσεις τις παρακολουθώ όλες και μ' αρέσουνε και τους δίνω συγχαρητήρια πάντοτε.

- Σε ποιες ναι και σε ποιες όχι;

Όταν είναι εκδηλώσεις όπως είναι τσάγια που είναι μόνο γυναίκες ή κάτι άλλα που δεν είναι για άντρες φυσικά δεν πηγαίνω γιατί θα είμαι μόνος μου και δεν είναι...

- Με ποια συχνότητα;

Πάντοτε πηγαίνω, πάντοτε πηγαίνω όποτε γίνεται εκδήλωση είμαι εκεί. Και ό,τι μπορώ κάνω. Πάντοτε.

- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;

Ο σύλλογος στέλνει προσκλήσεις σε όλα τα μέλη του γιατί έχει πάρα πολλά μέλη. Είναι ένας από τους μεγαλύτερους συλλόγους στην Κορινθία. Και αν δεν έρθει η πρόσκληση πάλι υπάρχει η δυνατότητα γιατί ο σύλλογος δίνει την εντολή και στον ιερέα της εκκλησίας ο οποίος ενημερώνει πάλι για τις εκδηλώσεις. Οπότε δεν υπάρχει περίπτωση να μην το μάθουμε. Και μεταξύ μας που συναντιόμαστε τα μέλη ενημερωνόμαστε πάλι για τις εκδηλώσεις.

- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;

Το ξέρω ότι έχει αλλά επειδή δεν ξέρω ακόμα να μπαίνω στο Facebook, δεν είμαι μέλος.

- Είστε ικανοποιημένος από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;

Στο σημείο αυτό θα πρέπει όχι να κάνω παρατήρηση αν δεν κάνει κάτι σωστό ή να κάνει και κάτι άλλο γιατί ήδη κάνει πάρα πάρα πολλά. Κανένας σύλλογος δεν κάνει ό,τι κάνει η Μικρασιατική Στέγη. Οι περισσότεροι σύλλογοι αρκούνται σε μια εκδήλωση τον χρόνο. Η Μικρασιατική Στέγη έχει πάρα πολλές εκδηλώσεις. Εκτός από εκδηλώσεις που να ενημερώνει τον κόσμο, έχει τα χορευτικά, έχει τη γιορτή της μάνας, τη γιορτή του πατέρα, έχει τις εορτές... τις εκδηλώσεις μνήμης, τριήμερες εκδηλώσεις κάθε Σεπτέμβρη που κάνει και μετά έχει εκδρομές, θεατρικές παραστάσεις παρακολουθούνε... και διάφορες άλλες δραστηριότητες. Όπως είπαμε τσάγια... βιβλιοπαρουσιάσεις, εφημερίδα εκδίδει η Μικρασιατική Στέγη όπου εκεί γράφω και εγώ. Γράφω διάφορα ποιηματάκια, διάφορα άλλα κομμάτια καθημερινά.

- Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα άλλα μέλη του συλλόγου;

Όλοι στην περιοχή, η πλειοψηφία, είναι Μικρασιάτες και η σχέση μας είναι με όλους καλή γιατί κακά τα ψέματα έναν άνθρωπο, όπως και οι γονείς μας όχι μόνο τους συγγενείς αλλά και τους συγχωριανούς τους έβλεπαν σαν δικούς τους ανθρώπους, και αυτή η αγάπη συνεχίζει να υπάρχει και σήμερα. Επειδή έχουν έρθει στην περιοχή μας από διάφορα χωριά κοντινά της Κορίνθου λόγω των εργοστασίων που έχουμε εδώ κοντά και για να μην έρχονται από τα χωριά τους στο εργοστάσιο, νοικιάζανε εδώ κοντά για να είναι πιο κοντά στη δουλειά τους και έτσι έχουμε πλέον γίνει πολλοί. Και Αλβανοί πολλοί έχουν έρθει. Γι' αυτό όταν βλέπουμε δικούς μας ανθρώπους είναι διαφορετική η αντιμετώπιση. Όχι ότι υπάρχει ρατσισμός για τους άλλους. Σαν μια οικογένεια, έτσι τους βλέπουμε.

- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του; Όχι γιατί κάνει πάρα πολλά. Θα έλεγα να κάνει και λιγότερα γιατί κουράζονται πάρα πολύ τα άτομα και αυτή τη στιγμή υπάρχουν μόνο γυναίκες και πως τα καταφέρνουν... (;) γιατί και τα οικονομικά είναι δύσκολα, δεν υπάρχουν πλέον τα λεφτά που δίνανε η νομαρχία, ο δήμος και άλλες υπηρεσίες κρατικές. Τώρα όλα αυτά κοπήκανε και πρέπει να αντιμετωπίζει από μόνος του ο σύλλογος και έτσι κάνει τις εκδρομές, τα θέατρα για να βάζει δυο ευρώ παραπάνω στο εισιτήριο. Και απ' την άλλη κοιτάζει από αυτούς που έχουν τα πούλμαν να παίρνουνε λιγότερο και ό,τι κερδίζει αντιμετωπίζει τα έξοδά του.

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Σας μιλούσαν οι γονείς σας για τον τόπο που μεγάλωσαν;

Αυτό το είπα από την αρχή, ότι δεν είχαν τον χρόνο. Και να θέλανε δεν είχαν χρόνο καθόλου.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;

Μα οπωσδήποτε. Όσα έχω μάθει, τα έχω μάθει από τον σύλλογο και από το ενδιαφέρον που με έκανε να δείξω σε βιβλία τα οποία διάβασα και ενημερώθηκα και ακόμα ενημερώνομαι. Ό,τι πέφτει στην αντίληψή μου το διαβάζω.

- Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Με τις ομιλίες, με την εφημερίδα, με τις εκδηλώσεις, με όλα αυτά.

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Η Μικρά Ασία ήταν η πατρίδα των γονιών μου και των παππούδων μου αλλά από ό,τι διάβασα και ξέρω όπως τώρα ο Ερντογάν λέει ότι η πατρίδα της καρδιάς μου είναι τα Δωδεκάνησα και φτάνουν μέχρι και τη Συρία πάνω έτσι και εμείς ξέρουμε ότι ο Μέγας Αλέξανδρος είχε φτάσει μέχρι την Ινδία. Επομένως, και η πατρίδα της καρδιάς μας να πούμε ότι είναι η Ινδία; Δεν θα το κάνουμε αυτό. Απλά η πατρίδα των γονιών μας ήταν αυτή και ότι τη Μικρά Ασία την κατείχαν οι Έλληνες από τους Ίωνες και έχουνε μαρτυρίες τα αγάλματα και τα κτίρια που υπάρχουν με ελληνικές επιγραφές αυτό μαρτυρεί την ελληνικότητα που είχε η Μικρά Ασία πριν από τους Τούρκους. Πρώτα ήταν Έλληνες και γι' αυτό τη θεωρώ ελληνική όπως και την Κωνσταντινούπολη ξέρουμε ότι ήταν ελληνική.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Ε βέβαια, γιατί φέρνει ομιλητές και επιστήμονες που τα γνωρίζουν πολύ καλά τα πράγματα και γι' αυτό πηγαίνουμε και στις εκδηλώσεις για να μαθαίνουμε πως ακριβώς έγιναν τα γεγονότα.

- Έχετε διατηρήσει έθιμα και παραδόσεις από τη Μικρά Ασία;

Στις αρχές μπορώ να πω όσο ο κόσμος ήταν φτωχός η ανέχεια τον έκανε να προσφεύγει σε τέτοια... αυτά... παλιές συνήθειες. Τότε δεν υπήρχαν, περιορισμένα τα οικόπεδα με μαντρότοιχους και λοιπά. Υπήρχε ένα σπίτι και γύρω γύρω ήτανε όλο αλάνα που επικοινωνούσε με όλα τα άλλα σπίτια οπότε τις συνήθειες που είχαν στην πατρίδα τους τις συνέχιζαν. Ε, μετά ο πολιτισμός έφερε άλλα πράγματα και εμείς που γεννηθήκαμε μέσα στον ελληνικό χώρο πλέον ακολουθούσαμε ό,τι βλέπαμε και απ' τους γονείς και από τους ντόπιους και εκσυγχρονιζόμασταν πλέον και από αυτά που διαβάζαμε, που βλέπαμε, γενικά, και έχουμε φτάσει σε ένα άλλο επίπεδο. Δεν διατηρούμε όλες τις παραδόσεις. Μόνο ηθικές, πολιτιστικές, τέτοιες παραδόσεις διατηρούμε τις παλιές.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση;

Βέβαια, βέβαια. Οπωσδήποτε συμβάλλει.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Πέρα από την καταγωγή, εγώ δεν έχω πάει στη Μικρά Ασία γι' αυτό μόνο νοητά, έτσι, μπορώ να την επισκεφτώ.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό;

Ο σύλλογος είναι γιατί και με τις παραδόσεις που προσπαθεί να διατηρήσει, με τις φορεσιές,

με τους χορούς, με τα τραγούδια, με τις εκδηλώσεις μνήμης, με όλα αυτά που κάνει μας συνδέει με τη Μικρά Ασία, με την πατρίδα των γονιών μας.

- Έχετε επισκεφθεί τον τόπο καταγωγής των γονέων σας;

Όχι, εγώ δεν έχω πάει. Ο σύλλογος, όμως, κάνει εκδρομές και πηγαίνει. Μέχρι πέρσι πήγαινε κάθε χρόνο ανελλιπώς. Από τότε που άρχισαν οι τρομοκρατικές ενέργειες στην Τουρκία και υπάρχει ο φόβος να συμβούν απρόσμενα πράγματα, σταμάτησαν να πηγαίνουν.

- Αισθάνεστε πρόσφυγας;

Εγώ όχι μόνο αισθάνομαι αλλά το θεωρώ τιμή μου και καμάρι μου που είμαι πρόσφυγας γιατί τώρα έχουνε καταλάβει και οι ντόπιοι πόσο σημαντικοί γι' αυτούς ήτανε οι πρόσφυγες γιατί ήτανε πολύ πιο προχωρημένοι σε όλα από τους ντόπιους. Ακόμα και στην κουζίνα και στην εργασία και στον πολιτισμό, σε όλα ήτανε πιο προχωρημένοι και αυτό το έχουν αναγνωρίσει πλέον οι πάντες ότι η Ελλάδα ξαναγεννήθηκε από τους Μικρασιάτες πρόσφυγες.

- Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά;

Σίγουρα όλοι οι πρόσφυγες είτε είναι όλοι λευκοί είτε διαφόρων χρωμάτων από τη στιγμή που διώκονται από την πατρίδα τους από αιτίες τις οποίες δεν φταίνε οι ίδιοι. Άλλοι τους έχουνε φέρει στο σημείο να αναγκαστούν να φύγουν και με κίνδυνο της ζωής τους ήρθαν και όχι για να πλουτίσουν ή να περάσουν καλά αλλά ήρθαν κατατρεγμένοι για να γλυτώσουν τη ζωή τους. Γι' αυτό τους βλέπω σαν τους γονείς μου, σαν τα αδέρφια μου, σαν... οι πρόσφυγες είναι ό,τι κι εγώ. Επομένως τους δέχομαι...

- Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του;

Αισθάνομαι περηφάνια γιατί βλέπω πόσο πολύ προχωρημένοι ήτανε στο χορό, στη μουσική, σ' όλα τα... σ' όλες τις συνήθειες που είχανε τότε και τις αναβιώνουνε τώρα. Μ' αρέσουνε... είναι πολύ... Δηλαδή σήμερα ο λεγόμενος εκσυγχρονισμός, η πρόοδος, η μόδα, πως τα λένε, αυτά αντί να μας φέρνει ένα βήμα μπροστά, μας φέρνει πολλά βήματα πίσω. Αυτά... δεν μπορώ να τα δω με καλό μάτι. Ενώ, αντίθετα ό,τι έχουνε φέρει από τις πατρίδες οι γονείς και οι παππούδες μας, όλα ήτανε αξιομνημόνευτα και πολύ όμορφα.

- Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;

Βεβαίως, βεβαίως, είναι απαραίτητη η ύπαρξη.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;

Μαθαίνουμε για την πατρίδα των γονιών μας, πως ήταν τα πράγματα εκεί, πως αναγκάστηκαν να φύγουν...

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;

Από τη στιγμή που έχουν παραδεχθεί και οι ίδιοι ότι οι Μικρασιάτες ήρθαν και τους έμαθαν ακόμα και να μαγειρεύουν σωστά και νόστιμα φαγητά και να καλλιεργούν τον τόπο τους, σίγουρα και για τους άλλους είμαστε παράδειγμα προς μίμηση και θα πρέπει να το δούνε και αυτοί έτσι. Που πιστεύω ότι έτσι το βλέπουνε γιατί το δείχνει αυτό η συμμετοχή τους στις δικές μας διοργανώσεις. Στις εκδηλώσεις που κάνουμε δεν έρχονται μόνο Μικρασιάτες. Έρχονται και φίλοι Μικρασιατών οι οποίοι είναι ντόπιοι ή και από χωριά ακόμα που μένουνε εδώ. Ε, όλοι αυτοί σίγουρα βλέπουνε και ωφελούνται και αυτοί.

- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;

Ο κύριος στόχος αυτός είναι. Η διατήρηση της μνήμης γι' αυτό και λέγονται εκδηλώσεις μνήμης.

- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τα παιδιά σας ή και για τις επόμενες γενεές;

Γεγονός είναι ότι θα θέλαμε τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας να είναι και μέλη του συλλόγου και να δραστηριοποιηθούνε στους διάφορους τομείς του συλλόγου αλλά πολλές φορές αυτό δεν το πετυχαίνουμε γιατί τα παιδιά μας παίρνουν άλλους δρόμους. Είτε ασχολούνται με την επιστήμη τους είτε ακολουθούν το σύγχρονο πολιτισμό. Πιστεύω ότι κι η Μικρασιατική Στέγη και γενικά το μικρασιατικό στοιχείο πάνω από όλα ήτανε ηθικοί άνθρωποι, ήτανε τίμιοι άνθρωποι, κάτι που άρχισε να εκλείπει από τον τόπο μας. Δεν υπάρχει... Τότε δεν ξέρανε γράμματα αλλά ο λόγος τους ήτανε συμβόλαιο. Δεν ψευτίζανε ενώ τώρα κοιτάνε ακόμα κι ένα κόμμα, μια τελεία σε μια συμβολαιογραφική πράξη αν δεν είναι στη θέση της να το εκμεταλλευτούνε. Εκεί έχουμε φτάσει. Υπάρχει απιστία, υπάρχει κομπίνα...

- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;

... Όχι, δε νομίζω ότι έχω κάτι άλλο να πω.

- Σας ευχαριστώ πολύ.

3. Απομαγνητοφώνηση: Ο.Α.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 3

Ημερομηνία: 16-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (φιλική οικία της ερωτώμενης)

Διάρκεια: 20'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

Πόσο είμαι; 70, 71.

- Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (έγγαμος, άγαμος, τέκνα, αδέρφια)

Είμαι συνταξιούχος. Τώρα πρόσφατα χήρεψα, με τρία παιδιά και δώδεκα εγγόνια.

- Που μεγαλώσατε;

Εδώ.

- Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το... πως ήτανε τότε, το παλιό γυμνάσιο ας πούμε και έχω πάει και στην... μόνο δεν έχω πάρει το δίπλωμα βέβαια, στη σχολή βρεφοκόμων. Πριγκίπισσα Σοφία ήταν τότε.

- Τι επαγγέλλεστε;

Ναι, έμπορος.

- Βρίσκονται εν ζωή οι γονείς σας;

Όχι.

- Ποιος ήταν ο τόπος καταγωγής των γονέων σας;

Από τα Καράμπουργνα, ένας είναι από το Σαΐπι και ο πατέρας μου από το Μοναστήρι.

- Πότε ήρθαν στην Ελλάδα;

Ήρθαν το 22' με την Καταστροφή.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;

Ήμουνα στο διοικητικό συμβούλιο μέχρι που έφυγε ο Γιώργος αλλά τώρα συμμετέχω, εντάξει, βοηθάω απ' έξω.

- Πόσα χρόνια βρίσκεστε σε αυτή τη θέση/είστε μέλος;

Είναι αρκετά χρόνια αλλά δεν θυμάμαι ακριβώς.

- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;

Ναι, ναι.

- Για ποιον λόγο συμμετέχετε στον σύλλογο;

Κοίταξε να δεις γιατί ο σύλλογος αυτός τον θεωρούσα σαν, πως να το πω, σαν την πατρίδα των γονιών μου. Από κει μάθαινα και συνέχεια και στην ηλικία αυτή ακόμα μαθαίνω και ο άντρας μου έλεγε ο σύλλογος και παρότρυνε άλλους που δεν ήταν Μικρασιάτες ότι είναι ένα σχολείο. «Να πηγαίνετε στις εκδηλώσεις, να πηγαίνετε... γιατί μαθαίνεις». Γιατί μαθαίνεις, γιατί έμαθα και έψαξα μετά να μάθω ακόμα περισσότερο για τους γονείς μου, για την πατρίδα τους, από που ήτανε, πως γυρίσανε, πως... και αυτά τα συνέδεα με αυτά που μου είχαν πει οι δικοί μου, η γιαγιά που αυτά ήτανε πια ιστορίες. Εμείς τα παίρναμε σαν παραμύθια και μέσα στο σύλλογο, και ανατριχιάζω κιόλας, είδα ότι ήταν η ζωή τους αυτή, ήταν τα βιώματά τους, είδα ότι τα είχαν περάσει αυτά και μετά ευαισθητοποιήθηκα πολύ περισσότερο, ήθελα να πάω στην πατρίδα τους, στην πατρίδας ΜΑΣ πια λέω, ΟΧΙ ΤΟΥΣ, ΜΑΣ, να δω τα χωριά τους. Έχω πάει δυο φορές από κει. Βρήκα το σπίτι της μαμάς μου. Ναι, και όπως μου το είπε, ναι, ναι. Ήταν πολύ συγκινητικό.

- Σας ώθησε κάποιο άτομο ή κάποιο γεγονός να εγγραφείτε σε αυτόν;

Όχι, εγώ για να είμαι ειλικρινείς ήμουνα στη σύσταση του συλλόγου. Δεν με παρότρυνε κανείς. Απλώς είχαν ανακοινώσει να πάμε στο σχολείο, θα ιδρυθεί ένας σύλλογος για τους Μικρασιάτες. Πήγα, ήμουνα εκεί, ψήφισα εκεί αλλά είχα πάρα πολλές υποχρεώσεις τότε και δεν μπορούσα να ασχοληθώ και δεν ήθελα να πάω. Απλώς θεατής. Λέω αν θα πάω... Και όταν κάποια στιγμή μπορούσα να αφοσιωθώ και εκεί, πήγα.

- Συμμετέχει ολόκληρη η οικογένειά σας σε αυτόν;

Ναι, να παρακολουθήσουνε τις εκδηλώσεις, τα παιδιά στο χορευτικό, ναι.

- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή

Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)

Εγώ μέχρι να φύγει ο άντρας μου, ήμουν και στη χορωδία και στο χορευτικό. Δεν τα άφησα. Μπορεί να έφυγα από το Δ.Σ. τώρα στο τέλος, γιατί είχα αρρώστιες, είχα αυτά.

- Με ποια συχνότητα;

Πάντα, απουσίες δεν είχα.

- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;

Στέλνει ο σύλλογος προσκλήσεις ή ο ένας με τον άλλον.

- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;

Δεν έχω επαφή αλλά το ξέρω.

- Είστε ικανοποιημένος/η από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;

Ο σύλλογος μ' αρέσει και τον αγαπάω. Τον αγαπάω πάρα πολύ γιατί έχουμε μία άξια πρόεδρο τόσα χρόνια που κατέχει και είναι ένα δίποδο με τη μαμά σου που λέω αυτοί οι δύο να μη λείψουνε ποτέ. Τον αγαπάω, γιατί το θέλω... Δεν βρίσκω κάτι στραβό. Από κει μόνο να ωφεληθείς και να μάθεις και... τη ψυχή σου... Μετά κάνει εκδρομές, πηγαίνει στα θέατρα κι είναι όλα αυτά ποιοτικά, δηλαδή ανεβάζουν το επίπεδο, δεν το υποβιβάζουν.

- Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα άλλα μέλη του συλλόγου;

Πολύ καλές.

- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του;

Όχι, δεν έχω.

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Σας μιλούσαν οι γονείς σας για τον τόπο που μεγάλωσαν;

Α, πολύ, πάρα πολύ. Πάρα πολύ και έχω ιστορίες και απ' τον έναν και απ' τον άλλον και απ' τη γιαγιά. Μια γιαγιά γνωρίσαμε.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;

Βέβαια, και από κει, από το σύλλογο ευαισθητοποιήθηκα τόσο πολύ. Μετά άρχισα να διαβάζω άλλα βιβλία όχι μόνο σαν μυθιστορήματα γύρω από το Μικρασιατικό, ιστορία.

- Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Εκτός από τα βιβλία, κάνει πάρα πολύ καλές εκδηλώσεις που μέχρι σήμερα έχει 100% επιτυχία. Φέρνει πολύ καλούς ομιλητές, καθηγητές με γνώσεις καλές που ειδικά ο τελευταίος που έχουν μεταδοτικότητα και μέσα από αυτά και με τα σλάιτς που μας δείχνουν ενημερώνεσαι, μαθαίνεις. Μαθαίνεις, μαθαίνεις πράγματα της ιστορίας που, δυστυχώς, πολλά από αυτά συνεχίζονται.

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Ααα, εγώ Μικρά Ασία λέω πατρίδα μου. Δεν θέλω να ακούω, καμιά φορά λένε «Τουρκία» τα παιδιά μου και λέω «δεν θα ζαναπείτε Τουρκία. Μικρά Ασία είναι».

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Ε, βέβαια, πάρα πολύ. Με την εφημερίδα που βγάζει τώρα και περισσότερο με τις ομιλίες, την επαφή γιατί εκτός από τις εκδηλώσεις τις μεγάλες, ακόμα και στη γιορτή της μητέρας, στη γιορτή του πατέρα, όλα αυτά, τις Απόκριες στο χορό που κάνουμε, μέσα από όλα αυτά η κεντρική ιδέα είναι η Μικρά Ασία.

- Έχετε διατηρήσει έθιμα και παραδόσεις από τη Μικρά Ασία;

Ναι, ναι, διατηρώ και χαίρομαι που το κάνουν και τα παιδιά μου, οι κόρες μου.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση;

Ναι, ναι, πάρα πολύ και με τις εκδηλώσεις μας και με τα γλυκά τα Μικρασιάτικα, με τις πίτες μας, με το ένα, με το άλλο.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Είναι η πατρίδα μου και οι γονείς μου. Και μετά είναι ο πατέρας μου. Πολέμησε στην πρώτη γραμμή, έφτασε πεθαίνοντας έξω από την Άγκυρα και τον άκουσα να βαραίει παλαμάκια, να τραγουδάει και να λέει «γεια σας, φίλοι μου, γεια σας, αδέρφια μου. Είμαστε έξω απ' την Άγκυρα» γιατί ήμασταν όλοι τριγύρω του. Ζούσε και για να σωθεί πιάστηκε στην ουρά ενός αλόγου και έφτασε μέχρι το Σαγγάριο μετά. Έχω πολλές, έτσι, που με συνδέουνε. Είναι εκεί.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό;

Βέβαια. Τη στιγμή που κάνει κάθε χρόνο μία... δεν είναι εκδρομή αυτή. Είναι προσκύνημα στις πατρίδες. Βέβαια, είναι μεγάλη η σύνδεση. Έχουμε πάει ειδικά στο Σαϊπί που είναι οι περισσότεροι Μικρασιάτες από εδώ. Ήταν ο πάτερ Νεκτάριος, κάναμε μνημόσυνο,

διαβάσαμε τρισάγιο για τους πεσόντες εκεί. Βέβαια μας συνδέει.

- Αισθάνεστε πρόσφυγας;

Ναι, βέβαια. Ένα κομμάτι έχει περάσει και σε μένα από τις αφηγήσεις γιατί εγώ δεν έζησα τόσο τα δύσκολα χρόνια όπως η αδελφή μου, ο αδελφός μου που ήταν πιο μεγάλοι, γιατί εγώ γεννήθηκα το 45' και ήδη είχε αρχίσει μια άλλη κατάσταση στο σπίτι αλλά βεβαίως, βεβαίως, και από τα αδέρφια μου και περισσότερο από τα παραμύθια, τις αφηγήσεις της γιαγιάς, της μάνας μου.

- Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά;

Είναι πολύ έντονη. Νιώθεις και βλέπεις, τώρα εγώ σ' αυτήν την ηλικία, βλέπω και κοιτάζω πως ακριβώς ήρθαν οι δικοί μας. Βέβαια, οι δικοί μας ήταν σε καλύτερη γιατί νομίζω γυρίζανε πλέον στην πατρίδα τους. Έφυγαν από δω οι πρόγονοι, γύρισαν αυτοί μετά από τόσες χιλιάδες χρόνια. Το 'βλεπα και έτσι, γύριζε στη πατρίδα τους. Αυτοί, όμως, είναι ακόμα χειρότερα. Βγαίνουν σ' ένα ξένο, άσχετα αν και εδώ τους αντιμετώπισαν σαν ξένους όταν πρωτοήλθαν. Αλλά αυτοί πίστευαν στην Ελλάδα και έτσι σιγά σιγά αποδείχτηκε. Έζησα αυτό το κομμάτι. Το 'ζησα. Σαν να ήτανε γονείς.

- Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του;

Εγώ είμαι και λίγο αυτή. Συγκίνηση. Όλα αυτά τα συνέδεα γιατί σε όλα αυτά, μπορεί να ταν της μητέρας αλλά δεν έπαυε να είχε έναν κρίκο που να ένωνε τη Μικρά Ασία με την εδώ Ελλάδα.

- Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;

Βέβαια, απαραίτητη και αυτό λέω να μην κλείσει και να μη σταματήσει ποτέ. Και τώρα, και μάλιστα της είπα της κυρίας Βασιλικούλας ότι σιγά σιγά αρχίζω να συνέρχομαι ό,τι μπορώ, που λέει έχουνε μείνει κενά, να πάω να βοηθήσω, αλλά δεν ξαναμπαίνω στο Δ.Σ. γιατί έχω κουραστεί. Είμαι πολύ αυτή.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;

Μνήμη, μνήμη. Δεν ξεχνάς. Δεν ξεχνάς. Άμα δεν τα λες, πρώτα δεν τα μαθαίνουν τα παιδιά μας. Μέσα από το σύλλογο τα μαθαίνουνε, μέσα απ' την εφημερίδα που ήρθε προχτές θα τα μάθουν, θα ρίξουνε μια ματιά. Εγώ προσπαθώ να τους πάω εκεί. Δηλαδή και εγώ κάνω αυτό που έκανε η γιαγιά μου. Κι έρχονται «γιαγιά, θα μας πεις για τη γιαγιά τη Βασιλεία;». Η γιαγιά η Βασιλεία, η μάνα μου που ήταν άρρωστη πάνω να την ταΐσουνε, ντυθήκανε Μικρασιάτικα με τις στολές και βάλαμε τη γιαγιά στη μέση με το νυχτικό και με το σάλι να

βγούνε φωτογραφία. Δηλαδή τα ζούνε αυτά. Τα βάζω και τα ζούνε. Η δεύτερη εγγόνα μου, όχι η Εύα, η Τόνια, Αντωνία που 'χει το όνομά μου πέρασε γυμναστική ακαδημία. Τελείωσε το τέταρτο έτος και τώρα ετοιμάζεται για το πτυχίο και έρχεται με χαρά και μου λέει «γιαγιά, να σου πω τι ειδικότητα θα πάρω;». «Τι θες, κολύμβηση, παιδί μου;», της λέω. «Για σένανε». «Τι;» της λέω. «Παραδοσιακούς χορούς» και πήρε παραδοσιακούς χορούς εκεί με τον καθηγητή της και τώρα είναι σε μία σχολή που έχει 22 παραρτήματα στο νομό Αττικής και δουλεύει τώρα εκεί και πάει. Ετοιμάζει την εργασία της και πηγαίνει σε χορευτικό μικρασιάτικο που ήταν καθηγητής της πρώην ο οποίος έχει πάρει σύνταξη και δουλεύει και στη Νέα Σμύρνη και σαν γραμματέας και παραδίδει χορούς παραδοσιακούς και έχει τρέλα με τους ποντιακούς. Και τώρα λέει μπορούσαν να πάρουνε και που δεν είναι υποχρεωτικό και πήρε παραδοσιακούς ποντιακούς, ποιο άλλο που είπε; Και έπρεπε να πάρει και ένα από ξένα και πήρε βουλγάρικα φολκλορικά. Και αυτό με συγκίνησε πολύ.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;

Πάρα πολλά και ξέρω πάρα πολλούς που τώρα ακόμα εδώ και μερικά χρόνια έχουν καταλάβει ποιοι είναι οι Μικρασιάτες. Τώρα που έζησαν εκείνους και περισσότερο πλέον τα παιδιά τους έχουν καταλάβει το στοιχείο της Μικράς Ασίας τι έχει προσφέρει, τι κουβαλάνε αυτοί οι άνθρωποι. Δηλαδή το ζω. Έχω τα πεθερικά μου, η πεθερά μου παραδειγματος χάρη έλεγε σε μια φίλη της «Τι μου 'λεγες για τους πρόσφυγες» κατηγορώντας εμένα. «Αυτοί είναι χρυσοί άνθρωποι. Νοικοκυραίοι.» Έβλεπε άλλα πράγματα στη νύφη της. Αυτό δεν είναι μόνο σε μένα, είναι γενικό.

- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;

Πάρα πολύ. Ναι.

- Πως το εννοείτε αυτό;

Ε, πρώτον νιώθω περηφάνια εγώ και κάνω να νιώθουν και τα παιδιά μου. Και τώρα κάποια περίοδο οι κόρες μου ας πούμε «Μαμά, μου είπαν εκείνο». Αρχισαν να δυσφορούνε και της λέω «γιατί; Κάθισε κάτω». Της έδειξα στο σύλλογο. Αυτό το ρόλο έχει παίξει ο σύλλογος. Χωρίς να κάθεται έστω και στο παιδί σου απάνω απ' το κεφάλι του. Τα παίρνει και από αλλού που είναι και αληθινά. Και νιώθεις μια δικαίωση. Ότι ήρθαν οι γονείς μας εδώ και δεν τους καλοδέχτηκαν και αυτή τη στιγμή λένε «Α». Ε, δεν είναι δικαίωση στα παιδιά τους τώρα;

- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τα παιδιά σας ή και για τις επόμενες γενεές;

Να διατηρηθούν οι παραδοσιακοί χοροί, τα παραδοσιακά τραγούδια, να γραφτούν και σε cd και σε ταινίες, σε τέτοια όπως τώρα μου λέει η εγγόνα μου φεύγουν να πάνε να δούνε στο θέατρο τη Ντενίση που δείχνει. Δηλαδή μέσα από έργα, από αυτά να το ζήσουνε κατά κάποιο τρόπο γιατί βέβαια έτσι να τους το λες, δεν μπορούν να το ζήσουν. Νομίζω ότι το θέατρο, αυτές οι εκδηλώσεις νομίζω ότι είναι ένα μέσο να μεταλαμπαδευτεί, να πάει στα παιδιά, να το κάνουν βίωμα και αυτά.

- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;
... Ο σύλλογος τον αγαπάμε και είναι ένα κομμάτι... Εύχομαι να συνεχίσει και να μη σταματήσει με τις ομιλίες, τα αυτά... και όλα που κάνει.
- Σας ευχαριστώ πολύ.

4. Απομαγνητοφώνηση: Σ.Α.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 4

Ημερομηνία: 18-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (οικία της ερωτώμενης)

Διάρκεια: 24'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 67 ετών.

- Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (έγγαμος, άγαμος, τέκνα, αδέρφια)

Είμαι έγγαμη, έχω σύζυγο τον Σταματόπουλο Διονύσιο και έχω μία κόρη, τη Σταματοπούλου Θεοφάνη. Αδέλφια έχω άλλα πέντε, τέσσερα κορίτσια και ένα αγόρι.

- Που μεγαλώσατε;

Μεγάλωσα εδώ, στην προσφυγική συνοικία που λεγόταν Συνοικισμός παλιά και που τώρα

λέγεται Ιωνία.

- Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Αριστοτέλειο, το κλασικό τμήμα της ελληνικής φιλολογίας.

- Τι επαγγέλλεστε;

Ήμουν επί 33 χρόνια εκπαιδευτικός.

- Βρίσκονται εν ζωή οι γονείς σας;

Οι γονείς μου έχουν φύγει από τη ζωή, το 2000 ο πατέρας μου και το 2010 η μητέρα μου.

- Ποιος ήταν ο τόπος καταγωγής των γονέων σας;

Ο πατέρας μου ήταν από τη Σμύρνη, μέσα από την πόλη, από τη συνοικία του Αγίου Τρύφωνα, όπως μας έλεγε. Η μητέρα μου ήταν από τα Αθήκια Κορινθίας. Δεν ήταν προσφυγικής καταγωγής.

- Πότε ήρθαν στην Ελλάδα;

Ο πατέρας μου πρέπει να γεννήθηκε γύρω στο 1906 και ήρθε στην Ελλάδα με τη Μικρασιατική Καταστροφή, τον Σεπτέμβρη του 1922.

Ίδρυση και λειτουργία του συλλόγου (μόνο για το Δ.Σ.)

- Ήταν ατομική ή συλλογική η επιθυμία και η προσπάθεια ίδρυσης του συλλόγου;

Η προσπάθεια πρέπει να ήταν συλλογική. Εγώ δεν συμμετείχα την πρώτη δεκαετία στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου. Πρέπει να ήταν συλλογική απ' ό,τι ξέρω, από το ιστορικό του συλλόγου και με παρότρυνση του γέροντα, του πνευματικού πατέρα και καθηγητή της συνοικίας μας, του πατρός Νεκταρίου Μαρμαρινού που ήταν πρωτοσύγκελος, αρχιμανδρίτης και πρωτοσύγκελος στη Μητρόπολη Κορινθίας.

- Ποια ήταν η αφορμή για την ίδρυσή του;

Δεν γνωρίζω.

- Συνδέεται με ιστορικά γεγονότα της εποχής;

Όχι, δεν γνωρίζω. Μάλλον ήταν επιθυμία ορισμένων. Ίσως παρακινούμενοι αυτοί από την ύπαρξη άλλων συλλόγων.

- Υπήρξαν επιρροές από άλλους παρόμοιους συλλόγους;

Τα πρώτα χρόνια δεν υπήρχανε τέτοιες επιρροές πιστεύω.

- Υπήρξαν επιρροές από συγκεκριμένα άτομα για την ίδρυσή του;

Όχι, ήταν μια συλλογική προσπάθεια με την κυρία Βασιλική Ευστρατιάδου, τον Παύλο τον Καράγιωργα. Συμμετείχε και η αδερφή μου σε αυτή την πρώτη συγκέντρωση, η δασκάλα, η Αναστασία Παραδείση. Είχαν συγκεντρωθεί στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο αρκετά άτομα που αποφάσισαν να δημιουργήσουν αυτό το σύλλογο.

- Συναντήσατε αντιδράσεις στην ίδρυσή του;

Όχι, όχι. Δεν πιστεύω να συνάντησαν αντιδράσεις. Όσον αφορά το προσφυγικό στοιχείο ασφαλώς όχι. Ίσα ίσα που όλοι ενθουσιάστηκαν και χειροκρότησαν αυτή την προσπάθεια αλλά δεν νομίζω ότι συνάντησαν και αντίδραση από το σύνολο των Κορινθίων. Μάλλον στην αρχή θα το είδαν και αδιάφορα.

- Ποια είναι η σχέση του συλλόγου με τις τοπικές αρχές;

Η σχέση του συλλόγου είναι άριστη με τις τοπικές αρχές. Τουλάχιστον μετά το 2005 που συμμετέχω εγώ στο σύλλογο, δημιουργήθηκε το 91'-92' ο σύλλογος, και είναι άριστες. Όλοι οι φορείς συνεργάζονται μαζί μας, συνδράμουν στις εκδηλώσεις μας τόσο ο Δήμος Κορινθίων, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, το Κέντρο το Πολιτιστικό, το ΚΕΠΑΠ, όπως λέγεται με τον κύριο Λαμπρινό τώρα. Όλοι συνεργάζονται. Και οι παλιοί δήμαρχοι, οι αποδημήσαντες, και ο νυν δήμαρχος την τελευταία οκταετία, ο κύριος Πνευματικός, και οι κύριοι, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, ο κύριος Ταγαράς, τώρα ο αντιπεριφερειάρχης ο κύριος Καλλίρης όλοι συνεργάζονται μαζί μας. Μας ενισχύουν με χορηγίες κατά το δυνατόν. Όχι μεγάλες.

- Υπάρχουν συνεργασίες του συλλόγου με άλλους φορείς; (δήμος, σύλλογοι)

Βεβαίως υπάρχουν και γίνονται συχνά και συνδιοργανώσεις εκδηλώσεων.

- Τι μεταβολές υπάρχουν στον αριθμό των μελών από την ίδρυσή του;

Βέβαια, υπάρχουν μεταβολές γιατί στην πρώτη δεκαετία είχαν εγγραφεί μετά το 91'-92' όλοι οι υπερήλικες ή τότε ήταν στην ηλικία των 60 ετών. Όλοι οι πρόσφυγες είχαν εγγραφεί, και της πρώτης γενιάς και της δεύτερης γενιάς. Όμως σιγά σιγά απεδήμεσαν οι πρόσφυγες της πρώτης γενιάς και έτσι σήμερα έχει μειωθεί ο αριθμός των μελών και στόχος είναι να εγγραφούν όσο το δυνατόν περισσότερα τρίτης γενιάς πλέον και τέταρτης.

- Τι προβλήματα αντιμετωπίζει ο σύλλογος; (οργανωτικά ή άλλα)

Αντιμετωπίζει και πρόβλημα στέγασης ως σύλλογος. Έχει παραχωρηθεί βέβαια ένα οίκημα στην Έρμου και Κωνσταντινουπόλεως, παλιό προσφυγικό οίκημα το οποίο έχει βέβαια πολλά προβλήματα, και στατικότητα, στερεότητας. Το πάτωμα είναι υποστλωμένο από κάτω με δοκάρια για να μην υποχωρήσει στο ένα δωμάτιο που έχει υπόγειο. Αντιμετωπίζει και πρόβλημα όχι μόνο γραφείων, βιβλιοθήκης γιατί πλέον δεν χωράνε και τα βιβλία μας εκεί. Είναι δύο δωματιάκια και ένα πρόσθετο που λειτουργεί ως χώρος χειροτεχνίας γιατί έχουμε κεντητικό τμήμα και αντιμετωπίζουμε και πρόβλημα στέγασης των κειμηλίων που συγκεντρώνουμε και στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα μουσείο. Υπάρχει ένα οικόπεδο επί της λεωφόρου Ιωνίας, στο παλιό ασύλλιο πάνω από τον παιδικό σταθμό. Εκεί είναι κτισμένο ένα ιατρείο δημοτικό που λειτούργησε και ως προσκοπείο. Γι' αυτό, αυτό το οικόπεδο που είναι αρκετά μεγάλο είχε σχεδιαστεί να παραχωρηθεί στη Μικρασιατική Στέγη, έχουν γίνει και σχέδια για την ανοικοδόμηση ενός πολυχώρου και γραφείων και μουσείου και εκδηλώσεων περιορισμένου αριθμού αλλά δυστυχώς έχει μείνει ακόμη στα σχέδια.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;
Είμαι στο Διοικητικό Συμβούλιο.
- Πόσα χρόνια βρίσκεστε σε αυτή τη θέση/είστε μέλος;
Είμαι περίπου 12 χρόνια.
- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;
Ασφαλώς. Ναι.
- Συμμετέχετε στις συνεδριάσεις του Δ.Σ.; (μόνο για το Δ.Σ.)
Απαραίτητο είναι να συμμετέχουνε όλα τα μέλη εκτός αποχρώντος λόγου που δεν συμμετέχω.
- Με ποια συχνότητα; (μόνο για το Δ.Σ.)
Δεν υπάρχει συγκεκριμένη ημερομηνία που κάνουμε τις συνεδριάσεις. Οι συνεδριάσεις μας γίνονται μια φορά το μήνα (;) για τρέχοντα θέματα και γίνονται πάρα πολύ συχνά όταν επίκειται να πραγματοποιήσουμε κάποιες εκδηλώσεις από αυτές τις θεσμοθετημένες εκδηλώσεις που πραγματοποιούμε κάθε χρόνο ή κάποιες έκτακτες.
- Για ποιον λόγο συμμετέχετε στον σύλλογο;

Συμμετέχω στο σύλλογο γιατί επιτελεί κάποιο σπουδαίο προορισμό. Διατηρεί την ιστορική παράδοση και τις αξίες, τα ήθη και τα έθιμα που έφεραν οι πρόσφυγες, οι Έλληνες της Μικράς Ασίας στην περιοχή μας και που τα άφησαν ως παρακαταθήκη σε εμάς της δεύτερης γενιάς και που εμείς οφείλουμε να τα αφήσουμε όλα αυτά στις επόμενες γενιές, να τα μεταλαμπαδεύσουμε στις επόμενες γενιές.

- Σας ώθησε κάποιο άτομο ή κάποιο γεγονός να εγγραφείτε σε αυτόν;

Στο σύλλογο είχα εγγραφεί ως μέλος απλό. Στο Διοικητικό Συμβούλιο όμως μπήκα μετά από παρότρυνση της προέδρου μας, της Βασιλικής Ευστρατιάδου, γιατί είχα και λόγω της ειδικότητας πάρα πολύ εργασία στο σπίτι και δεν είχα χρόνο αλλά και από παρότρυνση της μητέρας μου που αν και δεν ήταν Μικρασιάτισσα είχε ενταχθεί μέσα στο προσφυγικό στοιχείο, είχε αγαπήσει τους κατοίκους της συνοικίας και είχε αγαπηθεί και πάρα πολύ από αυτούς και συμμετείχε ενεργά ως μέλος του συλλόγου. Και με παρότρυνε και η μητέρα μου να μπω και στο Διοικητικό Συμβούλιο και να αναπτύξω μία άλλη δράση.

- Συμμετέχει ολόκληρη η οικογένειά σας σε αυτόν;

Μέλη είναι οι αδελφές μου. Δεν συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο, παρακολουθούν τις εκδηλώσεις του συλλόγου.

- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)

Ασφαλώς συμμετέχω γιατί από τότε ιδιαίτερα που είμαι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου έχω και έναν ενεργό ρόλο στη διοργάνωση αυτών των εκδηλώσεων.

- Σε ποιες ναι και σε ποιες όχι;

Δεν υπάρχουν κάποιες που δεν συμμετέχω. Και να ήθελα δεν μπορώ να μη συμμετέχω γιατί υπάρχει μέσα στο Διοικητικό Συμβούλιο κατανομή δραστηριοτήτων και γιατί δεν μπορώ να αφήνω σε εκκρεμότητα δικές μου υποχρεώσεις να τις αναλαμβάνουν και να τις διεκπεραιώνουν άλλοι.

- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;

Ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου γνωρίζω εκ των έσω και αρκετά νωρίτερα τις προγραμματισμένες εκδηλώσεις.

- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;

Ναι, είμαι μέλος στην ιστοσελίδα γιατί θέλω να παρακολουθώ τις εκδηλώσεις που

πραγματοποιούνται εάν υπάρχει λόγος ανώτερος και λείπω ή και να βλέπω μια επανάληψή τους.

- Είστε ικανοποιημένος από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;

Ναι, είμαι ικανοποιημένη. Με βάση το χρόνο που μπορούμε να διαθέσουμε και το γεγονός ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη προθυμία μελών νεότερων της τρίτης γενιάς να ενταχθούν στο Διοικητικό Συμβούλιο, είμαι ευχαριστημένη.

- Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα άλλα μέλη του συλλόγου;

Με τα άλλα μέλη του συλλόγου γενικότερα της συνοικίας είναι καλές. Με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι άριστες.

- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του; *Όχι, όχι. Δεν έχω κανέναν λόγο να προτείνω κάτι διαφορετικό. Ο σύλλογος και την ιστορική μνήμη με τις εκδηλώσεις του διατηρεί και κοινωνικό έργο, φιλανθρωπικό πραγματοποιεί και δεν νομίζω ότι... Θα μπορούσε να θεσμοθετήσει και άλλες εκδηλώσεις όπως η Εστία Νέας Σμύρνης που έχει πάρα πολλές εκδηλώσεις; Σας είπα, δεν υπάρχει ο χρόνος.*

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Σας μιλούσαν οι γονείς σας για τον τόπο που μεγάλωσαν;

Ε, βέβαια, ασφαλώς. Ο πατέρας μου δεν είχε ξεχάσει μέχρι τα 96-97 που έφυγε από τη ζωή την ιδιαίτερη πατρίδα του τη Σμύρνη και πάντα στην καθημερινότητά μας γεγονότα της οικογενειακής ζωής ή της κοινωνικής ζωής τα συσχέτιζε με γεγονότα της Σμύρνης και έλεγε «εμείς στην πατρίδα». Δεν έλεγε «εμείς στη Σμύρνη» αλλά έλεγε «εμείς στην πατρίδα». Ήταν η πατρίδα της καρδιάς του αυτή άσχετα αν από τα 16-17 πατρίδα του έγινε και η Ελλάδα. Επίσης μας έλεγε ιστορίες από τη ζωή του στη Σμύρνη και μας έλεγε και ένα τραγουδάκι που τραγουδούσα στο σχολείο το οποίο μας το είχε μάθει «Ω, λυγερόν και κοφτερόν σπαθί μου και συ ντουφέκι μου και τρομερό πουλί μου», κάτι τέτοιο. Το ξέρω, δηλαδή, αυτό το τραγούδι και ένα άλλο που δεν το θυμάμαι. Τραγουδούσε και τα τραγούδια που τραγουδούσαν στη Σμύρνη όταν ήταν παιδάκι στο σχολείο.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;

Ναι, ασφαλώς. Έχει συμβάλει καθοριστικά γιατί επιπλέον συμμετέχω ενεργά,

πρωταγωνιστικά να πω, στα ημερολόγια που εκδίδει ο σύλλογος και που είναι αφιερωμένα σε περιοχές, σε πτυχές του πολιτισμού και των αλησμόνητων πατρίδων της Ανατολής και όλα αυτά μου προσφέρουν ιδιαίτερες γνώσεις.

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Μικρά Ασία για μένα είναι μία πανάρχαιη κοιτίδα του Ελληνισμού από τον 1^ο και 2^ο αποικισμό, με μια ιστορία 3.000 χρόνων, από το 1.000 περίπου π.Χ. μέχρι το 1922 όπου ο Ελληνισμός μεγαλούργησε, όπου τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία των φυσικών επιστημών, της φιλοσοφίας, της ιατρικής με κορυφαίες μορφές, όπου έζησε και δημιούργησε ένας Όμηρος, ο κορυφαίος επικός ποιητής, και όπου η παράδοση αυτή συνεχίστηκε και στα βυζαντινά χρόνια. Και η Μικρά Ασία ήταν μια ζωτικότερη περιοχή της βυζαντινής, της ελληνικής όπως λέγεται, αυτοκρατορίας γιατί ξεκίνησε ως ανατολικό τμήμα ρωμαϊκής αυτοκρατορίας όμως με την επίδραση του Ελληνισμού μετεξελίχθηκε και απέκτησε καθαρά ελληνική φυσιογνωμία. Στα νεότερα χρόνια υπήρχαν εστίες σπουδαίες από τον Πόντο μέχρι την Κιλικία και την Καππαδοκία όπου δρούσε και ενεργούσε ο Ελληνισμός. Υπήρχαν πάμπολλα σχολεία με κορυφαία πόλη την πόλη της Σμύρνης, αυτό το μαργαριτάρι της Ιωνίας.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Βέβαια συμβάλλει γιατί πάντα στις εκδηλώσεις μας στόχος πρώτος είναι αυτός, να γνωρίσουμε την ελληνική ιστορία της Μικράς Ασίας ή να αναβαπτίσουμε τη μνήμη ή να γνωρίσουμε αυτή την ιστορία στα παιδιά τρίτης, τέταρτης γενιάς.

- Έχετε διατηρήσει έθιμα και παραδόσεις από τη Μικρά Ασία;

Στην κουζίνα κυρίως γιατί στην καθημερινότητά μας δεν ξέρω αν κάτι άλλο προέρχεται από τη Μικρά Ασία. Στα γλυκά, στη μαγειρική.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση;

Συμβάλλει με το χορευτικό τμήμα, με το τμήμα της χορωδίας, στο να διατηρούνται οι παραδοσιακοί χοροί, τα τραγούδια της Μικράς Ασίας και αυτά τα ακούσματα περνάνε και μέσα στην ψυχή όσων δεν συμμετέχουν ενεργά, δεν αποτελούν μέλη αυτών των τμημάτων. Και επίσης με τις εκδηλώσεις του διατηρεί αυτές τις μνήμες.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Με συνδέουν οι ρίζες οι οικογενειακές. Με συνδέει το αίμα. Με συνδέει η παράδοση που

υπήρχε εκεί και έχει μεταλαμπαδευτεί εδώ. Με συνδέει ιδιαίτερα εμένα η... γραμματεία, η αρχαία ελληνική γραμματεία που έχει τις ρίζες της στην Ιωνία.

- *Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό; Βέβαια αποτελεί σημείο σύνδεσης και νομίζω ότι το έχουμε καταδείξει και μέσα από προηγούμενες ερωτήσεις.*

- *Έχετε επισκεφθεί τον τόπο καταγωγής των γονέων σας; Δυστυχώς δεν έχω επισκεφτεί τη Σμύρνη την ίδια. Έχω επισκεφτεί την Κωνσταντινούπολη, την... μέχρι το Αϊβαλί, την περιοχή εκείνη, Μοσχονήσια, Ίμβρο μέχρι το Αϊβαλί σε μια εκδρομή μόνο. Στη Σμύρνη δεν έχω πάει. Έχω δει απλώς την πινακίδα μετά το Αϊβαλί που έδειχνε την κατεύθυνση προς τη Σμύρνη και αυτό και μόνο με συγκίνησε και πιστεύω ότι αν επισκεπτόμουν τη Σμύρνη θα ένιωθα ιδιαίτερη συγκίνηση και θα ξαναζούσα τη ζωή του πατέρα μου εκεί.*

- *Αν ναι, στα ταξίδια που έχει οργανώσει ο σύλλογος; Ναι, ναι, μέσω του συλλόγου και δεν είχα κατορθώσει να πάω και σε ένα άλλο ταξίδι που είχαν κάνει μέχρι την Καππαδοκία. Το έχασα.*

- *Αισθάνεστε πρόσφυγας; Ναι, αισθάνομαι. Και με καμάρι πολλές φορές λέμε ότι εμείς είμαστε Σμυρνιές γιατί το θεωρούσαμε ιδιαίτερα κολακευτικό το γεγονός ότι ο πατέρας μου ήταν μέσα από την πόλη της Σμύρνης. Αν και οι Έλληνες που ήρθαν από τα χωριά γύρω από τη Σμύρνη δεν υστερούσαν καθόλου είτε σε πολιτισμό είτε σε καλλιέργεια πνευματική και έχουν αναδειχθεί σπουδαίες οικογένειες στη συνοικία μας και από τα γύρω χωριά. Κι από τη Νικομήδεια κι από την Κιλικία, ναι.*

- *Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά; Ως έννοια, πιστεύω ότι οι περισσότεροι πρόσφυγες δεύτερης τουλάχιστον γενιάς βρίσκουν στη Μικρασιατική Στέγη αυτό που ενδόμυχα ζει μέσα στην ψυχή τους, την επαφή με τις πατρίδες των γονέων τους.*

- *Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του; Νιώθουμε χαρά, νιώθουμε ευχαρίστηση, νιώθουμε ότι είμαστε ένα κομμάτι αυτού του Ελληνισμού που μπορεί να ξεριζώθηκε από τις πατρίδες αυτές όμως συνεχίζει να υπάρχει και να λειτουργεί γόνιμα και να γονιμοποιεί και τον Ελληνισμό που υπάρχει στην Ελλάδα,*

τους ντόπιους.

- Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;

Ασφαλώς είναι χρήσιμη γιατί είναι ένα κύτταρο (;), ένας φορέας πολιτισμού (;), είναι εκ των ων ουκ άνευ πλέον. Δηλαδή έχει η ζωή των προσφύγων αλλά και των Κορινθίων και όλης της περιοχής της Κορινθίας έχει συνυφανθεί με την ύπαρξη αυτού του συλλόγου. Όλοι περιμένουν τότε θα πραγματοποιηθούν οι εκδηλώσεις μας τις οποίες πλαισιώνουν με ενθουσιασμό και μας δημιουργεί και συγκίνηση το γεγονός ότι υπάρχει τόσος κόσμος, μη προσφυγικός, που συμμετέχει και ενθουσιάζεται με όσα πραγματοποιούνται στις εκδηλώσεις μας.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;

Όπως σας προανέφερα ο σύλλογος επιτελεί σπουδαίο προορισμό. Διατηρεί τις παραδόσεις, μεταλαμπαδεύει τις ιστορικές γνώσεις και κυρίως τη μνήμη αυτής της γης και των προσφύγων που ήρθαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Αυτή, ακριβώς, είναι η προσφορά του στους Μικρασιάτες, να μην ξεχνούν.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;

Προσφέρει πάρα πολλά γιατί οι εκδηλώσεις που πραγματοποιεί αποτελούν σταθμό πάντα στα δρώμενα της πόλης μας και είναι ένα στοιχείο πολιτισμού πάρα πολύ σημαντικό.

- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;

Ασφαλώς συμβάλλει γιατί αναβαπτίζεται η μνήμη κάθε φορά που πραγματοποιούνται εκδηλώσεις.

- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τα παιδιά σας ή και για τις επόμενες γενεές;

Πιστεύουμε ότι ο σύλλογος πρέπει να συνεχίσει να υπάρχει, πως πρέπει σ' αυτόν να ενταχθούν στο Διοικητικό του Συμβούλιο και μέλη της τρίτης γενιάς και της τέταρτης, νεότερα άτομα, γιατί τώρα στο Διοικητικό Συμβούλιο είμαστε μέλη της δεύτερης γενιάς και ότι πρέπει να παραμείνει ένα ζωντανό κομμάτι, ένα ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας της προσφυγικής μας συνοικίας αλλά και της πόλης μας.

- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;

Όχι, δεν θα ήθελα να συμπληρώσω κάτι άλλο.

- Σας ευχαριστώ πολύ.

5. Απομαγνητοφώνηση: Α.Α.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 5

Ημερομηνία: 18-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (οικία του ερωτώμενου)

Διάρκεια: 24'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

72 χρονών είμαι.

- Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (έγγαμος, άγαμος, τέκνα, αδέρφια)

Τώρα είμαστε τέσσερα αδέρφια, ένας έφυγε. Τέσσερα αγόρια ήμασταν, μία κοπέλα. Εγγόνια έχω τρία κορίτσια. Παιδιά έχω τρία, δύο κορίτσια και ένα αγόρι. Η γυναίκα μου η Μαρία. Τι άλλο να πω;

- Που μεγαλώσατε;

Μεγάλωσα στο Συνοικισμό. Γέννημα θρέμμα που λέμε.

- Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Μέχρι την έκτη δημοτικού γιατί τότε οι ανάγκες ήταν αλλιώς της οικογένειας, έπρεπε να πάει το αγόρι για δουλειά. Ντάζει, και πήγα στη δουλειά...

- Τι επαγγέλλεστε;

Ξεκίνησα πρώτα στον Μπαϊλάκη, είχε είδη κιγκαλερίας, κλειδωνιές, τέτοια. Μετά πήγα τυπογράφος. Εεεε, και μετά ο πατέρας μου είχε μια βιοτεχνία υποδημάτων, το έχει το περιοδικό μέσα, και 16 χρόνια δούλεψα στη Motor Oil και από κει συνταξιοδοτήθηκα.

- Βρίσκονται εν ζωή οι γονείς σας;

Όχι, όχι. Έχουν πεθάνει.

- Ποιος ήταν ο τόπος καταγωγής των γονέων σας;

Η μητέρα μου ήταν από την Πρίγκιπο και ο πατέρας μου από τη Νικομήδεια της Μικράς Ασίας. Έχω πάει στη Νικομήδεια, έχω φέρει και χώμα και το έχω βάλει στον τάφο του πατέρα μου.

- Πότε ήρθαν στην Ελλάδα;

Ήρθανε το 22'.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;

Συμμετείχα στο Διοικητικό Συμβούλιο απ' το 91'. Τώρα είμαι απλό μέλος.

- Πόσα χρόνια βρίσκεστε σε αυτή τη θέση/είστε μέλος;

Στο Διοικητικό 10 χρόνια και παραπάνω μετά στην Εξελεγκτική Επιτροπή γιατί κρατήσανε αυτούς που ήτανε... και όταν γινότανε εκλογές η Εξελεγκτική Επιτροπή και παρέμενα.

- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;

Ναι, ναι. Βέβαια.

- Για ποιον λόγο συμμετέχετε στον σύλλογο;

Γιατί πρώτα πρώτα είναι Μικρασιάτες... Είμαστε Συνοικισμιώτες και αλλιώς... Θέλω να μαι κοντά ο ένας στον άλλον. Και μ' αρέσει κιόλας γιατί και από πιο νέος ήμουν αλλού, ήμουν στον προσκοπισμό. Μ' αρέσουνε. Ήμουνα στην εκκλησία 10 χρόνια, στο ΚΑΠΗ τώρα. Μ' αρέσει να είμαι μέσα. Ε, μεγαλώνουμε όμως σιγά σιγά και τραβιόμαστε. Μου άρεσε να προσφέρω. Να σου πω την αλήθεια και τώρα το σκεφτόμουνα, άμα ξαναγίνουν εκλογές να πάω να βάλω.

- Σας ώθησε κάποιο άτομο ή κάποιο γεγονός να εγγραφείτε σε αυτόν;

Όχι, όχι, όχι. Βέβαια αφού ήταν κι ο πατέρας μου και η μητέρα μου Μικρασιάτες αλλά εγώ ήθελα μόνος μου να πάω. Μ' άρεσε.

- Συμμετέχει ολόκληρη η οικογένειά σας σε αυτόν;

Ναι, και η γυναίκα μου.

- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)

Παρών, παρών πάντα.

- Σε ποιες ναι και σε ποιες όχι;

Δεν συμμετέχω στα τμήματα γιατί έχω το ΚΑΠΗ, είπαμε. Δηλαδή όταν έχει χορωδία η Μικρασιατική Στέγη έχουμε και στο ΚΑΠΗ την ίδια μέρα.

- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;

Στέλνει ενημερωτικά, στέλνει προσκλήσεις όταν γίνεται καμία ομιλία, καμία γιορτή και τα λοιπά.

- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;

Όχι.

- Είστε ικανοποιημένος από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;

Πάρα πολύ είμαι ικανοποιημένος και όταν ακούω τίποτα παράξενα πράγματα, εκεί τους λέω «όταν έχεις ένα πρόβλημα, θα πας να το λύσεις εκεί στη Στέγη. Δεν θα το συζητάς ούτε στο καφενείο ούτε μεταξύ μας». Θα πάω στη Στέγη «καθίστε κάτω, κύριε, αυτό άκουσα, αυτό βλέπω λίγο στραβά να πηγαίνει» και τα λοιπά και βλέπω ότι πράγματι η Στέγη θα ακούσει. Εγώ, δεν ξέρω, είμαι πολύ ευχαριστημένος απ' τη Στέγη και παράπονα να έχω, θα πάω να το λύσω εκεί. Μπορεί να νομίζω ότι είναι και να μην είναι, να είναι αλλιώς τα πράγματα και να... είναι καλύτερα δηλαδή. Γιατί στο καφενείο δεν συζητάω τέτοια πράγματα. Θα πάω στη Στέγη να λύσω τη διαφορά μου. Μ' αρέσει.

- Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα άλλα μέλη του συλλόγου;

Κοιτάζτε, δεν θέλω να πω για το άτομό μου. Δεν έχω προστριβές, δεν έχω με κανέναν τίποτα. Βλέπω δηλαδή έναν από τον Συνοικισμό, θα τον δω σαν αδερφό μου και προσπαθώ να μην έχω προστριβές με άλλους. Δεν ξέρω, έτσι έχω μάθει. Δεν ξέρω.

- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του;

Όχι, γιατί τα συμβούλια και ειδικότερα η Ευστρατιάδου η Βασιλική που είναι πρόεδρος και όλες οι κοπέλες και αυτοί που έχουν περάσει μετά από εμένα είναι όλοι εντάξει, είναι πάρα πολύ ωραία.

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Σας μιλούσαν οι γονείς σας για τον τόπο που μεγάλωσαν;

Ναι, μας μιλούσανε αλλά όταν τ' άκουγα αυτά, στεναχωριόμουν και δεν ήθελα να συζητάνε γιατί κι αυτοί στεναχωριόντουσαν κι εγώ στεναχωριόμουν. Αφού τώρα ήρθαμε εδώ, εδώ ήταν η πατρίδα μας. Τι να κάνουμε;

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;

Ε, βέβαια, οπωσδήποτε. Με φωτογραφίες που έχει το ημερολόγιο και τέτοια γιατί έχουμε βοηθήσει και εμείς, έχουμε δώσει φωτογραφίες. Αφού, είπαμε είμαστε ενεργό μέλος. Μ' αρέσει να πηγαίνω στον σύλλογο, μ' αρέσει να προσφέρω, μ' αρέσει...

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Η Μικρά Ασία τώρα, εγώ όπως το βλέπω τώρα, για μένα τίποτα δεν είναι. Αφού φύγαν οι γονείς μας είτε με τη βία είτε... κι ήρθαν εδώ πέρα, εγώ εδώ θα δω, θα δω την Κόρινθο, θα δω το ελληνικό κράτος, θα δω... Δεν με ενδιαφέρει η Μικρά Ασία τώρα εμένα. Τον πατέρα μου και τη μάνα μου μπορεί να τους ενδιέφερε, εμένα δεν με ενδιαφέρει. Δηλαδή, μπορεί... πήγα εκεί αλλά δεν ξαναπάω πάλι γιατί θα στεναχωρηθώ και δεν πάω. Γιατί... θα δω το σπίτι του παππού, γιατί ξέρω που είναι. Δεν πήγα να το δω. Πήγα στη Μικρά Ασία αλλά δεν πήγα να το δω γιατί θα στεναχωρηθώ κι έτσι δεν θα πάω πάλι. Για να μην πω ότι έβριζα από μέσα μου. Τώρα για ποιο λόγο να πάω να τους δώσω λεφτά; Και να μου τύχει ευκαιρία, δεν θα πάω. Δεν θα πάω. Ενώ ο πατέρας μου, ο παππούς μου που αφήσαν την περιουσία τους εκεί πέρα, θέλαν να πάνε. Πιστεύαν ότι θα τα ξαναβρούνε πάλι.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Ναι, πάρα πολύ. Αλλά είπαμε, εγώ, σου λέω, όταν πήγαινα σ' όλες τις γιορτές του συλλόγου, όταν λέει τούρκικα τραγούδια γκρινιάζω. Δεν θέλω να ακούω τούρκικη λέξη. Στην Ελλάδα δεν είμαστε; Γιατί να τραγουδήσουμε τούρκικο τραγούδι; Να πούμε τα ελληνικά τραγούδια. Δεν μ' αρέσει να ακούω τούρκικα τραγούδια. Ξέρω γω; Μπορεί να μαι εγώ... Δεν θέλω να ακούω τούρκικο τραγούδι. Το ελληνικό μ' αρέσει.

- Έχετε διατηρήσει έθιμα και παραδόσεις από τη Μικρά Ασία;

Ναι, βέβαια. Δηλαδή, τι έθιμα. Νομίζω ο κόσμος τότε ήταν πιο καλύτερα. Δηλαδή πηγαίναμε γιορτές, πηγαίναμε σε άλλο σπίτι γιατί έτσι ήταν κι οι παλιοί. Τώρα έχουν αλλάξει τα πράγματα και έχουμε απομακρυνθεί μεταξύ μας ενώ πρώτα ήταν καλύτερα. «Πάμε στη θεία» γιατί όλους θείους τους λέγαμε. «Πάμε στη θεία». Πάμε να καθίσουμε κει μια ώρα και μας έλεγε η μάνα μου «Πάμε κει να καθίσουμε». Ήταν πιο ωραία. Τώρα είναι αλλιώς. Έχουν αλλάξει τα πράγματα. Έχουνε σκληρύνει, δεν ξέρω πως να το πω.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση;

Ναι, βοηθάει. Γιατί και στη Στέγη άμα πάτε, δεν ξέρω αν έχετε πάει, θα δείτε φορεσιές, θα δείτε... πράγματα που έρχονται από την... από κείνη την εποχή. Και εμένα, είπαμε, μου αρέσουν πάρα πολύ αυτά τα πράγματα.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Εμένα όχι, δεν με συνδέει. Δε με συνδέει. Πήγα μια φορά, είπα. Τώρα και να μου τύχει, δεν πηγαίνω πάλι. Δεν πηγαίνω γιατί δεν με ενδιαφέρει πλέον η Μικρά Ασία. Δεν με ενδιαφέρει. Και οι γονείς μας μπορεί να θέλαν να πάνε αλλά το λέγαν και στεναχωριόντουσαν. Ε, λοιπόν, γιατί να στεναχωρεθώ; Για ποιο λόγο; Δεν πηγαίνω. Έχω την Ελλάδα, έχω την Κόρινθο, έχω τους φίλους. Γιατί να πάω εκεί πέρα; Δεν το καταλαβαίνω.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό;

Ναι, εντάξει, μου θυμίζει τη Μικρά Ασία αλλά με τα χρόνια σιγά σιγά ξεφουσκώνει αυτό το πράγμα. Έτσι το νομίζω εγώ γιατί ήταν οι γονείς μου Μικρασιάτες κι εγώ έζησα λίγο τη Μικρά Ασία με τον παππού, με τη μάνα μου, με τον πατέρα μου, τη γιαγιά. Τώρα τα παιδιά τα δικά μας, τι να τους πούμε για τη Μικρά Ασία; Θα σου πουν «άσε, ρε μπαμπά, τι μου λες τώρα για τη Μικρά Ασία;». Ενώ εγώ το έζησα λίγο και γι' αυτό το κρατάω. Το παιδί μου τώρα, τι να του πω για τη Μικρασία; Τι θα καταλάβει το παιδί; «Άσε με τώρα, ρε μπαμπά, τι με ανακατεύεις με τη Μικρά Ασία;» Κείνο είναι που δεν μπορώ να το... Γιατί η Στέγη πράγματι κάνει πολύ καλή δουλειά αλλά θα φύγει σιγά σιγά.

- Έχετε επισκεφθεί τον τόπο καταγωγής των γονέων σας;

Ναι, και την Πρίγκιπο και τη Νικομήδεια.

- Αν ναι, στα ταξίδια που έχει οργανώσει ο σύλλογος;

Το ΚΑΠΗ το χε κάνει.

- Αισθάνεστε πρόσφυγας;

Κοίταξε να δεις, όταν οι γονείς μας ήρθανε και πήγα εγώ στην αγορά να δουλέψω, ακούγανε πρόσφυγας και λίγο... γιατί δεν μας ξέρανε καλά. Μετά πρόσφυγας το λέμε και το καυχίεσαι. Είμαι πρόσφυγας. Γι' αυτό σας είπα, το παιδί μου τι θα πει; Είμαι πρόσφυγας εγώ; Είναι, ξέρω γω, ο πατέρας μου. Ενώ έλεγα εγώ, ο πατέρας μου ήταν γεννημένος εκεί. Το παιδί μου τι θα πει για μένα; Κι έτσι θα σταματήσει κάποτε, πιστεύω, αυτό το πράγμα. Γιατί εγώ έχω να πω για τον πατέρα μου, τη μάνα μου, τον παππού μου ότι ήταν πρόσφυγες. Ήταν απ' τη Μικρά Ασία γεννημένοι. Το παιδί το δικό μου τι θα πει; Εγώ, είπαμε, κάποτε μπορεί, μπορεί να ντρεπόμαστε να λέμε, τώρα το χουμε καύχημα ότι είμαστε πρόσφυγες

γιατί είναι και αλλιώτικη η φτιάξη των ανθρώπων. Έτσι νομίζω οι πρόσφυγες είναι αλλιώτικοι άνθρωποι, πιο καλοί, πιο προοδευτικοί, είναι πιο καλύτεροι.

- Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά;

Κοιτάζτε ο σύλλογος έχει κάνει ένα άνοιγμα και εκτός από Μικρασιάτες έχει πάρει κι άλλο κόσμο μέσα στο σύλλογο. Δηλαδή φίλους, γιατί οι Μικρασιάτες είπαμε σιγά σιγά φεύγουν από τη ζωή κι από... Έχει φίλους γιατί και το καταστατικό γράφει «και φίλους» και τέτοια. Και νομίζω προσφέρει ο σύλλογος πάρα πολλά και θα παραμείνει, δεν ξέρω, έτσι νομίζω.

- Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του;

Συναισθήματα λύπης και χαράς μαζί γιατί θα 'ρθει ένας να μιλήσει. Θα πει για τη Μικρά Ασία. Κάποιοι, και εγώ μαζί, θα στεναχωρηθούμε. Μετά αρχίζουν τα τραγούδια και αλλάζουν... αλλάζει η κατάσταση όλη και έρχεται πιο καλύτερα.

- Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;

Ναι, βέβαια. Πάρα πολύ χρήσιμη γιατί έχει προσφέρει ο σύλλογος πάρα μα πάρα πάρα πολλά. Και στενοχωριέμαι πολλές φορές που κάνει μικρασιάτικο χορό, αποκριάτικο χορό και δεν είναι ο κόσμος που πρέπει να ναι. Και εκεί στεναχωριέμαι. Λέω «γιατί»; Γιατί ο σύλλογος, είπαμε, έχει και τη Δημητροπούλου τη Βασιλική, μια άξια γυναίκα και έχει προσφέρει πάρα πολλά και προσπαθούνε και αυτοί να διατηρηθεί ο σύλλογος. Και θα διατηρηθεί πιστεύω. Τώρα τι θα γίνει αύριο δεν το ξέρει κανένας.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;

Βλέπω ότι υπάρχει ένας δεσμός. Ο σύλλογος έχει ένα δεσμό, δηλαδή οι γυναίκες περισσότερο. Κάνει μια ομιλία η Μικρασιατική Στέγη, θα πάνε οι γυναίκες όλες. Οι άντρες, εντάξει, λίγο πιο βαριοί. Αλλά οι γυναίκες θα πάνε, τους αρέσει ο σύλλογος. Είναι πάρα πολύ καλό. Γιατί θα ακούσουνε πρώτα πρώτα λόγια, θα δούνε εικόνες τις οποίες δεν τις έχουνε δει πάλι. Ή θα μιλήσει κάποιος που έχει γνώσεις και από εμένα περισσότερες. Ένας που δεν ξέρει κάτι θα μάθει και νομίζω ότι είναι πάρα πολύ καλό γιατί έχει και τη χορωδία, έχει και το χορευτικό, έχει πολλά πράγματα να δει.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;

Γιατί είμαι παρών στις περισσότερες εκδηλώσεις του, εκδηλώσεις της Στέγης, ο κόσμος είναι πάντα γεμάτη η αίθουσα. Δηλαδή δεν έχω ακούσει «α, τώρα κάνει η Στέγη ομιλία». Θα πάνε, τους αρέσει. Ας είναι ξένοι, φέρ' ειπείν, θα πάνε να ακούσουνε. Γιατί κι εδώ μήπως στην εκκλησία μια αίθουσα μεγάλη και γίνεται ομιλίες και τα λοιπά, είναι... Θα δεις

κόσμο γιατί αγαπάνε το σύλλογο, αγαπάνε τους πρόσφυγες, αγαπάνε αυτούς που είναι στη διοίκηση μέσα. Νομίζω είναι πάρα πολύ καλός ο σύλλογος.

- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;

Ναι, εντάξει αλλά είπαμε ότι με τα χρόνια αυτό σιγά σιγά... θα φύγει γιατί στο δικό μου το παιδί, τι να πει τώρα το παιδί μου; Ενώ εγώ τώρα θα πω ήταν η μάνα μου και γεννημένη, ο πατέρας μου.

- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τα παιδιά σας ή και για τις επόμενες γενεές;

Μακάρι να κρατήσει αλλά νομίζω ότι, δεν ξέρω, με το δικό μου το μυαλό, τι θα προσφέρει στο εγγόνι μου δηλαδή; Τι θα του πει; Άμα δεν αρέσει στο παιδί να πάει στο σύλλογο, δεν πάει. Και τι να του πει τώρα; Δεν μπορώ, δεν θέλω να πω ότι θα σβήσει γιατί δεν μ' αρέσει να πω αυτή την κουβέντα. Μακάρι να διατηρηθεί ο σύλλογος, μακάρι, αλλά στο εγγόνι το δικό μου τι να πει; Δεν ξέρω, δεν ξέρω τι να πω. Δεν βλέπω κάποια σύνδεση.

- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;

Τι άλλο να πω; Δεν έχω κάτι.

- Σας ευχαριστώ πολύ.

6. Απομαγνητοφώνηση: Ζ.Κ.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 6

Ημερομηνία: 22-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (οικία της ερωτώμενης)

Διάρκεια: 31'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

93 ετών.

- Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (έγγαμος, άγαμος, τέκνα, αδέρφια)
Χήρα. Έχω δύο παιδιά και δύο εγγόνια. Αδέρφια κανένα προς το παρόν. Δυστυχώς κανένα.
- Που μεγαλώσατε;
Μέχρι έξι ετών σε ένα χωριό της Κορινθίας. Από κει κι ύστερα στην Κόρινθο, εδώ στο Συνοικισμό απευθείας.
- Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;
Πήγα σχολείο εδώ στην Κόρινθο και δημοτικό και γυμνάσιο και κατόπιν στη Παιδαγωγική Ακαδημία Πειραιώς.
- Τι επαγγέλλεστε;
Ήμουν δασκάλα και τώρα είμαι συνταξιούχος.
- Βρίσκονται εν ζωή οι γονείς σας;
Όχι, δυστυχώς.
- Ποιος ήταν ο τόπος καταγωγής των γονέων σας;
Και οι δύο οι γονείς μου ήταν από την Ανατολική Θράκη.
- Πότε ήρθαν στην Ελλάδα;
Το 1922 με την Καταστροφή.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;
Είμαι μέλος αλλά όχι ενεργό.
- Πόσα χρόνια βρίσκεστε σε αυτή τη θέση/είστε μέλος;
Από τότε που ήταν πρόεδρος με την ίδρυση του συλλόγου ο αδερφός μου, Στέφανος Ζαφειριάδης.
- Έχετε θέσει ποτέ υποψηφιότητα για το Δ.Σ.;
Όχι.
- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;
Κανονικά, με αποδείξεις.
- Για ποιον λόγο συμμετέχετε στον σύλλογο;

Τον συμπαθώ για τις δραστηριότητές του αλλά και πριν δω τις δραστηριότητες. Αφού αμέσως γράφτηκα με τον αδερφό μου, σημαίνει ότι είχα διαβάσει κάποιες ιστορίες από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία και ήθελα να δημιουργηθεί ένας τέτοιος σύλλογος, να εμφανιστεί μέσα σε όλη εδώ την Κόρινθο.

- Σας ώθησε κάποιο άτομο ή κάποιο γεγονός να εγγραφείτε σε αυτόν;

Ο αδελφός μου.

- Συμμετέχει ολόκληρη η οικογένειά σας σε αυτόν;

Τα παιδιά μου όλα.

- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)

Συμμετείχα σε όλες όμως τώρα η σωματική μου αντοχή δεν αντέχει, δυστυχώς, να παραβρίσκομαι και αυτό με λυπεί και με στενοχωρεί.

- Σε ποιες ναι και σε ποιες όχι;

Σε όλες πήγαινα. Στην αρχή δεν είχα εξαιρέσει καμία. Όλες οι εκδηλώσεις με συγκινούσαν αφάνταστα.

- Με ποια συχνότητα;

Όλες τις παρακολουθούσα.

- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;

Η Μικρασιατική Στέγη καταφέρνει με τις προσκλήσεις, με ειδικές προσκλήσεις, να μας καλεί ονομαστικά. Και αν ακόμα δεν θα είχαμε τις προσκλήσεις, έχω τη γνώμη ότι τόσο πολύ αγαπούμε το σύλλογο που θα τρέχαμε ο ένας στον άλλο για να ειδοποιήσει για να βρεθούμε μαζί.

- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;

Δεν ανακατεύομαι ποτέ.

- Είστε ικανοποιημένος από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;

Σε μεγάλο βαθμό και νομίζω ότι άριστα ανταποκρίνονται και μας συγκινούν και τους θαυμάζουμε και τους ευχαριστούμε και τους ευχόμαστε με την ίδια διάθεση να συνεχίσουν να εργάζονται.

- Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα άλλα μέλη του συλλόγου;

Οι σχέσεις μας είναι καλές. Άριστες.

- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του; *Εγώ νομίζω ότι οι δραστηριότητές τους είναι τόσες πολλές, ωραίες, μας ικανοποιούν όλους και σαν ηλικιωμένη δεν θέλω να προτείνω τίποτα. Αφήνω στη δική τους διάθεση μήπως βρουν και κάνουν κάτι άλλο γιατί κάθε χρόνο και κάτι καινούριο παρουσιάζουνε. Τώρα τελευταία παρουσιάζουνε και την εφημερίδα της Μικρασιατικής Στέγης που είναι ένα επίτευγμα μεγάλο και θέλω να συγχαρώ το συμβούλιο της συντακτικής επιτροπής γιατί δεν διαφέρουν καθόλου από τους ειδικούς, δημοσιογράφους, από αυτούς που ασχολούνται ειδικά.*

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Σας μιλούσαν οι γονείς σας για τον τόπο που μεγάλωσαν;

Πάρα πολλές φορές, με δάκρυα, συγκινημένοι μας μιλούσαν για τη ζωή τους εκεί. Πάρα πολλές φορές μας είχαν αναφέρει διάφορα κομμάτια. Θυμάμαι που ο πατέρας μου κάποτε μου είπε «ήρθαν οι τσέτες και μ' έπιασαν και μου έβαλαν το μαχαίρι στο λαιμό μου». Και την ώρα που το έλεγε νόμιζε ότι είχε αγγίξει το σπαθί, ότι είχε αγγίξει η αντίθετη πλευρά του και ακόμα λέει «αισθάνομαι το κρύο αυτό στο λαιμό μου» και μου είπαν «εσύ είσαι παπάς. Θέλουμε να μας πεις μια αλήθεια. Έρχονται εδώ και σας ζητούνε βοήθεια;» Λέει «εγώ θα σας πω την αλήθεια και εσείς κάντε ό,τι θέλετε. Είμαι παπάς, έρχονται». «Τους βοηθάτε;» «Τους βοηθάμε γιατί δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά. Μας βάζουνε στο σβέρκο το μαχαίρι και αναγκαστικά τους δίνουμε και ψωμί και λάδι, ό,τι θέλουνε». Αμα σου βάλει ο άλλος το μαχαίρι τι θα κάνεις;

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;

Βέβαια. Και βέβαια. Πριν δημιουργηθεί ο σύλλογος πολύ λίγοι θα σαν αυτοί που ήξεραν την ιστορία της Μικράς Ασίας, την Καταστροφή. Μόνον η οικογένεια που είχε υποστεί το δράμα, αυτή. Πολύ λίγοι. Επομένως η Μικρασιατική Στέγη εδημοσίευσε όλη αυτή την κατάσταση και έμαθαν όλοι οι Έλληνες τι είχε συμβεί τότε. Πολλές φορές τα πεθερικά μου είχαν διηγηθεί πράγματα τέτοια που έκλαιγα και έλεγαν «δεν θέλουμε να πονέσετε κι εσείς έτσι όπως πονέσαμε εμείς».

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Η Μικρά Ασία! Σημαίνει απώλεια της ελληνικής γης. Πόνος για τη μεγάλη ελληνική

ιστορία. Αυτό σημαίνει για εμένανε Μικρασιατική Καταστροφή. Έσβησε ο πολιτισμός ο ελληνικός ο οποίος είχε δημιουργηθεί από πριν Χριστού οι Έλληνες είχαν απλωθεί στη Μικρά Ασία και επομένως δεν μπορώ να πω ότι δεν με λύπησε.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Βέβαια, με τις σχετικές εκδηλώσεις που κάνει έχει μάθει όλος ο κόσμος εδώ της περιοχής μας και των περιχώρων ακόμα τι ήταν η Μικρασία κι ο ελληνισμός της πριν το διωγμό του 1922.

- Έχετε διατηρήσει έθιμα και παραδόσεις από τη Μικρά Ασία;

Ναι. Οι γονείς μου ναι και μέσα στο σπίτι ορισμένα φαγητά, ορισμένα τραγούδια, ορισμένες συνήθειες συνεχίζονταν. Έφυγαν τώρα οι γονείς μου και μεις συνεχίζουμε τον τρόπο της ζωής μας της τωρινής.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση;

Οπωσδήποτε. Οπωσδήποτε συμβάλλει. Αν δεν ήτανε ο σύλλογος, δεν θα είχε μάθει ο περισσότερος κόσμος για την ιστορία της Ανατολής.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Η γη της, η ελληνική ιστορία από τα προ χριστιανικά χρόνια ακόμα. Αυτό με συνδέει, ναι. Με συνδέει. Ό,τι είχα διαβάσει, ό,τι είχα ακούσει δεν έχει σβήσει μέσα από το μυαλό μου.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό;

Βέβαια μας συνδέει. Αν έλειπε ο σύλλογος δεν θα γνωρίζαμε τίποτα οι περισσότεροι. Αν δεν είχαν κάποιο από κει να τους πει τι συνέβη και τι πέρασαν, δεν θα είχε ιδέα για τη Μικρασιατική Καταστροφή.

- Έχετε επισκεφθεί τον τόπο καταγωγής των γονέων σας;

Ναι, πήγα στην Κωνσταντινούπολη. Επέστρεψα κλαίγοντας από κει γιατί διάβασα την ιστορία της πόλης και γύρισα δακρυσμένη. Κι ακόμα όταν ακούω τη λέξη Κωνσταντινούπολη, νομίζω ότι βλέπω τον ιδρυτή της, ο Μέγας Κωνσταντίνος, και ακόμη μ' αρέσει να βλέπω εικόνες από την τηλεόραση που παρουσιάζουν την Κωνσταντινούπολη. Είναι μία πόλη, νομίζω, αθάνατη. Για μας τους Έλληνες άσχετα αν την κρατούν άλλοι. Όμως κι εκεί μένουν αρκετοί πατριώτες μας.

- Αν ναι, στα ταξίδια που έχει οργανώσει ο σύλλογος;

Ναι, στην Κωνσταντινούπολη με τον σύλλογο πήγα.

- *Αισθάνεστε πρόσφυγας;*

Το νιώθω και με περηφάνια. Με ξεχωριστή περηφάνια. Όμως όταν ήμουν μαθήτρια του γυμνασίου, γιατί το δημοτικό το τελείωσα εδώ στο Συνοικισμό, και κατέβηκα στη πόλη, οι συμμαθήτριές μου με έβλεπαν όχι η μαθήτρια Ζαφειριάδου αλλά η προσφυγίνα. Ήμουν η προσφυγίνα. Όμως όταν οι καθηγητές μου άρχισαν να μου δίνουν συγχαρητήρια, να παίρνουν τα τετράδιά μου να τα δείχνουν στην τάξη γιατί ήταν καθαρογραμμένα, φτιαγμένα ωραία, όταν έμπαινε ο άλλος καθηγητής μετά τα διαγωνίσματα «συγχαρητήρια, κυρία Ζαφειριάδου». Στις εισαγωγικές εξετάσεις ο καθηγητής, ο φιλόλογός μας, μπαίνοντας μέσα στη τάξη είπε «ποια είναι η Ζαφειριάδου;». Ντρέπομαι που το λέω αλλά νομίζω ότι πρέπει να το πω. Ήμουν ένα δειλό κοριτσάκι ανάμεσα στις ζωηρές Κορινθίες συμμαθήτριές μου. Σήκωσα έτσι δειλά το χέρι και μου λέει «παιδί μου, φώναξα το όνομά σου για να σε συγχαρώ γιατί αρίστευες στις εισαγωγικές εξετάσεις και στα προφορικά και στα γραπτά». Αναθάρρησα έτσι τότε και έτρεξα να ρθω στο σπίτι μου, έπεσα στην αγκαλιά του πατέρα μου και της μητέρας μου, τους το είπα αυτό, μ' αγκάλιασαν, με φίλησαν και γέμισε η καρδιά μου από ικανοποίηση και μετά οι συμμαθητές μου κι οι συμμαθήτριές μου με έβλεπαν με ένα διαφορετικό μάτι. Αλλά όμως τότε ήμουνα κάπως απόμακρη, δεν ήμουν ωραία ντυμένη όπως ήσανε... Εμείς ακόμα σαν πρόσφυγες δεν είχαμε συνέλθει οικονομικά. Ήμαστε σε άσχημη κατάσταση και με απωθούσαν. Μετά όμως άρχισαν όλοι να με βλέπουν με ένα μάτι διαφορετικό. Ομολογώ μια αλήθεια από τη συμπεριφορά των Κορινθίων.

- *Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά;*

Ενώ αισθανόμασταν υποτιμητικά τώρα αρχίσαμε να αισθανόμαστε λιγάκι πιο περήφανα και να μιλάμε για την πατρίδα μας με έναν αέρα διαφορετικό. Ενώ πριν από το σύλλογο ήμασταν όλοι μουδιασμένοι.

- *Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του;*

Συναισθήματα ανωτερότητας τώρα και υπερηφάνειας ενώ άλλοτε δεν τολμούσαμε να υψώσουμε κάπως το κεφάλι μας.

- *Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;*

Όχι ότι είναι χρήσιμη. Απαραίτητη τη θεωρώ! Γιατί με την πρόοδο του συλλόγου αυξάνεται και το γόητρο όλων των μελών. Ενώ κάποτε είχαν πιο σκυμμένο το κεφάλι, τώρα έχουνε πάρει έναν αέρα μεγαλύτερο.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;

Νομίζω η διαγραφή της υποτιμητικής λέξης είναι η ύπαρξη της δημιουργίας του συλλόγου. Το πιστεύω ότι κατάφερε ο σύλλογος να εξαπλώσει σε όλους την αξία της μικρασιατικής ελληνικής προόδου και της ιστορίας και τώρα τα πράγματα έχουν αλλάξει. Είναι διαφορετικά τελείως.

- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;

Νομίζω ότι στην ευρύτερη κοινωνία παρουσίασαν την πρόοδο και την ιστορία της ελληνικής εκείνης εποχής και αυτό ξεκίνησε με την παρουσία του συλλόγου. Πριν παρουσιαστεί, πριν ιδρυθεί ο σύλλογος πολύ λίγοι, ελάχιστοι, ήξεραν τι σημαίνει Ανατολή. Ενώ τώρα έχουν μάθει, μπορώ να πω, οι περισσότεροι τι σημαίνει Μικρά Ασία και τι μεγάλη καταστροφή ήταν αυτή για τους Έλληνες οι οποίοι πρώτοι ξεκίνησαν με τις εξορμήσεις που έκαναν οι Έλληνες για την επέκταση του τόπου τους.

- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;

Η Μικρασιατική Στέγη συμβάλλει θετικά με το να παρουσιάζει συχνά την ιστορία, την πρόοδο της Ανατολής. Η ιστορία παραμένει γιατί κάτι που επαναλαμβάνεται δεν ξεχνιέται. Ενώ αν σταματήσει, σιγά σιγά σβήνει. Ενώ έτσι η ύπαρξη της Μικρασιατικής Στέγης μιλάει συνέχεια για τη μεγάλη εκείνη καταστροφή των Ελλήνων και αυτό νομίζω δεν πρόκειται ποτέ να ξεχαστεί και ότι διεκδικούμε και πρέπει να καταλάβουν ότι η καταστροφή αυτή έφερε μεγάλη ζημιά στην Ελλάδα. Αυτά νομίζω.

- Πως το εννοείτε αυτό;

Απέκτησαν οι Μικρασιάτες μια υπερηφάνεια αλλά τους άξιζε κιόλας και πριν ιδρυθεί ο σύλλογος. Αυτοί είχαν σβησμένη την ελληνική ιστορία που την επανέφερε τώρα με ζωντάνια η Μικρασιατική Στέγη με τους αξιόλογους ομιλητές που φέρνει κάθε τόσο και με όλες τις εκδηλώσεις οι οποίες είναι απίθανες, ικανοποιητικές σε όλους και επομένως η προβολή της Μικράς Ασίας, της μικρασιατικής ιστορίας συνεχίζεται σε όλους, σε όλη την Ελλάδα και έξω από την Ελλάδα ακόμη, νομίζω. Στην ιστορία της γης ας το πούμε.

- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τα παιδιά σας ή και για τις επόμενες γενεές;

Κάποτε όπως και εγώ που ήμουν μικρή δεν καταλάβαινα και δεν ήξερα τι σημαίνει Μικρασία, τι σημαίνει πρόσφυγας, τι σημαίνει Καταστροφή. Τώρα η νέα γενιά ξέρει

ακριβώς τι συνέβη του 1922 και γιατί έγινε αυτή η καταστροφή. Έγινε γιατί ήθελε ο Κεμάλ να ενοποιήσει μόνο τους Τούρκους στη χώρα του και να απαλλαγεί τελείως από την ελληνική φυλή. Έτσι νομίζω. Να διατηρήσει τη μνήμη αυτής της ιστορικής καταστροφής.

- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;

Εκείνο που θέλω να προσθέσω είναι να συγχαρώ όλα τα μέλη τα οποία χωρίς οικονομικό όφελος διαθέτουν τον χρόνο τους με τόση διάθεση και εργάζονται και τους αξίζουν πολλά θερμά συγχαρητήρια και ιδιαίτερα στα διοικητικά μέλη και στα συντακτικά μέλη της Μικρασιατικής Στέγης τα οποία είναι το ένα καλύτερο από τα άλλα. Και σε όλους αυτούς να δώσω την εγκάρδια γεροντική ευχή μου να οπλίζονται με τέτοια δύναμη και διάθεση και να προβάλλουν την πραγματική, όπως την προβάλλουν, ελληνική ιστορία σε όλους τους Έλληνες ούτως ώστε οι Έλληνες να νιώθουμε υπερήφανοι και να αγωνιζόμαστε να συνεχίσουμε να διατηρήσουμε αυτήν την αγάπη προς τη χώρα μας και την ιστορία μας.

- Σας ευχαριστώ πολύ.

7. Απομαγνητοφώνηση: Αρχ. Μ.Ν.

Στοιχεία συνέντευξης

Αριθμός συνέντευξης: 7

Ημερομηνία: 25-11-2016

Τόπος: Ιωνία Κορίνθου (οικία ερωτώμενου)

Διάρκεια: 24'

Τρόπος καταγραφής: Ηχογράφηση

Ολοκληρώθηκε ομαλά: Ναι

Δημογραφικά στοιχεία

- Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 96 ετών.

- Που μεγαλώσατε;

Γεννήθηκα στην Αίγινα και 16 ετών ήρθα στην ιερατική σχολή της Κορίνθου το 37'. Ήμουν στη σχολή 37' με 40'. Το 41' ήρθα εδώ και έκανα κατηχητικά σχολεία, συνεβρέθημ με τον κόσμο. Μετά έγινα και διάκος και παπάς. Εδώ όλα.

- Τι σχέση έχετε με τον Συνοικισμό;

Εις τον Συνοικισμόν έζησα σχεδόν ολόκληρη τη ζωή μου και συνδέθηκα με τους κατοίκους, τους πρόσφυγας, και τους αγάπησα και με αγάπησαν.

Ίδρυση και λειτουργία του συλλόγου

- Ποια ήταν η αφορμή για την ίδρυσή του;

Αφορμή υπήρξε η θέλησις και η προοδευτικότητα των προσφύγων.

- Για ποιο λόγο παροτρύνετε για την ίδρυση του συλλόγου;

Γιατί ήσαν άνθρωποι προοδευτικοί. Προηγουμένως υπήρχε ένας άλλος σύλλογος ανδρών από την οικογένεια Σωφρονιάδη και τα λοιπά. Είναι άνθρωποι της προόδου και αυτή είναι η αιτία. Και πραγματικά δεν πέσαμε έξω. Φάνηκαν εντάξει. Και μέχρι σήμερα που μιλάμε ο σύλλογος έχει την προτεραιότητα μέσα εις τον Συνοικισμόν.

- Συνδέεται με ιστορικά γεγονότα της εποχής;

Δεν ενθυμούμαι κάτι τέτοιο.

- Υπήρξαν επιρροές από άλλους παρόμοιους συλλόγους;

Ήσαν γνωστοί αντίστοιχοι σύλλογοι εις την Αθήνα.

- Υπήρξαν επιρροές από συγκεκριμένα άτομα για την ίδρυσή του;

Οπωσδήποτε οι πρώτοι εκείνοι που συγκεντρώθησαν ήσαν καθοριστικής σημασίας για τη μετέπειτα εξέλιξήν του.

- Συναντήσατε αντιδράσεις στην ίδρυσή του;

Αντιδράσεις όχι. Αντιδράσεις δεν είχα καταλάβει εγώ.

- Υπήρξαν υποστηρικτές κατά την ίδρυσή του;

Βεβαίως και είχε υποστηρικτάς πολλούς εκ των προσφύγων.

- Πώς υποδέχτηκε η τοπική κοινωνία τον σύλλογο;

Τον δέχτηκε και τον παραδέχτηκε. Τον παραδέχτηκε και τον βοήθησε.

- Πώς υποδέχτηκε η ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου τον σύλλογο;

Με τας ομιλίας και τα λοιπά, με τας εορτάς έγινε αγαπητός και απ' τους Κορινθίους και δέχονται εδώ τα πρόσωπα τα μεγάλα να ομιλούν για την Μικρασιατική Στέγη. Και έρχονται όλοι στας εορτάς.

Σχέση με τον σύλλογο

- Είστε απλό μέλος του συλλόγου ή συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο;
Είμαι μέλος του Συλλόγου. Βέβαια.
- Έχετε θέσει ποτέ υποψηφιότητα για το Δ.Σ.;
Όχι.
- Είστε ταμειακά ενήμερος/η;
Βεβαίως είμαι.
- Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις του; (Μικρασιατικά, Γιορτή της Μητέρας, Κοπή Βασιλειόπιτας, ετήσιος χορός, χορευτικά, Χορωδία)
Πως! Τις παρακολουθούσα όλες.
- Με ποιον τρόπο ενημερώνεστε για τις δραστηριότητες του συλλόγου;
Και με προσκλήσεις και προφορικά. Βέβαια.
- Είστε μέλος στην ιστοσελίδα του συλλόγου στο Facebook;
Δεν γνωρίζω από υπολογιστάς.
- Είστε ικανοποιημένος από τη λειτουργία και τις δράσεις του συλλόγου;
Βεβαίως και είμαι ικανοποιημένος. Το έργο του είναι αξιολογότερο και ωφέλιμο για τον κόσμο.
- Έχετε να προτείνετε κάποιες αλλαγές στον σκοπό, στη λειτουργία ή στις δράσεις του;
Όχι.

Ρόλος και συμβολή του συλλόγου

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σας για την περιοχή αυτή;
Βεβαίως και είναι πάρα πολύ καλό και συγκινούμεθα με τις εφευρέσεις που κάνουν και βρίσκουνε όλο και κάτι από τη ζωή της Μικράς Ασίας ακόμα και σε αντικείμενα και τα λοιπά. Αυτό είναι συγκινητικό. Όλοι το εγκρίνουν.
- Αν ναι, με ποιον τρόπο;
Με τις ομιλίες, τις εκδηλώσεις, με όλα αυτά που παρουσιάζει.

- Τι σημαίνει η Μικρά Ασία για εσάς;

Στην αρχή μάλιστα που ερχόμουνα άλλη συζήτηση δεν είχανε οι πρώτοι οι πρόσφυγες. Καλή πατρίδα και οι διηγήσεις των ήταν γύρω από τη Μικρά Ασία. Τόσο πολύ τα έζησα που νομίζω ότι είμαι Μικρασιάτης. Ιδιαίτερος η περιφέρεια της Σμύρνης από την οποία κατάγονται οι δικοί μας και πήγαμε και εκδρομή και είδαμε και τα χωριά όλα και τη Σμύρνη. Οι άλλοι είπαμε είναι Νικομηδειώτες, είναι από τη Νικομήδεια, από άλλη περιφέρεια. Αλλά στα Καράμπουρνα πήγαμε και τα είδαμε, εγκαταλελειμμένα τώρα βεβαίως τα σπίτια και τα λοιπά. Αλλά οι ιστορίες όπως λέγανε, δεν είχαν άλλη συζήτηση. Καλή πατρίδα. Καλή πατρίδα. Και γύρω από το πως περνούσανε. Και εγώ πολύ συγκινούμουν διότι θαρρείς και έζησα πρώτα πρώτα το Διωγμό που ήταν φοβερός ο Διωγμός αλλά και τη ζωή όπως τη ζούσαν τότε εκεί. Ήσαν εκεί πάρα πολύ εργατικοί άνθρωποι και τα λοιπά. Μάλιστα όταν πήγαμε στα Καράμπουρνα και πήγαμε σε ένα μέρος ένας δικός μας από εδώ, έχει πεθάνει τώρα, «που είναι τα χωράφια; Που είναι τα αμπέλια που μας λέγατε;» Δεν ήταν μέσα στο χωριό ήταν έξω. Έτσι του λέγαμε. Λοιπόν, με τας συζητήσεις έγινα και εγώ Καραμπουρνιώτης. Τόσο πολύ επέδρασαν σε εμένα και εξέχασα την πατρίδα μου.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης εκ μέρους σας;

Βεβαίως και συμβάλλει. Δια της Μικρασιατικής Στέγης αντιλαμβανόμεθα τι είναι η Μικρά Ασία και οι πρόσφυγες.

- Πιστεύετε ότι ο σύλλογος συμβάλλει στη διατήρηση των μικρασιατικών εθίμων και παραδόσεων;

Βέβαια, με την εφημερίδα που είναι πάρα πολύ ωραία αλλά και τα παιδιά με τη χορωδία, τους χορούς και αυτό είναι πολιτισμός.

- Τι θεωρείτε ότι σας συνδέει με τη Μικρά Ασία;

Η καταγωγή μου είναι από την Αίγινα αλλά το επίθετό μου είναι Μαρμαρινός. Φαίνεται ο παππούς μου, ο πατέρας του παππού μου ήταν από τα Μάρμαρα. Γι' αυτό τον πατέρα του παππού μου τον έβγαζαν με βράκες όπως οι πρόσφυγες. Και είχαν έρθει στην Αίγινα και εγκατεστάθησαν ο προπάππους προ πολλών ετών γιατί είχε αποκτήσει περιουσία μεγάλη και τα λοιπά. Μετά ήταν ο παππούς μου, του πατέρα μου ο πατέρας, πολύ εργατικός αλλά ήταν πρόσφυξ στο ντύσιμο. Και από εκεί, φαίνεται, είναι η καταγωγή μας. Μεγάλωσα, λοιπόν, στην Αίγινα αλλά από τα τόσα που έχω ακούσει θαρρείς και είμαι από τη Μικρά

Ασία.

- Θεωρείτε ότι ο σύλλογος αποτελεί ένα σημείο σύνδεσης με τον τόπο αυτό;

Πιστεύω να επιδράει ο σύλλογος. Όπως έχει επιδράσει μέχρι σήμερα, θα συνεχίσει να επιδρά. Και με όλα, με το μουσείο που κάμει τώρα είναι κήρυγμα της Μικράς Ασίας. Αφήνει ωραίο παρελθόν για το μέλλον.

- Γιατί θελήσατε να πάτε;

Για να δω. Θαρρείς και είναι η πατρίδα μου και αισθάνθηκα συγκίνηση. Αλλά είδα και την ερημεία. Συγκινήθηκα πολύ με την εγκατάλειψη των χωριών. Πέντε έξι άνθρωποι σε κάθε χωριό. Όλα τα σπίτια εγκαταλελειμμένα και τα λοιπά.

- Αν ναι, στα ταξίδια που έχει οργανώσει ο σύλλογος;

Με τον σύλλογο, ναι.

- Ποια ήταν και είναι η σχέση σας με τους Μικρασιάτες του Συνοικισμού;

Η υπόθεση είναι πρώτα οι Μικρασιάτες. Η Στέγη έγινε τώρα τελευταίως. Εγώ εδώ στο Συνοικισμό είμαι από το 41'. Έφτασα, λοιπόν, τους ανθρώπους τους πραγματικούς πρόσφυγας που είχαν έρθει από τη Μικρά Ασία οι οποίοι είχαν εγκατασταθεί εδώ τους οποίους διέκρινε πρώτον η εργατικότητα. Οι αποζημιώσεις που πήραν όταν φύγαν από τη Μικρά Ασία οι γεωργοί αγόρασαν χωράφια. Εδώ ήτανε ένα μέρος ακαλλιέργητο και έδειξαν ωραία αμπέλια σταφίδας που ήρθε η χρονιά λόγω του κλίματος και ότι είναι άμμος εδώ το σταφύλι του Συνοικισμού εγένετο πρώτο και μετά της Βόχας απ' την εργατικότητά τους. Έκαμαν δηλαδή αυτήν την έρημον την έκαμαν περιβόλια απ' την εργατικότητα η οποία τους διέκρινε πάρα πολύ. Δεύτερον, τους πρόσφυγας τους διέκρινε η θρησκευτικότητα. Ήσαν πάρα πολύ ευσεβείς. Έκαμαν ωραίο ναόν, παράγκα όμως, και εκκλησιάζονται σχεδόν όλοι. Ήσαν ευσεβείς πάρα πολύ εις την πίστη και το έδειχναν αυτό δια του εκκλησιασμού και μετέπειτα δια της φοιτήσεως στα κηρύγματα από το 41' και εντεύθεν. Τρίτον, οι πρόσφυγες διεκρίνοντο τότε δια την φιλοξενίαν των, εννοούμε 41'-42'-43' στα πιο δύσκολα χρόνια που περάσαμε από απόψεως τροφίμων. Τα σπίτια εδώ του Συνοικισμού ήσαν ανοιχτά. Εγώ απ' το 41' ερχόμουν τακτικά εδώ. Το 43' έγινα διάκος στο Συνοικισμό. Όλα τα σπίτια ήταν ανοιχτά. Η ονομασία ήταν «το παιδί μας». Τόσο πολύ με είχανε φιλοξενήσει ώστε όταν το 45' με φώναζε ο Δεσπότης «πέθανε ο παπάς του Αποστόλου Παύλου, ο Πρόεδρος» να κατέβω κάτω, του λέω «Σεβασμιότατε, εγώ έχω υποχρέωση εις τους πρόσφυγας». Μου λέει «ούτε να κατέβεις». Ανεγνώρισε το τι μου

προσέφεραν οι πρόσφυγες στα δύσκολα εκείνα χρόνια που εδεικνύοντο δια της φιλοξενίας των. Και μέχρι σήμερα είναι πράγματι φιλόξενοι οι πρόσφυγες. Μετά δια την αγάπη των. Όταν ήλθα στο Συνοικισμό οι Κορίνθιοι δεν εφέροντο καλά δια τους πρόσφυγας. Έλεγαν λόγια άσχημα. Κληρικός, κληρικός μου λέει «τι θέλεις και πηγαίνεις στους παλιοπρόσφυγας. Να μην ξαναπατήσεις επάνω». Τότε ήμουν παιδί, μαθητής της σχολής αλλά εγώ είχα καταλάβει τι άνθρωποι ήσαν και εδώ ήταν δύο παρατάξεις, οι Καραμπουρνιώτες και οι Νικομηδειώτες. Οι Νικομηδειώτες ήσαν λιγότεροι. Στην αρχή είχανε μία διάσταση μεταξύ των. Όταν ήρθα στο Συνοικισμό εγώ τους βρήκα σε διάσταση. Μετά όμως με την αγάπη που έδειξαν και οι μεν και οι δε ενώθησαν. Κι έτσι δεν υπήρχε στο Συνοικισμό πρώτη ή δεύτερη παράταξη. Αυτός ήταν καρπός της αγάπης που είχαν οι άνθρωποι αυτοί. Εις τον Συνοικισμό έγινε η πρώτη ποδοσφαιρική ομάδα. Η Κόρινθος δεν είχε. Ο Άρης. Απέναντι στην εκκλησία μας εδώ ήταν ένα μεγάλο χωράφι το οποίο είχε δωρίσει κάποιος Κορίνθιος στην εκκλησία. Ο τότε εφημέριος, ο πατήρ Νικόλαος, με την επιτροπή πήραν την άδεια από τον Δεσπότη και το μοίρασαν το χωράφι αυτό. Το μισό έδωσαν στον σύλλογο του Αποστόλου Παύλου ο οποίος ήταν στην Κόρινθο και είχε παράρτημα εδώ και έγινε η αίθουσα που υπάρχει και το υπόλοιπο, γήπεδο. Η Κόρινθος απέκτησε γήπεδον πρώτον εδώ στο Συνοικισμό. Από τότε οι Κορίνθιοι άρχισαν να ανεβαίνουνε πάνω. Αρχισαν να εκτιμούν τους πρόσφυγας. Μετά η εκκλησία χάλασε. Ήταν μαγαδαντί. Την γκρέμισαν με προσωπική εργασία χωρίς να πάρει κανείς τίποτα. Έκαμαν την εκκλησία την οποία βλέπετε. Ο τότε επίσκοπος τόσο πολύ ήταν ενθουσιασμένος. Κάθε Κυριακή τους έστελνε ένα αρνί ψημένο να φάνε όλοι από έναν μεζέ όπως λέγαμε. Όταν επρόκειτο να μας δώσει ο δήμος νερό δεν έδινε εργάτες να ανοίξουνε χαντάκια. Δεν θυσίαζε. Και τότε εμείς πήραμε απόφαση και σκάσαμε όλον τον Συνοικισμόν και μας έδωσε νερό. Εν τω μεταξύ έγινε η Στέγη με πρωτοβουλία την Βασιλική η οποία όπως ξέβρετε είναι πάρα πολύ καλή και αποδίδει. Εκτοτε η Στέγη είναι ένα στήριγμα μεγάλο του Συνοικισμού. Διέπει τα πάντα, προσέχει τα πάντα, βοηθάει όπου μπορεί και τα λοιπά. Αυτά εν ολίγοις στο διάστημα 41' μέχρι σήμερα. Επίσης διεκρίνοντο οι πρόσφυγες δια την καθαριότητά των. Ο Οργανισμός τότε τους έκανε ένα δωμάτιο και μία κουζίνα. Αυτή ήταν η κατοικία όλων των προσφύγων. Όταν εγώ έγινα διάκος ήσανε 310 οικογένειες αλλά διεκρίνοντο δια την καθαριότητά των. Οι Κορίνθιοι εθαύμαζαν για την καθαριότητά τους. Και πολλά άλλα τα οποία αυτή τη στιγμή δε θυμούμαι.

- Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του συλλόγου με την προσφυγιά;

Ήτο και είναι καταφύγιον δια τους πρόσφυγας. Και πιστεύω έτσι θα συνεχίσει να είναι.

- Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητές του;
Αισθανόμουν χαρά. Χαρά διότι έβλεπα την πρόοδό τους και τους καρπούς της εργασίας των. Σε μικρό χρόνο ενεδείχθησαν πολύ. Αλλά είναι η Βασιλικούλα, αυτή είναι ο πυρήνας, η αρχή και μέχρι σήμερα είναι η Βασιλικούλα. Δεν ξέρω αν υπάρχει αντικαταστάτης άλλος αλλά πιστεύω να βρεθεί.
- Θεωρείτε χρήσιμη την ύπαρξη του συγκεκριμένου συλλόγου;
Ασφαλώς.
- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στους Μικρασιάτες της περιοχής;
Τους προσφέρει πάρα πολλά. Προσφέρει γνώσεις δια την πατρίδα των.
- Τι πιστεύετε ότι προσφέρει στην ευρύτερη κοινωνία της Κορίνθου;
Ο σύλλογος με το παράδειμά του και με την εργατικότητα του επαινείται από τους Κορινθίους. Επαινείται. Οι Κορινθίοι τον αγαπούν τον σύλλογο και γι' αυτό σε κάθε εκδήλωση δεν λείπουν οι Κορινθίοι. Και τους έλκει η ενεργητικότητά τους, όλο εορτές, όλο συνάξεις, όλα αυτά που δεν γίνονται κάτω στην Κόρινθο. Εδώ πέρα συνεχώς έχουμε διαλέξεις και λοιπά και όλο στο Συνοικισμό είναι η Κόρινθος και είναι καλό παράδειγμα για την πόλη. Δεν υπάρχει αντίσταση απ' τους Κορινθίους όπως παλαιά, είπαμε.
- Θεωρείτε ότι συμβάλλει ο σύλλογος στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Μικρασιατών της περιοχής;
Συμφωνώ. Όσο περισσότερο ερευνούν τόσο περισσότερο γνωρίζουμε τη Μικρά Ασία.
- Ποια πιστεύετε πως είναι η σημασία της ύπαρξής του και ο ρόλος του για τις επόμενες γενεές;
Πιστεύω ότι αφήνει παράδειγμα. Ο σύλλογος πιστεύω αφήνει παράδειγμα και θα συνεχιστεί διότι είναι το παράδειμά του πολύ καλό και ωφέλιμο και κοινωνικό. Και θα το εκτιμήσει πιστεύω και η άλλη γενεά. Αυτό πιστεύω και το βλέπω από τη νεολαία που αγαπάει το σύλλογο.
- Θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε κάτι ακόμα;
Δια της Μικρασιατικής Στέγης ζούμε τη Μικρά Ασία αφού μας παρουσιάζει και όλα του μουσείου τα πράγματα, θαρρείς και είμεθα εκεί. Ζωντανή εργασία, πολύ ζωντανή! Εύχομαι να είναι και μελλοντικά έτσι.
- Σας ευχαριστώ πολύ.